

HAL
open science

Vardan Atoyan, Shushan Movsisyan

► **To cite this version:**

Vardan Atoyan, Shushan Movsisyan.
139-6. hal-03261473v2

. 29, 2016, AMBERD Series, 978-9939-61-

HAL Id: hal-03261473

<https://hal.science/hal-03261473v2>

Submitted on 20 Sep 2021

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

*Հեղափոխական խմբի ղեկավար՝
ՎԱՐԴԱՆ ԱԹՈՅԱՆ
տնտեսագիտության թեկնածու, դոցենտ*

*Հեղափոխական խմբի անդամ՝
ՇՈՒՇԱՆ ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ
ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հեղափոխական կենտրոնի
կրթակր լիցենզիայով*

ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԸ

ՀՏԴ 303.8
ԳՄԴ 72.4
Ա 259

*Հրատարակության է երաշխավորել
ՀԳՏՀ գիրական խորհուրդը*

Մասնագիտական խմբագիր՝

Ավետիսյան Ս. Ս.

տ.գ.դ., պրոֆեսոր

Գրախոսներ՝ Գրիգորյան Ա. Վ.

տ.գ.թ., դոցենտ

Բաբաջանյան Ս. Ս.

տ.գ.թ.

Խմբագրական խորհուրդ՝

Աթոյան Կ. Լ. (նախագահ)

տ.գ.դ., պրոֆեսոր

Մուվարյան Յու. Մ.

ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, տ.գ.դ., պրոֆեսոր

Վարդանյան Գ. Ի.

տ.գ.դ., պրոֆեսոր

Ավետիսյան Ս. Ս.

տ.գ.դ., պրոֆեսոր

Աթոյան Վ., Մուվսիսյան Շ.,

Ա 259 **Չինաստանի ուղեղային կենտրոնները /Վ.Աթոյան, Շ.Մուվսիսյան /Եր.:
Տնտեսագետ, 2016, 80 էջ («Ամբերդ» մատենաշար):**

Աշխատությունը նվիրված է Չինաստանի ուղեղային կենտրոնների զարգացման փուլերի, գործունեության առանձնահատկությունների, հանրային քաղաքականության ոլորտում դերակատարության և քաղաքական վերնախավի որոշումների և փորձագիտական հանրության վրա ազդեցության գործիքների ուսումնասիրությանը: Հետազոտության շրջանակներում ուսումնասիրվել է Չինաստանի շուրջ 90 կենտրոն:

Աշխատությունը նախատեսված է հանրային քաղաքականության հետազոտական հաստատությունների գործունեությամբ հետաքրքրվող մասնագետների և ընթերցողների լայն շրջանակների համար:

ՀՏԴ 303.8 ԳՄԴ 72.4

ISBN 978-9939-61-139-6

© «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոն, 2016 թ.

© «Տնտեսագետ» հրատարակչություն, 2016 թ.

Ներածություն..... 5

1. Չինաստանի ուղեղային կենտրոնների ոլորտի ընդհանուր նկարագիրը 7

2. Չինաստանի ուղեղային կենտրոնների զարգացման պատմական փուլերը 9

3. Չինաստանի ուղեղային կենտրոնների տիպաբանությունը 19

4. Չինաստանի ուղեղային կենտրոնների դերը հանրային քաղաքականությունում 22

5. Չինաստանի ուղեղային կենտրոնների վարկանշավորումը 28

6. Չինաստանի մի շարք առաջատար ուղեղային կենտրոնների նկարագրությունը..... 30

    6.1. *Չինաստանի ժամանակակից միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտներ..... 30*

    6.2. *Չինաստանի հասարակական գիտությունների ակադեմիա 34*

    6.3. *Չինաստանի միջազգային ուսումնասիրությունների ինստիտուտ 38*

    6.4. *Պեկանյան խորհրդի զարգացման հետազոտական կենտրոն..... 41*

    6.5. *Միջազգային և ռազմավարական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ 44*

    6.6. *Միջազգային ուսումնասիրությունների Շանհայի ինստիտուտներ 45*

    6.7. *Յունիբրոյլ Կրեմլի գիտության ինստիտուտ 49*

    6.8. *Ֆինանսական ուսումնասիրությունների Չունյան ինստիտուտ 52*

    6.9. *Միջազգային Կրեմլի փոխանակումների չինական կենտրոն..... 56*

    6.10. *Չինաստանի և գլոբալացման ուսումնասիրության կենտրոն..... 61*

Եզրակացություն..... 63

Գրականության ցանկ 66

Հավելված 69

Անփոփոմներ..... 77

Ներկայիս հարափոփոխ աշխարհի գործընթացները, աշխարհաքաղաքական մտահոգիչ իրավիճակը, Հայաստանի ու հայության առջև ծառայած բազմաթիվ մարտահրավերները, ի թիվս բազմաթիվ մեխանիզմների կիրառման անհրաժեշտության, առաջ են քաշում ոչ ստանդարտ լուծումների որոնման և, այդ համատեքստում հայության, ինտելեկտուալ ռեսուրսների համախմբման հիմնախնդիրը:

Նման պայմաններում պետության բնականոն զարգացման ապահովումը բարձրագույն իշխանության առջև խնդիր է դնում մշտապես դիտարկման ենթարկել արտաքին և ներքին քաղաքական և տնտեսական գործընթացները: Այս խնդրի հաջող իրագործումը պահանջում է տեղեկատվության հավաքման, մշակման, վերլուծության, կանխատեսման և համապատասխան առաջարկությունների գործուն համակարգի ստեղծում և կիրարկում: Բազմաթիվ երկրներում համանման խնդիրների իրականացման համար հաջողությամբ օգտվում են ինտելեկտուալ արտադրանք թողարկող համապատասխան հաստատություններից, որոնք ընդունված է անվանել «ուղեղային կենտրոններ»:

Գաղտնիք չէ՝ որևէ գործում հաջողելու նախապայմաններից են ինքնաճանաչությունն ու աշխարհաճանաչությունը: Ինչպես իրավագիտքեն նշում է չինացի հոչակավոր ռազմավար Սուն-Ցզին՝ հարյուր անգամ ավելի անվտանգ կլոպես, եթե գիտես և՛ քեզ, և՛ նրան: Եթե ճանաչում ես միայն քեզ և չես ճանաչում հակառակորդին, ճակատամարտերից մեկում՝ կհաղթես՝ ս, մյուսում կպարտվես՝ ս: Ամեն մի ճակատամարտ կավարտես պարտությամբ, եթե չես՝ ս ճանաչում ինքդ քեզ և հակառակորդին¹: Հենց այդ համատեքստում հայկական փորձագիտական հանրության համար առավել քան հրատապ է միջազգային առաջավոր փորձի ուսումնասիրությունը, ասել կուզենք՝ աշխարհաճանաչության խնդիրը: Վերոնշյալ սկզբունքներով է առաջնորդվում նաև Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնը, որի փորձագետների ուսումնասիրության առանցքում են, մասնավորապես՝ աշխարհի տարբեր երկրների ուղեղային կենտրոնները, վերջիններիս փորձը և դրա տեղայնացման հնարավորությունները Հայաստանում: Սույն աշխատանքի շրջանակներում ուսումնասիրվել են Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության ուղեղային կենտրոնները: Նման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է երկու հիմնական հանգամանքով: Առաջին՝ աշխատանքն արդեն իր տեսակով աննա-

¹ Սուն-Ցզի, Ստրատեգիայի արվեստը: Թարգմ.՝ Ա. Տեր-Հովհաննիսյան, խմբագիր՝ Ս. Մկրտչյան, Եր., Բյուրոկրատ, 2011, էջ 22:

խաղեպ է հայ իրականության մեջ: Թեպետ հայրենական մասնագիտական գրականության մեջ կան մի շարք աշխատանքներ՝ նվիրված Չինաստանի տնտեսական և քաղաքական զարգացմանը, սակայն դրանցում բավարար ուշադրություն չի դարձվում երկրի աննախադեպ թռիչքի ինտելեկտուալ կողմերին, իսկ ուղեղային կենտրոններին նվիրված քիչ թե շատ ամփոփ հայերեն աշխատանքներ առհասարակ չկան: Ուստի մեր ուսումնասիրությունը կարող է, թերևս, համարվել ոլորտի ներկայացման առաջին փորձը: Եվ երկրորդ՝ խնդիրը հետաքրքրական է նրանով, որ ՉԺՀ-ն իր 60-ամյա պատմության ողջ ընթացքում այնքան մեծ ուշադրություն չի հատկացրել ուղեղային կենտրոններին, որքան վերջին տասնամյակում: Ավելին՝ ուղեղային կենտրոնների բացարձակ քանակով ՉԺՀ-ն աշխարհում երկրորդն է՝ զիջելով միայն ԱՄՆ-ին:

Հատկապես ակնհայտ է դարձել, որ վերջին տասնամյակների ընթացքում ամբողջ աշխարհում պետության քաղաքական որոշումների կայացման մեջ վճռորոշ ազդեցություն են ձեռք բերել հենց ուղեղային կենտրոնները: Վերջիններս հանրային քաղաքականության հետազոտական հաստատություններ են, շահույթ չհետապնդող կազմակերպություններ, որոնց նպատակներից է հանրային բարիքի ստեղծումը՝ պետության քաղաքականության իրականացման ու որոշումների կայացման գործընթացին նպաստելու միջոցով: Կարելի է ասել, որ այս կենտրոնները յուրահատուկ «կամուրջ» են գիտելիքի և քաղաքականության միջև: Թեև վերլուծական կենտրոններն այսօր դարձել են համընդհանուր երևույթ, սակայն համարվում են առավելապես արևմտյան երկրների ծնունդ և պրակտիկա, որտեղ պետական կառավարման գործընթացում մեծ է ոչ պետական հաստատությունների դերը: Զարգացող երկրներում ուղեղային կենտրոնները ձևավորվել են հարաբերականորեն ավելի ուշ և ունեն գործունեության մի շարք առանձնահատկություններ:

Սույն հետազոտության նպատակն է բացահայտել համաշխարհային տնտեսության առանցքային խաղացող համարվող Չինաստանի ուղեղային կենտրոնների զարգացման փուլերը, գործունեության առանձնահատկությունները, հանրային քաղաքականության ոլորտում դերակատարությունը և քաղաքական վերնախավի որոշումների վրա ազդեցության ուղիները: Հավելենք, որ այս հետազոտության շրջանակներում բազմակողմանիորեն ուսումնասիրվել է Չինաստանի շուրջ 90 կենտրոնի գործունեությունը:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Վերջին տասնամյակներին ամբողջ աշխարհում ուղեղային կենտրոնների (ՈւԿ) քանակի կտրուկ աճ է նկատվում՝ պայմանավորված մի շարք գործոններով, առաջին հերթին՝ տեղեկատվական և տեխնոլոգիական հեղափոխությամբ, տեղեկատվության ասպարեզում պետական մենաշնորհի թուլացմամբ, քաղաքական խնդիրների աճող բարդությամբ, գլոբալացմամբ, ոչ պետական խաղացողների ավելացմամբ և վերջիններիս դերակատարության մեծացմամբ, ճշգրիտ տեղեկատվության և որակյալ վերլուծությունների նկատմամբ աճող պահանջարկով: Իստենսիվ է աճը հատկապես զարգացող երկրներում, ինչը մեծավ մասամբ պայմանավորված է այս երկրների՝ համաշխարհային տնտեսություն ինտեգրմամբ, ազդեցության մեծացմամբ և ներքին ու արտաքին քաղաքականության անկախ ուսումնասիրությունների պահանջով:

Ընդհանուր առմամբ, զարգացող երկրներում հիմնական մարտահրավերը մնում է ՈւԿ-ների անկախությունը: Արևմուտքում ՈւԿ-ները բնութագրվում են որպես կառավարության «արտաքին ուղեղ» (external brain of government): Դրանց բնորոշ առանձնահատկությունը անկախությունն է կառավարությունից և կուսակցություններից: Չինաստանում նման կենտրոններ չափազանց քիչ են: Ներկայումս ՈւԿ-ների ծանրակշիռ մասը սերտ կապեր ունի կառավարության հետ և ընդամենը 5 տոկոսն է համարվում անկախ (գերակշռում են կիսապետական հետազոտական կենտրոնները): Վերջիններս փոքր կառույցներ են, առավելագույնը 20 աշխատակցով և մոտ 450 հազար ԱՄՆ դոլար տարեկան բյուջեով¹:

Խնդրի ուսումնասիրությամբ զբաղվող արևմտյան որոշ փորձագետների պնդումով՝ Չինաստանի ՈւԿ-ները չեն կարող համարվել «անկախ» հետազոտական հաստատություններ, ինչպիսիք են արևմտյան համանման կազմակերպությունները²: Սակայն, նրանք համաձայն են, որ դրա փոխարեն Չինաստանի փորձագետների կապը քաղաքական վերնախավի հետ առավել մեծացնում է ՈւԿ-ների դերակատարությունը քաղաքական գործընթաց-

¹ Wang L., The Brookings Institution (2008), Think Tank in China: Growing Influence and Political Limitations, Washington DC, p. 36, URL.

www.brookings.edu/~media/Files/events/2008/1023_china_think_tanks/20091023_china.pdf

² St'u Shambaugh David, China International Relations Think Tanks: Evolving Structure and Process. The China Quarterly, №171 (September, 2002), pp. 575-596.

ներում¹: Վերջիններիս կարծիքով՝ համեմատած արևմտյան ՈւԿ-ների հետ, Չինաստանի ՈւԿ-ներն առավել ընդհանրական կերպով կարող են կոչվել «ուղեղային կենտրոններ»: Չինական կենտրոնները գործիք են քաղաքական վերնախավի համար՝ օգնելով լեգիտիմացնել վերջինիս քաղաքական դիրքը և, միաժամանակ, կոչված են մշակելու առավել լավ լուծումներ, երբ ի հայտ են գալիս բարդ քաղաքական հիմնախնդիրներ²: Ինչպես նշում են Թոմաս Բոնդիգյելը (Thomas Bondiguel) և Թիերի Քելները (Thierry Kellner)՝ ակնհայտ է, որ նմանություններով հանդերձ, Չինաստանի ՈւԿ-ները, հատկապես միջազգային հարաբերությունների ոլորտում մասնագիտացածները, տարբերվում են իրենց արևմտյան գործընկերներից, բայց ոչ այն չափով, որ չանվանվեն ՈւԿ-ներ³:

Ինչ վերաբերում է չինացի փորձագետներին, ապա ըստ վերջիններիս՝ Չինաստանի ուղեղային կենտրոնները կայուն և ինքնավար կազմակերպություններ են, որոնք իրականացնում են գիտական հետազոտություններ և քաղաքական հարցերով խորհրդատվություն են մատուցում՝ դրանով ազդելով քաղաքական գործընթացի վրա⁴:

Մեր համոզմամբ, թեև ՈւԿ-ները Չինաստանում առավելապես պետության ծնունդ են, սակայն սխալ կլիներ ենթադրելը, թե դասական իմաստով ՈւԿ-ներ այդ երկրում չկան: Որոշ դեպքերում չինական կենտրոնները հետազոտական ավելի մեծ անկախությամբ են օժտված, քան նրանց արևմտյան գործընկերները: Բացի դրանից, իշխանական ընտրախավի վրա չինական ՈւԿ-ների ազդեցությունը հաճախ ավելի մեծ է, քանի որ նման հաստատությունների ղեկավարներ, որպես կանոն, նշանակվում են նախկին բարձրաստիճան պաշտոնյաները, որոնք ունեն ազդեցիկ անձնական կապեր կառավարական հաստատություններում: Վերոնշյալ հարցերն առավել մանրամասն կքննարկենք աշխատության հաջորդ բաժիններում:

¹ Shu Shai Ming-Chen, Stone Diane., “The Chinese tradition of policy research institutes”. Think tank traditions: Policy research and the politics of ideas. Edited by Stone D. and Denham A., Manchester University Press, 2004, էջ 142-143:

² Shai Ming-Chen, Stone Diane, The Chinese tradition of policy research institutes. Think tank traditions: Policy research and the politics of ideas. Edited by Stone D. and Denham A., Manchester University Press, 2004, pp. 144.

³ Thomas Bondiguel, Thierry Kellner, The impact of China’s foreign policy think tanks, BICCS Asia Paper Vol. 5 (5), 2009, p. 13.

⁴ Zhu Xufeng, Xue Lan. Think Tanks in Transitional China. Public Administration and Development. 2007. № 27, p. 453.

2

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՓՈՒԼԵՐԸ

Չինաստանում գործառնական առումով ներկայիս ՈւԿ-ներին նման կառույցներ և խորհրդատվական խմբեր եղել են շատ վաղուց, ըստ որոշ հեղինակների՝ նույնիսկ Կոնֆուցիոսի օրոք¹: Փորձագետների և խորհրդատվություն տրամադրողների այդ խմբերն իրենց անվանում էին «թագավորի խորհրդատուներ» (“counselors of the prince”): Որոշ գիտնականներ ՈւԿ-ների վաղ օրինակ են համարում «հետազոտական համայնքները» (“study societies” (学会 xuehui))², որոնք ծաղկում էին 19-րդ դարի սկզբին բարձրաստիճան պետական ծառայողների հովանավորությամբ՝ նպաստելով «մտածողության մոդեռնիստական դպրոցի» ձևավորմանը և հանգեցնելով 1897 թ. Միջազգային ուսումնասիրությունների չինական ինստիտուտի (Chinese Institute of International Studies), որը միջազգային ուսումնասիրությունների գծով Չինաստանի առաջին ինստիտուտն է, ձևավորմանը³:

Ընդհանրապես տարածված մի տեսակետ կա, թե ՈւԿ-ները ծագել են ԱՄՆ-ում: Սակայն, ինչպես նշում է ՈւԿ-ների ոլորտի ճանաչված փորձագետ, Փենսիլվանիայի համալսարանի «Ուղեղային կենտրոններ և քաղաքացիական հասարակություն» ծրագրի ղեկավար Ջեյմս Մաք-Գանը (James McGann)՝ սա հեռու է ճշմարտությունից. ՈւԿ-ներ գոյություն են ունեցել ամբողջ աշխարհում, իսկ ԱՄՆ-ում առանձնահատկությունն աշխարհի մյուս երկրների համանման կազմակերպություններից դրանց համեմատական անկախությունն է⁴:

Պետք է նշել, որ Չինաստանի՝ Արևմուտքից տարբերվող (տնտեսական, քաղաքական) պայմանները⁵ և չինական քաղաքական մշակույթն ինքնին ենթադրում են, որ այստեղ ՈւԿ-ները զարգացման այլ ուղի պետք է անցնեն: Ինչպես նշում է Մաք-Գանը՝ Չինաստանի ՈւԿ-ների պատմությունը

¹ Meidan M., Les think tanks chinois, conseillers du roi. China Analysis/Les Nouvelles de Chine, # 16, pp. 10-11.

² Tibaldo G., Think tanks in the United States and in China. History and contemporary roles of Policy Research Institutes in two “major powers”, 2013, p. 92.

³ Thomas Bondiguel, Thierry Kellner, The impact of China’s foreign policy think tanks, BICCS Asia Paper Vol. 5 (5), 2009, p. 5.

⁴ Think Tanks in China: Growing influence and political limitations. The Brookings Institution. Washington DC, 2008, p. 22. URL: http://www.brookings.edu/~media/events/2008/10/23-think-tanks/20091023_china.pdf

⁵ Օրինակ, միակուսակցական քաղաքական համակարգի պայմաններում Չինաստանում, բնականաբար, տարբեր կուսակցությունների ստեղծած կամ դրանց գաղափարներով առաջնորդվող ուղեղային կենտրոններ լինել չեն կարող:

կարելի է բաժանել երեք շրջանի՝ Մաոյի շրջան, մինչ Տյանյանմենի¹ ժամանակակից շրջան և հետ-Տյանյանմենյան շրջան, համապատասխանաբար՝ առաջին, երկրորդ և երրորդ սերնդի Ուհ-ներ²:

Այսպես, Մաո Ցզեդունի (*Mao Zedong*) իշխանության տարիներին, այսպես կոչված՝ *առաջին սերնդի* Ուհ-ների ազդեցությունը ներքին և արտաքին քաղաքականության վրա շատ սահմանափակ էր: Քաղաքական համակարգը չափազանց անձնակենտրոն էր, քանի որ քաղաքական իշխանությունը կենտրոնացված էր Չինաստանի կոմունիստական կուսակցության (ՉԿԿ) փոքրաթիվ առաջնորդների ձեռքերում՝ Մաոյի գլխավորությամբ: Սա հատկապես ճիշտ է Մշակութային հեղափոխության³ շրջանի համար, երբ քաղաքականության մշակման և իրականացման գործընթացներում գերակայում էին առաջնորդների գաղափարախոսական նկատառումները, ինչն իր հետքն էր թողնում թույլ ինստիտուցիոնալացված քաղաքական գործընթացների վրա: Վերջինս արտահայտվել է, մասնավորապես, Միջազգային ուսումնասիրությունների Չինաստանի ինստիտուտի պարագայում, որը անգործության էր մատնվել 1967 թվականից և կրկին ակտիվացել է միայն 1979 թ.⁴:

Ժամանակակից բնորոշմամբ Ուհ-ների ձևավորումը Չինաստանում սկսվել է 1950-ական թվականներին: Այդ ժամանակներում Ուհ-ները ստեղծվել են պետության կողմից և կցված են եղել համապատասխան գերատեսչություններին: Դեռևս 1949 թ. ստեղծվեց Չինաստանի ժողովրդի արտաքին գործերի ինստիտուտը՝ որպես Արտաքին գործերի նախարարության առանձին բաժանմունք: 1956 թ. Արտաքին գործերի նախարարության ենթակայությամբ հիմնվել է Միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտը, որը հետագայում դարձել է Չինաստանի միջազգային հարաբերությունների ինս-

¹ Նկատի ունի «Տյանյանմեն հրապարակի իրադարձությունները», որոնք հայտնի են նաև որպես «հունիսի 4-ի իրադարձություններ»: 1989 թ. ապրիլին Պեկինի Տյանյանմեն հրապարակում սկիզբ առան գանգվածային ցույցեր, որոնց մասնակիցների հիմնական մասը ուսանողներ էին: Հունիսի 4-ին իշխանության կողմից ռազմական ստորաբաժանումների օգնությամբ ցույցը ցրելու գործողության ընթացքում եղան հարյուրավոր զոհեր:

² McGann J., *Chinese Think Tanks, Policy Advice and Global Governance*. RCCPB Working Paper #21, Indiana University, March 2012, p. 11. URL: <https://www.indiana.edu/~rccpb/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/McGann-RCCPB-21-Think-Tanks-March-2012.pdf>

³ «Չինաստանի մշակութային հեղափոխություն» - 1966–1976 թթ. սոցիալ-քաղաքական շարժում՝ ձեռնարկված Մաո Ցզեդունի կողմից, ով Չինաստանում «կապիտալիզմի հնարավոր վերականգնման» պատճառաբանությամբ նպատակ էր դրել վերացնել քաղաքական ընդդիմությունը: «Մշակութային հեղափոխությունը» հանգեցրեց հին մշակույթի, ավանդույթների մերժմանը, մտավորականների, կառավարության քաղաքականությունը քննադատողների համատարած հալածանքների:

⁴ Cheung T.M., *The Impact of Research Institutes in the Post-Mao Period of Peking's Foreign Policy-Making, Issues and Studies*, 23 (7), 1987, p. 96.

տիտուս (China Institute of International Studies¹ - *CIIS*): Սա երկրի արտաքին քաղաքականության ձևավորման մեջ պատմականորեն ոչ այդքան նշանակալի դեր է ունեցել՝ պայմանավորված այս ոլորտում *CIIS*-ից հետո ստեղծված Ժամանակակից միջազգային հարաբերությունների չինական ինստիտուտի (*CICIR*) ազդեցությամբ: Ընդ որում՝ *CICIR*-ը միակ ինստիտուտն էր, որն իր գործունեությունը մասամբ շարունակեց Մշակութային հեղափոխության տարիներին²:

Չին-սովետական հարաբերությունների ստեղծման և զարգացող երկրների նկատմամբ ազդեցության ձեռք բերման համար ընթացող մրցակցության համատեքստում 1961 թ. հիմնադրվեց Աֆրիկա-Ասիա հետազոտական ինստիտուտը, որը 1964 թ. բաժանվեց երկու մասի՝ Արևմտյան Ասիայի և Աֆրիկայի հետազոտական ինստիտուտ ու Հարավարևելյան Ասիայի հետազոտական ինստիտուտ, երկուսն էլ կցված ՉԿԿ Միջազգային կապերի և Չինաստանի գիտությունների ակադեմիայի (*CAS*) փիլիսոփայության և հասարակական գիտությունների բաժիններին: Մշակութային հեղափոխությունից հետո Արևմտյան Ասիայի և Աֆրիկայի ինստիտուտը վերսկսեց իր աշխատանքները նոր՝ Չինաստանի սոցիալական գիտությունների ակադեմիայի (*CASS*) կազմում:

Պետք է ավելացնել նաև, որ մինչև 1970-ականների վերջերը Չինաստանի ՈւԿ-ներում միջազգային հարաբերությունների ուսումնասիրությունը սահմանափակվում էր միջազգային համայնավարական (կոմունիստական) և ազգային ազատագրական շարժումների հետազոտություններով³:

Հարկ է նշել, որ Մշակութային հեղափոխության բացասական հետևանքներից էր գիտական մտքի թուլացումը՝ պայմանավորված փորձագիտական հանրության կրթական գործընթացից օտարումով, միջազգային ակադեմիական շփումներից և նորարարությունից մեկուսացմամբ: Իրավիճակն աստիճանաբար փոխվեց 1970-ական թվականների վերջերին: Մաո Ցզեդունի մահվանից և Մշակութային հեղափոխության ավարտից հետո 1978 թ. իշխանության եկավ Դեն Սյաոպինը (*Deng Xiaoping*): Նրա որդեգրեց «բաց դռների» քաղաքականությունը, ինչը ՈւԿ-ների ստեղծման նոր ալիք առաջացրեց և ազդարարեց, այսպես կոչված՝ Չինաստանի *երկրորդ սերնդի* ՈւԿ-ների ժամանակաշրջանը: Նրանց հիմնական դերն էր օգնել կառավարությանը քաղաքականության հետազոտության ոլորտում: Ինչևիցե, ինչպես

¹ Նշենք, որ այս հաստատությունը կապ չունի վերևում հիշատակված Միջազգային ուսումնասիրությունների չինական ինստիտուտի (1897) հետ:

² St' u Thomas Bondiguel, Thierry Kellner, The impact of China's foreign policy think tanks, BICCS Asia Paper Vol. 5 (5), 2009, էջ 8:

³ Ahmad M., The Role of Chinese Think Tanks in Foreign Policy Making: Growing Influence and Political Limitations. The Dialogue. Volume III, Number 3, p. 392. URL: http://qurtuba.edu.pk/thedialogue/The%20Dialogue/3_3/05_mahmood_ahmad.pdf

նշում է Մաք-Գանը, կառավարությունը ամբողջովին չէր վստահում ՈւԿ-ներին, ուստի և ՈւԿ-ները ֆինանսավորվում էին մեկ աղբյուրից՝ կառավարությունից և հաշվետու էին վերջինիս ղեկավարությանը: Կենտրոնական կառավարությունը հիմնում և հովանավորում էր ՈւԿ-ներին, որպեսզի ի վիճակի լինի ամբողջովին հսկելու ՈւԿ-ների հետազոտությունները և հրապարակումները¹:

Ինչևիցե, Չինաստանի առաջնորդները սկսեցին վերագնահատել արհեստավարժների ու մասնագետների անհրաժեշտությունը և հնարավորությունները, ահա և որդեգրած «չորս արդիականացման» (գյուղատնտեսություն, արդյունաբերություն, գիտություն և տեխնոլոգիա, ռազմական ոլորտ) դյուրացման նպատակով շեշտադրեցին ՈւԿ-ների հիմնումը: Այս առումով Դեն Սյաոպինը տարբերվում էր նախորդներից և խրախուսում էր ներկուսակցական քննարկումները՝ թույլ տալով փորձագետներին և մասնագետներին ազատորեն արտահայտելու իրենց կարծիքը հակասական հարցերի մասին: Սեփական իշխանության լեգիտիմության ամրապնդման նպատակով նա փորձում էր ձևավորել քաղաքականության մշակման արհեստավարժ և համակարգված գործընթաց²:

Պետական խորհրդի ներքո հիմնելով բազմաթիվ հետազոտական հաստատություններ՝ Չինաստանի ղեկավարները գիտակցում էին, որ տեխնոկրատական համակարգի կառուցումը կարևոր դեր կխաղա տնտեսական և քաղաքական խնդիրների լուծման մեջ, ինչն առավել ինստիտուցիոնալացված ձևով առաջ կմղի երկրի քաղաքական համակարգը: Մեկնաբանելով այս երևույթը՝ որոշ փորձագետներ նշում են այն պատճառները, որոնք խթան հանդիսացան բարձրացնելու ինտելեկտուալների և, առավել լայն իմաստով, ՈւԿ-ների դերակատարությունը և ստեղծելու, այսպես կոչված՝ երկրորդ սերնդի ՈւԿ-ներ: Առաջին՝ պետք է բավարարվեր բարեփոխումների և տեղեկատվության նկատմամբ պահանջարկը: Պետք էր ճանաչել արտաքին աշխարհը, գլոբալ գործընթացները, միաժամանակ՝ իրականացնելով ներքին խնդիրներին նվիրված հետազոտությունները: Երկրորդ՝ մեծապես դեր խաղաց Դեն Սյաոպինի այն միտքը, որ ինտելեկտուալներն աշխատավոր դասակարգի մի մասն են, ինչը երկրում լայն ժողովրդականություն էր վայելում: Երրորդ՝ կենտրոնական կառավարությունը կարիք ուներ որոշումների կայացման գործընթացի որոշակի ժողովրդավարացման, ինչը և առաջ մղեց

¹ McGann J., Chinese Think Tanks, Policy Advice and Global Governance. RCCPB Working Paper #21, Indiana University, March 2012, p. 11. URL: <https://www.indiana.edu/~rccpb/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/McGann-RCCPB-21-Think-Tanks-March-2012.pdf>

² Nelson D.N., Charisma, Control, and Coercion: the Dilemma of Communist Leadership, Comparative Politics, 17 (1), 1984, p. 6.

ակադեմիական հետազոտական գործունեության զարգացումը¹:

Վերոնշյալ «չորս արդիականացման» իրականացման ընթացքում Չինաստանի առաջնորդները զգացին նաև գաղափարախոսության և դասակարգային պայքարի վրա շեշտադրման նվազեցման անհրաժեշտությունը, ինչը հնարավորություն կընձեռեր բարձրացնելու կառավարության գործունեության արհեստավարժության մակարդակը: Այդ ամենն իր արտացոլումը գտավ 1986 թ. վերջին, ի դեմս Ժաո Ջիյանգի (*Zhao Ziyang*) կուսակցությունը կառավարությունից տարանջատելու առաջարկության: Վերջինս փորձում էր կառուցել արհեստավարժ և տեխնոկրատիկ համակարգ, որը տնտեսական բարեփոխումներից հետո ի վիճակի կլինի լուծելու ներքին և արտաքին խնդիրները: Թեև նա ի վերջո պարտվեց ՉԿԿ պահպանողական ֆրակցիային, որը մերժեց այդ առաջարկը՝ պնդելով կառավարության վրա կուսակցական հսկողության անհրաժեշտության տեսակետը, սակայն քաղաքականության որակի բարձրացման նպատակով հետազոտական ինստիտուտներում փորձագետների հավաքագրման միտումը, որպես «չորս արդիականացման» հիմնարար բաղադրիչ, պահպանվեց: Դրա շնորհիվ վերաբացվեցին նաև Մաոյի ժամանակաշրջանում լուծարված բազմաթիվ հետազոտական հաստատություններ և հիմնադրվեցին նորերը:

Գիտակցելով անձնակազմում պատրաստված մասնագետների պակասը՝ ՉԿԿ-ն սկսեց ինչպես տեղական, այնպես էլ կենտրոնական կառավարության մակարդակներում ինտելեկտուալներին ներգրավել կուսակցություն և պետական համակարգ: Մի շարք հետազոտական կենտրոններ, ինչպիսիք են Զարգացման հետազոտական կենտրոնը (DRC), Չինաստանի միջազգային հետազոտություններ կենտրոնը (CCIS) հիմնվեցին Ժաո Ջիյանգի վարչապետության տարիներին²:

Ինչպես նշում է Մաք-Գանը՝ 1989 թվականին Տյանյանմեն իրապարակում տեղի ունեցած ողբերգական իրադարձությունները կենտրոնական իշխանությունների մեջ ՈւԿ-ների նկատմամբ խորը անվստահություն առաջացրին: Այդ իրադարձություններից անմիջապես հետո որոշ ՈւԿ-ներ դադարեցրին գործունեությունը: Ավանդական խորհրդային տիպի³ ՈւԿ-ները դրանում իրենց գործունեության վերսկսման համար նոր հնարավորություններ

¹ Shi'u Luo Z., *The Globalization Challenge and the Role of Think Tanks in China*, in J.W. Langford and K.L. Brownsey (eds), *Think Tanks and Governance in Asia-Pacific region*, Halifax, Nova Scotia, Institute for Research on Public Policy, 1991, էջ 75:

² Shai Ming-Chen, Stone Diane, *The Chinese tradition of policy research institutes. Think tank traditions: Policy research and the politics of ideas*. Edited by Stone D. and Denham A., Manchester University Press, 2004, p. 147.

³ Չինաստանում նման տեսակի ՈւԿ-ների առանձնահատկությունն այն է, որ դրանց աշխատակազմը երբեք չի արտահայտում կարծիք, որը կարող է հակասել քաղաքական ղեկավարության տեսակետին և հանդես չի գալիս նորարարական խորհուրդներով:

տեսան: Այնուամենայնիվ, Չինաստանի տնտեսության փոփոխվող լանդշաֆտը փոխեց այն համատեքստը, որում գործում էին ՈւԿ-ները: Վերջինս արտահայտվեց 2007 թվականին Ազգային Կոոպերատիվ օրենքի (National Cooperative Law) ընդունմամբ, որը որոշակի ազատություն էր ապահովում մարզային քաղաքացիական հասարակության համար: Խաղաղ և էվոյուցիոն ճանապարհով ստեղծված նոր կոոպերատիվները ապահովում էին հարգանք մասնավոր սեփականության նկատմամբ և կրում էին մոտիվացնող և կամավոր բնույթ: Այս գործընթացը խթանեց ժողովրդավարական սկզբունքների ընդլայնումը: Այս իմաստով նոր կոոպերատիվ շարժումը օգնեց վերափոխելու Չինաստանի քաղաքացիական հասարակությունը, ինչը քաղաքացիական հասարակության հաստատությունները դարձնում է առավել քննադատական գործընկեր պետության հետ երկխոսության մեջ: Երբ Չինաստանի շուկան դարձավ առավել ազատ, ՈւԿ-ների համար նույնպես հնարավորություն ընձեռվեց գտնելու ֆինանսավորման մասնավոր աղբյուրներ: Նրանք սկսեցին օգտագործել ԶԼՄ-ները և օտարերկրյա աղբյուրները: Չինացի փորձագետները, զգալով դեպի ԶԼՄ-ներ իրենց մուտքից ստացվող ֆինանսական եկամուտները, սկսեցին առավելապես ներկայացնել սեփական կարծիքը ոչ թե իրենց հաստատությունների, այլ լրատվամիջոցների օգնությամբ: Ի վերջո, նոր միջոցները և կառավարությունից անկախությունը ՈւԿ-ներին թույլ տվեցին դառնալու ֆինանսապես առավել ինքնավար և մտքի ազատության իմաստով առավել անկաշկանդ: Ներկայումս Չինաստանի ՈւԿ-ները լրացնում են այն բացը, որ ստեղծվել էր Մշակութային հեղափոխության հետևանքով և անցյալի մեկուսացման քաղաքականության պատճառով¹: Այս շրջանը ընդունված է անվանել *երրորդ սերնդի* ՈւԿ-ների շրջան:

Չինական ՈւԿ-ների ոլորտի զարգացման լուրջ խթան էր նաև ՉԺՀ Պետխորհրդի հավանությամբ և երկրի նախկին վարչապետ Վեն Չյաբաոյի (Wen Jiabao) ցուցումով 2009 թվականի մարտին ստեղծված Միջազգային տնտեսական փոխանակումների չինական կենտրոնի հիմնումը: Այս կենտրոնի առանձնահատկությունն այն է, որ առաջին անգամ ՈւԿ-ների ոլորտում սկսեց կիրառվել «պտտվող դռների համակարգը», որն առավելապես բնորոշ է արևմտյան, հատկապես ԱՄՆ ՈւԿ-ների գործունեության մշակույթին: Վերջինիս էությունն այն է, որ ՈւԿ-ների ղեկավար պաշտոններին նշանակվում են քաղաքականության և գործարար ոլորտի բարձրաստիճան անձինք, իսկ ՈւԿ-ների ներկայացուցիչներին աշխատանքի են ընդունում պետական կառավարման և տնտեսական ոլորտում: Այսինքն՝ կիրառվում է այսպես կոչված՝ ռոտացիոն սկզբունքը:

¹ McGann J., Chinese Think Tanks, Policy Advice and Global Governance. RCCPB Working Paper #21, Indiana University, March 2012, p. 11-12. URL: <https://www.indiana.edu/~rccpb/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/McGann-RCCPB-21-Think-Tanks-March-2012.pdf>

1956-1966

Ուղեղային կենտրոնները ստեղծվում են արդարացնելու կառավարության քաղաքականությունը, ոչ թե իրականացնելու անկախ հետազոտություն: Գերակշռող խորհրդային ոճի գաղափարախոսությամբ և բյուրոկրատական կառուցվածքով հիերարխիկ կառույցները տեղակայված էին նախարարություններում:

1976-1989

Ուղեղային կենտրոնները շեշտը դնում են տնտեսական հարցերի ուսումնասիրության վրա պատրաստելով Չինաստանին արագ զարգացմանն ու համաշխարհային տնտեսությանն ինտեգրմանը: Ավելի մեծ ինքնավարություն և աճող ազդեցություն ունեն, թեև դեռ գործում են Կոմունիստական կուսակցության և կառավարության կառուցվածքում:

1989 - մինչ այժմ

Չինաստանի հասարակությունը ականատես է լինում ուղեղային կենտրոնների, մասնավորապես քաղաքացիական և համալսարաններին կից գործող հետազոտական կենտրոնների աստիճանական վերածննդին: Տեղակայված լինելով կառավարությունից դուրս՝ դրանք դեռևս վերահսկվում են կառավարության և Կոմունիստական կուսակցության կողմից:

Գծապարկեր 1

Չինաստանի ՈւԿ-ների զարգացման երեք պատմական փուլերն ըստ Մաք-Գանի

Նոր կենտրոնի խորհրդի նախագահ ընտրվեց ՉժՇ պետխորհրդի նախկին փոխվարչապետ Ջեն Պեյանը (Zeng Peiyan), իսկ տեղակալ՝ ՉԿԿ Կենտրոնական կոմիտեին առընթեր քաղաքականության ուսումնասիրության կենտրոնի նախկին փոխնսօրեն Չժեն Սինլին (Zheng Xinli): Վերջինիս խոսքով՝ ի տարբերություն Սոցիալական գիտությունների ակադեմիայի և Միջազգային հարաբերությունների ուսումնասիրության ինստիտուտի, որոնք հիմնականում զբաղվում են տնտեսագիտական տեսությունների և ներքին տնտեսության հետազոտությամբ, Միջազգային տնտեսական փոխանակումների չինական կենտրոնի գործունեությունն ուղղված է միջազգային տնտեսության հիմնախնդիրների ուսումնասիրությանը՝ հաշվի առնելով ներքին տնտեսության շարժընթացը: Պետական բազմաթիվ պաշտոնյաներ

կարող են ստանալ հետազոտությունների արդյունքները և հասցնել դրանք երկրի բարձրագույն ղեկավարությանը: Բացի դրանից, որպես ֆինանսավորման աղբյուր կծառայեն պետական, մասնավոր, միջազգային ձեռնարկությունների և այլ հիմնադրամների վճարումները, ինչը կապահովի միջոցների աղբյուրների բազմազանեցումը, հետազոտությունների արդյունքների անկախությունը և կաշառույթի հովանավորների ազդեցությունից: Պետական միջոցներից կենտրոնի ստեղծման համար տրամադրվել է ընդամենը 5 մլն յուան¹: Դրանից հետո պետական ֆինանսավորում չի նախատեսվում: Մնացած միջոցների հավաքագրման համար ստեղծվել է Կառավարման խորհրդի հիմնադրամ, որն ընդգրկել է ավելի քան 20 ձեռնարկություն: Հետագայում պետք է ներգրավել նաև մասնավոր այլ կազմակերպություններ և անդրազգային կորպորացիաներ՝ ապահովելու ֆինանսավորման բազմազանեցումը: Դա հնարավորություն կընձեռնի խուսափելու հովանավորների ազդեցության ծիրն ընկնելուց և պահպանելու հետազոտությունների անկախությունը:

Նրա դիտարկմամբ՝ ՈւԿ-ն համարվում է փափուկ ուժի առանցքային գործոն և գլոբալ միտումների տեսակետից ՈւԿ-ների նշանակությունը աստիճանաբար առավել կարևոր է դառնում: Այս կամ այն երկրի քաղաքական, տնտեսական, դիվանագիտական և այլ որոշումներ ներթափանցումն առավել խորանում է: Վերջին 30 տարում Չինաստանի տնտեսական և սոցիալական զարգացման մեջ նշանակալի նվաճումներ են եղել, սակայն, ՈւԿ-ների զարգացմանը բավարար ուշադրություն չի դարձվել: Միջազգային ֆինանսական ճգնաժամը հիշեցնում է նման կենտրոնի ստեղծման մասին: Այս կենտրոնի նպատակն է դառնալ ոչ կառավարական ինտելեկտուալ կենտրոն, որում հետանկարային, ռազմավարական, բազմակողմանի հետազոտությունների իրականացման, հանրային քաղաքականությանը ինտելեկտուալ աջակցման և ձեռնարկությունների անդրազգային տնտեսական գործունեության ոլորտում խորհրդատվական ծառայությունների մատուցման համար հավաքվում են բարձրակարգ և հեղինակավոր ինտելեկտուալ ռեսուրսներ²:

Հարկ է նշել, որ Չինաստանի ՈւԿ-ների ֆինանսավորման գործընթացում վերջին տարիներին նկատելի է նաև մեկ այլ առանձնահատկություն. ոչ առևտրային քաղաքական հետազոտությունների ֆինանսավորման նպատակով շատ ՈւԿ-ներ նույն անվամբ գրանցում են ընկերություններ: Մեկը՝ ոչ առևտրային կազմակերպություն, համապատասխան նախարարության ենթակայությամբ, մյուսը՝ առևտրային բնույթի, որպես կանոն, բաժնետիրա-

¹ Китай создает «супермозговой центр» для развития экономической дипломатии, (13.07.2009), URL: http://russian.china.org.cn/business/txt/2009-07/13/content_18127250.htm

² Чжэн Синьли, О Китайском центре международного экономического обмена: Верховном мозговом центре Китая, (22.06.2009). URL: <http://russian.people.com.cn/31521/6683598.html>

կան ընկերություն, որը համարվում է ՈւԿ-ի դուստր ձեռնարկություն: Չինացի գիտնականները նման կազմակերպություններն անվանում են «մեկ կազմակերպություն, երկու էություն»: Բաժնետիրական ընկերության մեջ կարող ներգրավվել տարբեր կազմակերպություններ՝ ՋԼՄ-ներ, խորհրդատվական, ներդրումային ընկերություններ և այլն¹:

Անդրադառնալով «պտտվող դռների համակարգին»՝ նշենք, որ դրա կիրառման վերջին օրինակներից են 2014 թվականի դեկտեմբերին դոկտոր Քու Մինգի (Qu Xings) նշանակումը Բեյգիայի Թագավորությունում ՉԺՀ արտակարգ և լիազոր դեսպան, 2015 թ. հունվարին Գիտության և տեխնոլոգիայի համալսարանի (University of Science and Technology) նախագահ Հու Ջիայգուի (Hou Jianguo) նշանակումը Գիտության և տեխնոլոգիաների նախարարի տեղակալ, Օդագնացության և տիեզերագնացության Բեյհանգի համալսարանի (Beinhang University) նախագահ Հուայ Ջինփենգի (Huai Jinpeng) նշանակումը Արդյունաբերության և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարի տեղակալ, փետրվարին՝ Ցինխուա համալսարանի (Tsinghua University) նախկին նախագահ պրոֆեսոր Չեն Ջինինգի (Chen Jining) նշանակումը Բնապահպանության նախարար և այլն:

Վերջին տարիների ՉԿԿ-ն ընդունել է բազմաթիվ կանոնակարգեր՝ կոչված արագացնելու փորձագետների մուտքը քաղաքական պաշտոններ: Այսպես, Ազգային կուսակցության և կառավարության առաջնորդության ամրապնդման գործողությունների ծրագիր 2014–2018 (Action Plan Outline on Building National Party and Government Leadership 2014–2018) պաշտոնական փաստաթուղթը ընդգծում է պետական ձեռնարկություններից, համալսարաններից, հետազոտական ինստիտուտներից և համանման այլ հաստատություններից աշխատանքի ընդունման անհրաժեշտությունը: 2015 թ. փետրվարին հատուկ շրջաբերականով ՉԺՀ նախագահ Սի Ծինփինը (Xi Jinping) կոչ է արել զարգացնելու գլոբալ ազդեցության «նոր տեսակի» չինական կենտրոնները և խթանելու ինտելեկտուալ հանրության ներուժը քաղաքականության խորհրդատվության բնագավառում²: Մինչ այդ, 2014 թվականի հոկտեմբերին Ընդհանուր բարեփոխումների առաջատար խմբի 6-րդ հանդիպմանը Չինաստանի նախագահը նշել է, որ երկրի ՈւԿ-ները պետք է օժտված լինեն «չինական առանձնահատկություններով», առաջ մղեն Չինաստանի արդիականացումը և կառավարման համակարգը և ամրապնդեն Չինաստանի փափուկ ուժը³:

¹ Комиссина И. Н., Научные и аналитические центры Китая. Рос. ин-т стратег. исслед. М., РИСИ, 2012, с. 40–41.

² From Academia to Politics: When scholars rule China, Publication: China Brief Volume: 15, Issue: 23, (07.12.2015), URL: http://www.jamestown.org/uploads/media/_CB_15_23_3.pdf

³ Building Think Tanks with Chinese Characteristics: Current Debates and Changing Trends. China Brief Volume: 14, Issue: 24, (19/12/2014), p. 14. URL: http://www.jamestown.org/uploads/media/China_Brief_Vol_14_Issue_24_5.pdf

Այդ համատեքստում պետք է նշել, որ 2014 թ. փետրվարին ՉԺՀ Կրթության նախարարությունը շրջանառության մեջ է դրել «Չինական առանձնահատկություններով օժտված նոր ուղեղային կենտրոնների ստեղծման առաջնդման ծրագիր» (The New think Tanks Construction With Chinese Characteristics Promotion Plan) անվանումով փաստաթուղթը, որն ուղարկվել էր բոլոր ենթակա հաստատություններին: Ըստ այս փաստաթղթի՝ ապագայում ՈւԿ-ների հիմնական խնդիրն է լինելու աջակցել կառավարությանը: Մասնավորապես.

- հետազոտական հաստատությունները հիմնադրվելու են երկրի զարգացմանը ծառայելու նպատակով,
- պետք է կենտրոնան առաջնահերթ պահանջների վրա (տնտեսական, քաղաքական և մշակույթի զարգացում, բնապահպանություն, կուսակցաշինություն, արտաքին հարաբերություններ և այլն),
- ներգրավեն բարձրակարգ ռեսուրսներ,
- կրթեն և վերապատրաստեն տաղանդավոր մարդկանց,
- տարբեր ուղիներով տարածեն հետազոտության արդյունքները (տպագիր և էլեկտրոնային մամուլ),
- բարեփոխեն իրենց վարչակազմը և թարմացնեն կազմակերպական կառուցվածքը:

Գործընթացի հետագա փուլն էր Չինաստանը և գլոբալացումը կենտրոնի (CCG) կողմից 2014 թ. ապրիլին հրավիրված «Ուղեղային կենտրոնները և Չինաստանի զարգացումը. վերափոխելով Չինաստանի ուղեղային կենտրոնները» գիտաժողովը, որին մասնակցեցին ՉԺՀ և աշխարհի ՈւԿ-ների ճանաչված փորձագետներ: Գիտաժողովի նպատակն էր փոխանակել ՈւԿ-ների կառավարման ոլորտում փորձը և ամրապնդել համագործակցությունը ներգրավված բազմաթիվ մասնակիցների միջև: Սա խոսում է այն մասին, որ ՉԺՀ կառավարությունը մտադիր է ստեղծելու այնպիսի հետազոտական հաստատություններ, որոնք կարող են մրցակցել արևմտյան գործընկերների հետ¹:

Որպես ամփոփում նշենք, որ դատելով գործընթացներից՝ Չինաստանում ՈւԿ-ների ոլորտի ակտիվացումը շարունակական բնույթ է կրելու, ինչն ակնհայտորեն խթանվում է երկրի բարձրագույն իշխանության մակարդակով: Նման մոտեցումն իր դրական արդյունքներին երկար սպասել չի տա, և առաջիկա տարիներին պետք է ակնկալել չինական ՈւԿ-ների գլոբալ դերակատարման մեծացման նշանակալի միտումներ:

¹ Building Think Tanks with Chinese Characteristics: Current Debates and Changing Trends. China Brief Volume: 14, Issue: 24, (19/12/2014), pp. 15-16. URL: http://www.jamestown.org/uploads/media/China_Brief_Vol_14_Issue_24_5.pdf

3

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԻ ՏԻՊԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մինչ Չինաստանի ՈւԿ-ների տիպաբանությունը ներկայացնելը նախ նշենք, որ ՈւԿ-ների առավել հայտնի տիպաբանությունը տվել է 1989 թ. Քենթ Ուիվերը (Kent Weaver)՝ ժամանակին բնութագրելով ամերիկյան հետազոտական հաստատությունները: Ըստ նրա՝ ՈւԿ-ները դասակարգվում են հետևյալ երեք տեսակների՝

- համալսարաններ առանց ուսանողների,
- պայմանագրային հետազոտողներ,
- շահապաշտպան կենտրոններ¹:

Հետագայում Մաք-Գանի հետ հրապարակած աշխատանքում Ուիվերն ավելացրել է ևս մեկ տեսակ՝ «կուսակցական կենտրոնները», որոնք որոշակի նմանություն ունեն վերոնշյալ շահապաշտպան կենտրոններին, սակայն ի տարբերություն շահապաշտպանների, որոնք փորձում են ի ցույց դնել իրենց անկախությունը, կուսակցականները պաշտոնապես գործում են քաղաքական կուսակցություններին առընթեր²:

Ինչ վերաբերում է Չինաստանի ՈւԿ-ներին, ապա, ըստ ԱՄՆ փորձագետների, դրանք երեք տեսակի են՝ պաշտոնական (պետական), կիսապետական և անկախ³: Այլ փորձագետներ տալիս են հետևյալ բաժանումը՝ պաշտոնական/կառավարական ՈւԿ-ներ, կիսակառավարական/ակադեմիական ՈւԿ-ներ և քաղաքացիական/համալսարանական ՈւԿ-ներ⁴:

Չինաստանի փորձագետները իրենց ՈւԿ-ները դասակարգում են հետևյալ կերպ՝

- պետական կամ կառավարական,
- կիսապետական կամ կիսակառավարական,
- քաղաքացիական:

Պետականի կամ կառավարականի շարքում դիտարկվում են այն հաստատությունները, որոնք տեղեկատվական աջակցություն են ցուցաբերում

¹ St' u Kent W., The Changing World of Think Tanks, Political Science and Politics, Vol. 22, Issue 3, էջ 563-578:

² St' u McGann J., Kent W., Think-tanks and Civil Societies: Catalysts for Ideas and Action, Transaction Publishers, New Brunswick, 2000:

³ Комиссина И. Н., Научные и аналитические центры Китая: Справ./И. Н. Комиссина; Рос. ин-т стратег. исслед. М., РИСИ, 2012, с. 12.

⁴ Ahmad M., The Role of Chinese Think Tanks in Foreign Policy Making: Growing Influence and Political Limitations, 2008, p. 397. URL: http://qurtuba.edu.pk/thedialogue/The%20Dialogue/3_3/05_mahmood_ahmad.pdf

Չինաստանի կառավարությանը: Կիսապետական կամ կիսակառավարական ՈւԿ-ներ են համարվում այն հանրային, մեծավ մասամբ ակադեմիական հաստատությունները, որոնք հիմնում և համակարգում է կառավարությունը: Ինչ վերաբերում է քաղաքացիական ՈւԿ-ներին, ապա վերջիններս սկսել են ի հայտ գալ առավելապես 1990-ական թվականներից: Գործունեության բնույթով դրանք առանձնապես չեն տարբերվում կիսակառավարականներից և իրականացնում են հետևյալ գործառնությունները՝

- ղեկավարությանը տրամադրում են տեղեկատվություն, վերլուծություն և խորհրդատվություն,
- իրականացնում են քաղաքականության ոլորտի հետազոտություններ,
- տրամադրում են կրթական ծառայություններ, մասնավորապես՝ բազմաթիվ գիտնականներ դասավանդում են համալսարաններում, պետական հաստատություններում կարդում դասախոսություններ, մամուլում հրապարակում հոդվածներ, մասնակցում հեռուստահաղորդումների,
- Չինաստանի ճանաչված թերթերում հոդվածների հրապարակմամբ նախաձեռնում են հանրային քննարկումներ ներքաղաքական սուր խնդիրների վերաբերյալ,
- արտաքին աշխարհի համար ծառայում են որպես, այսպես կոչված՝ «Չինաստանի պատուհան»¹:

Հարկ է ավելացնել, որ քաղաքացիական ՈւԿ-ները հարաբերականորեն առավել փոքր ազդեցություն ունեն Չինաստանի արտաքին քաղաքական ռազմավարության մշակման և քաղաքական օրակարգի ձևավորման վրա: Համալսարաններին կից հաստատություններում իրականացվող հետազոտությունները հիմնականում կրում են ակադեմիական բնույթ և «լսված» լինելու բավական սուղ հնարավորություններ ունեն: Այդուհանդերձ, նրանց ուժեղ կողմերից են քաղաքականապես կարևոր ոլորտներում տեսականորեն հնարավոր լուծումների մշակումը, ուսումնասիրությունը և քննադատությունը, ինչպես նաև՝ արտերկրում տիրող իրավիճակի վերաբերյալ պատկերացումների ձևավորմանը նպաստելը²:

Հատկանշական է նաև չինացի պրոֆեսոր Զյուֆենգ Չժուի (*Xufeng Zhu*) մոտեցումը, ով չինական ՈւԿ-ները տարանջատում է միայն կիսապետականի և ոչ կառավարականի: Ըստ նրա, պետական, այն է՝ նախարարությունների կառուցվածքային ստորաբաժանում հանդիսացող հետազոտական

¹ Комиссина И. Н., Научные и аналитические центры Китая. Рос. ин-т стратег. исслед. М., РИСИ, 2012, с. 15-18.

² Jackson S., “Lessons From a Neighbour: China’s Japan-Watching Community” in *China and Japan: History, Trends, and Prospects*, Oxford University Press, USA, 1996, pp. 155-176.

կենտրոնները ՈւԿ-ներ չեն: Կիսապետական կենտրոնները, ի տարբերություն պետականների, կառավարական մարմնի ստորաբաժանում չեն, այլ վարչականորեն ենթակա են պետական որևէ կառույցի: Ոչ կառավարական են այն կենտրոնները, որոնք գրանցված են որպես շահույթ չհետապնդող կազմակերպություն, ձեռնարկություն կամ համալսարանի ստորաբաժանում¹:

Պետք է նշել, որ Չինաստանի ՈւԿ-ները կարող են դասակարգվել նաև հետևյալ կերպ՝ պաշտոնական (պետական), կիսապաշտոնական (կիսապետական) և մասնավոր: Ակնհայտ է, որ պետական և կիսապետական ուղեղային կենտրոնների միջև սահմանը իրականում շատ աղոտ է: Առաջին, բոլոր հաստատությունները, որոնք փոխկապակցված են Չինաստանի կառավարությանը կամ ՉԿԿ համակարգին, դասակարգվում են որպես պետական հետազոտական հաստատություններ: Այս հաստատությունների առանձնահատկություններից է այն, որ ուղղաձիգ հարաբերությունների մեջ են իրենց հովանավորող և համակարգող գերատեսչությունների հետ: Ինչ վերաբերում է Չինաստանի համալսարանական ՈւԿ-ներին, ապա դրանք կարելի է դասակարգել որպես կիսապետական, քանի որ մեծ հաշվով նրանք շատ մոտ են կանգնած և, որպես կանոն, աջակցություն են ստանում պետությունից: Վերջապես, սկսած 1980-ականների վերջից ոչ մեծ քանակով սկսեցին ի հայտ գալ նաև մասնավոր ՈւԿ-ներ: Դրանց շարքը կարելի է դասել, օրինակ, Ասիայի ինստիտուտը և Չինաստանի զարգացման ինստիտուտը: Թեպետ վերջիններս նույնպես դժվար է լիարժեք համարել մասնավոր բնույթի հետազոտական հաստատություն, քանի որ նրանք նույնպես կախված են պետական համակարգից, իսկ դրանց տնօրենները և աշխատակազմի որոշակի մասը հիմնականում նույնպես գալիս են պետական կառավարման համակարգից:

Առանձնապես մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում Չինաստանի կիսապետական հետազոտական կենտրոնները: Դրանք կառավարության հիմնադրած և որոշակիորեն անկախ կառույցներ են, ղեկավարվում են կառավարության նշանակած անձնակազմի կողմից և սկզբնական կապիտալը ևս ստանում են իրենց գործունեությունը համակարգող կառավարական գործակալություններից: Բացի դրանից, այս կենտրոնները վերահսկող մարմնից ստանում են կայուն ֆինանսավորում՝ սահմանված հետազոտությունների իրականացման համար: Կիսապետական ուղեղային կենտրոնները կարող են հետազոտության պատվեր և ֆինանսավորում ստանալ պետական, միջազգային և այլ կառույցներից ու կազմակերպություններից: Ավելին՝ անհրա-

¹ Zhu X., *The Rise of Think Tanks in China*. China Policy Series, 28. London; New York: Routledge, 2013, p. 6.

ժեշտության դեպքում կարող են քննադատել կառավարության քաղաքականությունը: Հետաքրքրական է, որ, օրինակ, ամերիկյան խոշորագույն ՈւԿ-ն՝ ՌԵՆԴ-ը (*RAND Corporation*), ֆինանսավորման 72%-ը¹ ստանում է ԱՄՆ կառավարական գործակալություններից և, միաժամանակ, անկախ հետազոտական կենտրոն է համարվում: Կարծում ենք, պատճառն այն է, որ վերջինիս ֆինանսավորման աղբյուրները բազմազանեցված են, և այդ միջոցները ստացվում են տարբեր կառավարական գործակալություններից, ինչի հետևանքով դրանցից ոչ մեկը հաստատության սկատմամբ վերահսկողություն չունի:

Չինաստանի ոչ կառավարական կազմակերպությունները, ինչպես և պետականի դեպքում, նույնպես ունեն վերահսկող մարմին, սակայն երկուսի միջև կապը հարաբերականորեն առավել թույլ է: Այս կենտրոններն ունեն ֆինանսավորման տարբեր աղբյուրներ, ինչն էլ մեծացնում է վերջիններիս գործունեության անկախությունը:

4

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԻ ԴԵՐԸ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Ներկայումս, ի տարբերություն ամերիկյան ՈւԿ-ների, չինական կենտրոնները ընդհանուր առմամբ դեռևս նվազ ազդեցիկ են², թեև նկատվում է դրանց թվի կայուն աճ՝ հետազոտությունների ոլորտի ընդլայնման հետ մեկտեղ: Բացի դրանից, ինչպես նշում է Պեյիիի համալսարանի պրոֆեսոր Ուանգ Ջիսին (*Wang Jisi*)՝ Չինաստանի ՈւԿ-ները ունակ են մրցակցելու արևմտյան համանման հաստատությունների հետ: Ինչևիցե, ըստ նրա, անհրաժեշտ կլինի աշխատել երկու հիմնական ճակատում՝ լրացնել գիտելիքի բացը Չինաստանի պայմանների և ազգային քաղաքականության միջև կապի վերաբերյալ համաշխարհային, գլոբալ հարցերի և հարաբերությունների բնագավառում, ինչը դեռ առկա է Չինաստանում³:

Որպես ազդեցության գործիքներ Չինաստանի ՈւԿ-ները առավել հաճախ կիրառում են հետևյալ մեթոդները՝

¹ URL: http://www.rand.org/about/clients_grantors.html

² Այսպես, ամերիկյան կենտրոնների ազդեցությունը շատ հաճախ տարածվում է երկրի սահմաններից դուրս (Օր.՝ ՌԵՆԴ կորպորացիայի պատվիրատուներից է նաև Ավստրալիայի կառավարությունը), մինչդեռ Չինաստանի ՈւԿ-ները հիմնականում ազդեցություն ունեն միայն երկրի ներսում:

³ Building Think Tanks with Chinese Characteristics: Current Debates and Changing Trends. China Brief Volume: 14, Issue: 24, (19/12/2014), pp. 14-15.

URL: http://www.jamestown.org/uploads/media/China_Brief_Vol_14_Issue_24_5.pdf

- պաշտոնական և անձնական կապեր, այդ թվում՝ ՈւԿ-ների նախաձեռնությամբ ճաշկերույթների, շնորհանդեսների կազմակերպում,
- առանցքային պաշտոնատար անձանց համար համապատասխան համառոտ վերլուծական տեղեկանքների տարածում (միաժամանակ, տվյալ հետազոտության վերաբերյալ առավել ամբողջական հաշվետվությամբ), որում նաև արտացոլվում են որոշակի առաջարկներ,
- ԶԼՄ-ների հետ աշխատանք (հրապարակումներ մամուլում, ելույթներ հեռուստեսությամբ, հարցազրույցներ),
- ակադեմիական բնույթի գրքերի և հոդվածների հրապարակումներ,
- գիտաժողովների կազմակերպում, որոնց հրավիրվում են ինչպես ակադեմիական միջավայրի, այնպես էլ պետական քաղաքականության մշակման և իրականացման համար պատասխանատու անձինք¹:

Վերջին տարիներին փորձ է արվում տեղայնացնել ՈւԿ-ների արևմտյան մոդելը՝ գլոբալ ազդեցության և հեղինակության չինական կենտրոնների ձևավորման նպատակով: Սա կարող է հանգեցնել այնպիսի կենտրոնների ձևավորմանը, որոնք չեն համապատասխանում մինչ այս Չինաստանում ձևավորված քաղաքական մշակույթին: Բացի դրանից, Չինաստանի առաջնորդները սովորաբար ձևավորում են ոչ պաշտոնական հետազոտական խմբեր կամ մասնավոր խորհրդատվական խմբեր: Նման խմբերի խորհրդատվական բնույթի առաջարկություններն ու երաշխավորությունները (recommendations), սովորաբար, առավել ազդեցիկ են, քան այնպիսի պաշտոնական կառույցներինը, ինչպիսիք են կառավարական ՈւԿ-ները²:

Որպես կանոն, Չինաստանի բարձր մակարդակի բոլոր ՈւԿ-ների գործունեությունը կրում է վարչական բնույթ. ելույթներ, զեկույցներ, փաստաթղթեր, վերլուծական բնույթի հոդվածներ են պատրաստում Չինաստանի ղեկավարության համար:

Ինչպես նշում են հետազոտողներ Մինգ-Չեն Շայը (*Ming-Chen Shai*) և Դայանա Սթոունը (*Diana Stone*)՝ Չինաստանի քաղաքական գործընթացներում ՈւԿ-ները խաղում են չորս հիմնական դեր՝

1. տեղեկատվության գտիչների,
2. քաղաքականության պաշտպանների,
3. նոր գաղափարներ առաջարկողների,
4. տեղեկատվության փոխանակման միջնորդի³:

¹ Комиссина И. Н., Научные и аналитические центры Китая: Справ./И. Н. Комиссина; Рос. ин-т стратег. исслед. М., РИСИ, 2012, с. 21-22.

² Muta S., Noda M., “Status of Research Institutions in China: A Trend report”. in T. Yamamoto (ed.), *Emerging Civil Society in the Asia-Pacific Community*, Tokyo and Singapore, Japan Center for International Exchange and the Institute of Southeast Asian Studies, 1995, p. 351.

³ Shai Ming-Chen, Stone Diane., *The Chinese tradition of policy research institutes. Think tank traditions: Policy research and the politics of ideas*. Edited by Stone D. and Denham A., Manchester University Press, 2004, p. 149.

Այսպես, քաղաքական առաջնորդներին տեղական և միջազգային հարցերին առնչվող անհրաժեշտ տեղեկատվությամբ ապահովելու նպատակով ՈւԿ-ների գործառույթն է պատրաստել համառոտ տեղեկանքներ՝ գտելով կրկնվող կամ անհամապատասխան տեղեկատվությունը:

Մյուս կողմից, քանի որ Չինաստանի բազմաթիվ փորձագետներ հանդես են գալիս որպես խողովակներ, որոնց միջոցով առաջնորդները բացահայտում են հասարակության պահանջները և գանգատները, ուստի փորձագետներն ունեն ինչ-ինչ լծակներ՝ որոշակիացնելու իշխանության օրակարգը և խնդիրների ձևակերպմամբ ազդելու ընտրախավի վրա: Այլ խոսքով, ՈւԿ-ների տեղեկատվության գոլիչի գործառույթը չափազանց կարևոր է խնդիրները սահմանելու համար, սակայն դա չի նշանակում, որ փորձագետները կարող են մարտահրավեր նետել Չինաստանի առաջնորդների քաղաքական կարգավիճակին և իշխանությանը: Ավելին, նրանք գործում են փոխադարձ ազդեցության սկզբունքով. ընտրախավի կամ հետազոտական կենտրոնների տնօրենների կողմից օրակարգի սահմանումից հետո՝ ՈւԿ-ները սկսում են իրականացնել գործընթացի հաջորդ փուլը՝ հետազոտությունների հիման վրա համապատասխան առաջարկությունների մշակումը, որի ճանապարհով ՈւԿ-ները օգնում են որոշում կայացնողներին պարզաբանել հասարակության հետաքրքրությունները, որոնք ներառված են խնդիրների համալիրում:

Անցնելով հաջորդ գործառույթի քննարկմանը՝ նախ ընդգծենք, որ արևմտյան ՈւԿ-ների հիմնական մասն առավել անկախ է կառավարությունից, նույնիսկ այն դեպքում, երբ ունեն ամուր կապեր առանցքային քաղաքական դերակատարների հետ: Ինչպես արդեն նշել ենք, Չինաստանում այս ոլորտում իրավիճակը փոքր-ինչ այլ է: Չինաստանում ՈւԿ-ների վերլուծությունները հիմնականում ծառայում են պետական քաղաքականության և պաշտոնական գաղափարախոսության արդարացմանը, և քաղաքական առաջնորդների պաշտոնական տեսակետի լեգիտիմացմանը: Այսպես, ըստ Չինաստանի Սոցիալական գիտությունների ակադեմիայի անդամ Լյու ժիֆենգի (*Liu Zhifeng*)՝ Չինաստանը պետք է զարգացնի իր ուրույն ժողովրդավարությունը՝ ըստ սեփական առանձնահատկությունների, իսկ համաժողովրդական ընտրությունների և մրցակցային կուսակցական համակարգի արևմտյան գաղափարները Չինաստանին չեն համապատասխանում¹: Համանման մեկ այլ տեսակետով՝ փորձագետը, որին թույլատրվել է հանրայնորեն քննարկելու արտաքին քաղաքականության խնդիրները, պետք է բացատրի և արդարացնի պաշտոնական տեսակետը²:

¹ Shi'u Zhifeng L., Ping “di san zhi yan jing kan zhong guo”: jie shi zhong guo, (Comment on “The Third Eye on China”: Explaining China), Hong Kong, Ming Pao, 1996:

² Zhao Q., Interpreting Chinese Foreign Policy: The Micro-Macro Linkage Approach, Hong Kong, Oxford University Press, 1996, p. 107.

Հետևաբար, կարելի է եզրակացնել, որ ՈւԿ-ների փորձագետները հաճախ գործում են ոչ թե կառուցողական քննադատության, այլ՝ պաշտոնական տեսակետի արդարացման կանխադրույթից ելնելով: Միաժամանակ, վերջիններս բավական կաշկանդված են պետական քաղաքականության շրջանակներով և ստիպված են սահմանափակել իրենց մասնագիտական ազատությունը, եթե ցանկանում են մասնակցություն և ազդեցություն ունենալ որոշումների կայացման գործընթացում:

Մյուս կողմից՝ թեպետ քաղաքական առաջնորդներն են սահմանում քաղաքական օրակարգը, սակայն նույնիսկ դրա շրջանակներում ՈւԿ-ների փորձագետները առաջարկում են «արևմտյան» որոշ գաղափարներ, օրինակ՝ զսպումների և հակակշիռների համակարգի, կուսակցության և պետության տարանջատման¹ կամ հանրային անվտանգության և հանցավորության դեպ արհեստավարժ պայքարի արևմտյան փորձը²: Ամեն դեպքում, փորձագետների համար երբեմն որոշակի դժվարություններ են առաջանում նորարարությունների ոլորտում իրենց մասնագիտական հետաքրքրությունների և շահապաշտպանի պարտականությունների միջև հավասարակշռությունը պահպանելիս:

Հիմնվելով կիրառվող պրակտիկայի վրա՝ պետք է նշել, որ Չինաստանում փորձագետները հազվադեպ են հրապարակայնորեն քննադատում կառավարության քաղաքականությունը, սակայն նրանք կարող են իրենց գործունեությամբ որոշակիորեն ներգործել քաղաքականության վրա, անուղղակիորեն ազդել քաղաքական դերակատարների ընկալումների վրա: Օրինակ, Թայվանի խնդրով զբաղվող Չինաստանի որոշ փորձագետներ ոչ պաշտոնապես քննարկում են «Մեծ Չինաստանի համադաշնություն» ստեղծելու հնարավորությունը: Այս վերլուծաբանները պնդում են, որ համադաշնության գաղափարը առաջարկում է Թայվանի հիմնախնդրի առավել արդյունավետ լուծում, քան «մեկ պետություն, երկու համակարգ» բանաձևը³:

Վերոնշյալից կարելի է եզրակացնել, որ թեև քաղաքական ընտրախավը Չինաստանի ՈւԿ-ները և փորձագիտական հանրությունը օգտագործվում է՝ երկրում տարածելու և ամրապնդելու կառավարող գաղափարախոսությունը կամ լուծելու ներկուսակցական խնդիրները և հատվածական հակասությունները, այդ ՈւԿ-ները, անտարակույս, հարկ է դիտարկել որպես նոր գաղափարների ստեղծման և առաջնդման հավասարակշռված դերակատարներ:

¹ Shi'u Luo Z., The Globalization Challenge and the Role of Think Tanks in China, in J.W. Langford and K.L. Brownsey (eds), Think Tanks and Governance in Asia-Pacific region, Halifax, Nova Scotia, Institute for Research on Public Policy, 1991.

² Shi'u Tanner M.S., Changing Windows on a Changing China: The Evolving "Think Tank" System and the Case of the Public Security Sector, China Quarterly, 171 (September), 2002, էջ 559-579:

³ Shi'u Shai Ming-Chen, Stone Diane., The Chinese tradition of policy research institutes. Think tank traditions: Policy research and the politics of ideas. Edited by Stone D. and Denham A., Manchester University Press, 2004, էջ 151:

Որպես տեղեկատվության փոխանակման միջնորդներ՝ Չինաստանի ՈւԿ-ները վերջին տասնամյակներում ակտիվորեն ներգրավվում են ինչպես արտերկրի իրենց գործընկերների հետ հարաբերություններում, այնպես էլ օտարերկրյա պատվիրակությունների հետ շփումների գործընթացում, ինչի շնորհիվ Չինաստանի քաղաքական ընտրախավն առավել տեղեկացված է լինում այլ երկրների քաղաքականության, նպատակների, ընթացող ներքին քննարկումների և տարբեր հարցերում դիրքորոշման մասին: Միաժամանակ, նման շփումները և երկխոսությունները հնարավորություն են ընձեռում որոշակիորեն ազդելու Չինաստանի քաղաքականության նկատմամբ այլ երկրների վերաբերմունքի վրա՝ տեղ հասցնելով սեփական տեսակետը և ներկայացնելով իրենց առարկությունները: Այլ խոսքով, ի հավելումն միջազգային խորհրդածողովների, աշխատածողովների, գիտածողովների կամ առավել երկարաժամկետ շփումների ձևաչափով օտարերկրյա գործընկերներից իրենց անհրաժեշտ տեղեկատվության հավաքման՝ Չինաստանի որոշ ՈւԿ-ներ ներգրավված են, այսպես կոչված՝ «երկրորդային դիվանագիտության»¹ գործընթացում²: Այսպես, ամերիկացի փորձագետների կարծիքով Չինաստանի և ԱՄՆ-ի միջև դիվանագիտական աշխատանքի հիմնական մասը իրականացվում է հենց երկու երկրների ՈւԿ-ների մասնագետների միջև ակադեմիական փոխանակման ընթացքում³:

Այս համատեքստում նշենք նաև մեկ այլ հետաքրքրական փաստ. 2009 թ. ՉԺՀ Կոմերցիայի նախարարության արտաքին առևտրի և տնտեսական համագործակցության Չինաստանի ակադեմիայում ստեղծվել է Բրենդինգի կենտրոն, որը կոչված է նպաստելու համաշխարհային շուկայում չինական ապրանքների առաջնդմանը: Հատկանշական է, որ համանման կառույց ստեղծելու առաջարկ ժամանակին եղել է նաև Հայաստանում⁴:

¹ Ի տարբերություն պաշտոնական կամ «առաջնային դիվանագիտության» (Track I diplomacy)՝ «երկրորդային դիվանագիտությունը» (Track II diplomacy) վերաբերում է ոչ պաշտոնական, ոչ կառավարական մակարդակով շփումներին, այդ թվում՝ անհատների, քաղաքացիների խմբերի, կազմակերպությունների միջև, որոնց հաճախ անվանում են ոչ պետական դերակատարներ:

² Shi'u Gill B., Mulvenon J., Chinese Military-Related Think Tanks and Research Institutions. China Quarterly, 171 (September), 2002, էջ 224:

³ Dumbaugh K., Martin M. F. Understanding China's Political System. Congressional Research Service. CRS Report for Congress R41007. 2009. December 31. URL: <http://www.crs.gov>

⁴ Մասնավորապես, սույն աշխատանքի համահեղինակ Վարդան Աթոյանի 2008 թ. համահեղինակությամբ լույս տեսած հոդվածը, որում առաջարկվում էր ՀՀ առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարության (այժմ՝ ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն) կառուցվածքում ստեղծել համապատասխան ստորաբաժանում, որը կզբաղվի պետության բրենդինգային քաղաքականությամբ, տե՛ս Աթոյան Վ., Բաբաջանյան Կ., Պետության բրենդը և դրա ձևավորման անհրաժեշտությունը Հայաստանի Հանրապետությունում: «21-րդ ԴԱԲ», թիվ 4 (22), 2008, էջ 71–79:

Վերջին տարիներին Չինաստանի ՈւԿ-ների առջև խնդիր է դրված գործակցություն և կապեր հաստատել աշխարհի տարբեր երկրների համանման կենտրոնների հետ: Որպես այս գործընթացին նպաստող միջոցառում՝ 2009 թվականի հուլիսին Պեկինում տեղի ունեցավ ՈւԿ-ների Համաշխարհային համաժողովը, որին մասնակցեցին ավելի քան 30 ՈւԿ-ների ճանաչված մասնագետներ, արտերկրի ավելի քան 100 նախկին քաղաքական գործիչներ, գիտության տարբեր ոլորտների Նոբելյան մրցանակակիրներ և աշխարհի խոշորագույն ձեռնարկությունների գործադիր տնօրեններ:

Պետք է նշել, որ Չինաստանի ՈւԿ-ները ակտիվորեն ներգրավվում են նաև Չինաստանի «փափուկ ուժի» հայեցակարգի մշակման գործընթացում¹: Ինչպես նշում է Սոցիալական գիտությունների Շանհայի ակադեմիայի (SASS) Տնտեսական հետազոտությունների ինստիտուտի փոխտնօրեն Քուան Հենգը (Quan Heng)՝ Չինաստանում խորհրդատվական կառույցների ստեղծումը կապահովի ազգային և տնտեսական անվտանգությունը, կբարելավի ազգային կառավարման համակարգը և արդիականացումը, առաջ կնդի նորաստեղծական և զարգացման քաղաքականությունները և առավել ընդհանրական առումով կամրապալդի Չինաստանի ազգային կերպարը և փափուկ ուժը²:

Չինաստանում ՈւԿ-ների կարևորությունը այս հարցում գիտակցվում և խրախուսվում է ամենաբարձր քաղաքական մակարդակով: Ինչպես նշել է ՉԺՀ նախագահ Սի Ծինփինը՝ ՈւԿ-ները ազգային փափուկ ուժի կարևոր բաղադրիչն են, և պետք է ակտիվորեն ուսումնասիրել Չինաստանի ՈւԿ-ների առանձնահատկությունները, ինչպես՝ կազմակերպական կառուցվածքի, այնպես էլ՝ դրանց կառավարման տեսակետից³:

Ընդհանրացնելով կարող ենք նշել, որ Չինաստանի ՈւԿ-ները գիտաժողովների, ոչ ֆորմալ քննարկումների, պաշտոնական զեկույցների և քաղաքական համառոտ ակնարկների կամ տեղեկանքների ձևով ՉԿԿ վերնախավին և ՉԺՀ կառավարությանը ապահովում են տեղեկատվությամբ, վերլուծություններով և քաղաքական խորհրդատվություններով: Միաժամանակ, վերջիններս, արևմտյան համանման հաստատությունների պես, հատուկ կամուրջի դեր են խաղում փորձագիտական հանրության և քաղաքական որոշումներ կայացնողների միջև:

¹ Չինաստանի «փափուկ ուժի» կիրառման որոշ մեխանիզմների մասին տե՛ս Ալթոյան Վ., Մովսիսյան Շ., Հարավային Կովկասն ու Հայաստանը Չինաստանի արտաքին քաղաքականության մեջ. քնած հսկայի զարթոնքը // «Բանբեր ՀՊՏՀ», N 4 (36), 2014, էջ 169–178:

² Chinese Military Think Tanks: “Chinese Characteristics” and the “Revoving Door”, Volume XV, Issue 8, (17/04/2015). URL: http://www.jamestown.org/uploads/media/China_Brief_Vol_15_Issue_8_5.pdf

³ Building Think Tanks with Chinese Characteristics: Current Debates and Changing Trends. China Brief Volume: 14, Issue: 24, (19/12/2014), p. 16. URL: http://www.jamestown.org/uploads/media/China_Brief_Vol_14_Issue_24_5.pdf

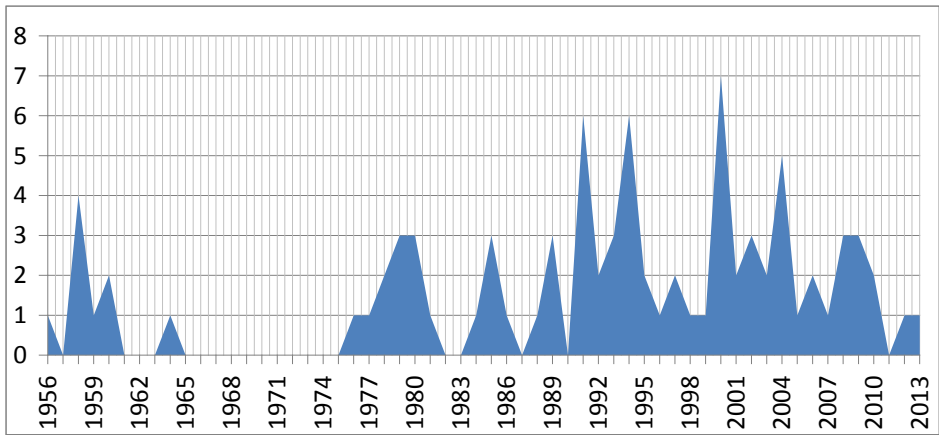
5

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԻ ՎԱՐԿԱՆՇԱՎՈՐՈՒՄԸ

Փենսիլվանիայի համալսարանի «Ուղեղային կենտրոններ և քաղաքացիական հասարակություն» ծրագրի՝ 2016 թ. հունվարին հրապարակած՝ աշխարհի առաջատար ուղեղային կենտրոնների վարկանշավորման գեկույցի համաձայն՝ ՈւԿ-ների քանակով Չինաստանն աշխարհում երկրորդն է (435) և զիջում է միայն ԱՄՆ-ին (1835):

Մյուս կողմից, որոշ փորձագետների գնահատմամբ՝ Չինաստանում կա 2500 հետազոտական հաստատություն, 35 հազար լրիվ դրույքով հետազոտողներով, ինչն ակնհայտորեն գերազանցում է ԱՄՆ ցուցանիշը¹:

Գծապատկեր 2-ում ներկայացված է յուրաքանչյուր տարի հիմնադրված ուղեղային կենտրոնների քանակը: Ինչպես արդեն նշել ենք, ներկայիս բնորոշմամբ առաջին ուղեղային կենտրոններ Չինաստանում ստեղծվել են 1950-ականների կեսերին պետության կողմից: Մշակութային հեղափոխության տարիներին (1966–1979 թթ.) ոչ միայն նոր կենտրոններ չստեղծվեցին, այլև դադարեցին գործող կենտրոնները: Արդեն 1980-ական թթ. սկսած Չինաստանում ուղեղային կենտրոնների զարգացման նոր ալիք սկսվեց:

Գծապատկեր 2.

Չինաստանում հիմնադրված ՈւԿ-ների քանակը՝ ըստ տարիների¹

¹ “Feasible Paths of Development for Think Tanks in China”. Think Tanks in Policy Making – Do They Matter? Briefing paper. Special Issue, September 2011, p. 27. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/china/08564.pdf>

Գծապատկերից պարզ է, որ վերջին տասնամյակում Չինաստանում ավելի շատ ՈւԿ-ներ են ստեղծվել, քան ՉԺՀ գոյության ամբողջ ընթացքում: Միաժամանակ, պետք է նշել, որ ակնհայտորեն ավելանում է ոչ կառավարական, համալսարաններին կից ՈւԿ-ների թիվը (հիմնականում՝ տնտեսագիտության ոլորտի): Նոր ՈւԿ-ներն ունեն առավելապես տնտեսական, շրջակա միջավայրի և սոցիալական ուղղվածություն:

Հետաքրքիր փաստ է նաև այն, որ նման միտումներով հանդերձ Չինաստանի առաջատար ՈւԿ-ները նրանք են, որ ստեղծվել են մինչև Մշակութային հեղափոխությունը կամ դրանից անմիջապես հետո:

Աղյուսակ 1

**Չինաստանի առաջատար ուղեղային կենտրոնները՝
ըստ Ջ. Մաք-Գանի 2015 թ. զեկույցի²**

<i>2015 թ. աշխարհի առաջատար ՈւԿ-ի ցանկում ներառված չինական կենտրոններ</i>	<i>Տեղը լավագույն ՈւԿ-ների շարքում</i>	<i>Հիմնադրման տարեթիվ</i>
Հասարակական գիտությունների չինական ակադեմիա (Chinese Academy of Social Sciences (CASS))	31	1977
Չինաստանի միջազգային ուսումնասիրությունների ինստիտուտ (China Institute of International Studies (CIIS))	35	1956
Չինաստանի ժամանակակից միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտներ (China Institutes of Contemporary International Relations (CICIR))	39	1980
Պետական խորհրդի զարգացման հետազոտական կենտրոն (Development Research Center of the State Council (DRC))	50	1981
Միջազգային և ռազմավարական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ (Institute of International and Strategic Studies (IISS))	64	2013
Միջազգային ուսումնասիրությունների Շանհայի ինստիտուտներ (Shanghai Institutes for International Studies (SIIS))	72	1960
Յունիբրու տնտեսագիտության ինստիտուտ (Unirule Institute for Economics)	103	1993
Չինաստանի և գլոբալացման ուսումնասիրության կենտրոն (Center for China and Globalization)	110	2008
Ֆինանսական ուսումնասիրությունների Չունյան ինստիտուտ (Chongyang Institute for Financial Studies (RDCY))	150	2013

¹ Գծապատկերում ներկայացված են Չինաստանի 88 առաջատար ՈւԿ-ների տվյալները: Կենտրոնների ամբողջական ցանկը տե՛ս հավելված 2-ում:

² McGann J., 2015 Global Go To Think Tank Index Report. URL: http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1009&context=think_tanks

Վերոնշյալ ինստիտուտներից չորսը՝ Պետական խորհրդի զարգացման հետազոտական կենտրոնը, Յունիբոլ տնտեսագիտության ինստիտուտը, Ֆինանսական ուսումնասիրությունների Չոնյան ինստիտուտը, Չինաստանի և գլոբալացման ուսումնասիրության կենտրոնն ունեն տնտեսական քաղաքականության ուղղվածություն, իսկ մյուսների հետազոտական թիրախը միջազգային հարաբերություններն են:

Հաջորդիվ առավել մանրամասն կներկայացնենք Չինաստանի առավել ազդեցիկ և հայտնի ուղեղային կենտրոնները:

6

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՄԻ ՇԱՐՔ ԱՌԱՋԱՏԱՐ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

6.1

**Չինաստանի ժամանակակից միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտներ
China Institutes of Contemporary International Relations (CICIR)**

Ստեղծման տարեթիվ	1980
Տեսակը	Կառավարությանն առընթեր արտաքին քաղաքականության ՈւԿ
Տեղակայված է	ք. Պեկին
Կայք՝	http://www.cicir.ac.cn/
Ղեկավար՝	Ji Zhiye / Ցզի Չժիե
Աշխատակազմ՝	380

CICIR-ը Չինաստանի ամենահին և ամենաազդեցիկ հետազոտական կենտրոններից է: 1965 թ. Չինաստանի կոմունիստական կուսակցության Միջազգային կապերի բաժնի հետազոտական ստորաբաժանմանը տրվեց ինստիտուտի կարգավիճակ՝ «Ժամանակակից միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտ» անվանմամբ: Սա Չինաստանի միակ ՈւԿ-ն էր, որ մասամբ շարունակեց գործունեությունը 1966–1979 թթ. Մշակութային հեղափոխության տարիներին: 1980 թ. ինստիտուտի հիման վրա ձևավորվեց «Ժամանակակից միջազգային հարաբերությունների չինական ինստիտուտը»: Նույն թվականին Դեն Սյաոպինի բարեփոխումների և Չինաստանի՝ աշ-

խարհի համար ավելի բաց դառնալու ֆոնին՝ *CICIR*-ը վերածվեց «բաց» ինստիտուտի, որն իրավունք ուներ համագործակցելու արտասահմանցիների հետ:

1990-ական թվականների կեսերից Ինստիտուտի ազդեցությունը որոշակիորեն նվազեց՝ պայմանավորված մի շարք առաջատար գիտաշխատողների՝ կենսաթոշակի անցմամբ, փորձառու փոխարինողների բացակայությամբ, ինչպես նաև որոշումների կայացման գործընթացում Կենտրոնական կոմիտեի Արտաքին գործերի առաջատար խմբի (դրա հետ նաև՝ վերջինիս կից գործող *CICIR*-ի) դերի նվազմամբ և Արտաքին գործերի նախարարության ազդեցության մեծացմամբ:

Այնուհանդերձ, *CICIR*-ն այսօր էլ զգալի ազդեցություն ունի Չինաստանի արտաքին քաղաքականությանն առնչվող որոշումների կայացման գործընթացի վրա: *CICIR*-ի համեմատական առավելությունը մնում են օպերատիվ վերլուծություն իրականացնելու կարողությունը, մեծ անձնակազմը, տեղեկատվության բազմաթիվ աղբյուրները և Կոմունիստական կուսակցության Կենտրոնական կոմիտեի Արտաքին գործերի առաջատար խմբի և Ազգային անվտանգության նախարարության հետ սերտ կապերը¹:

CICIR-ը պետական հետազոտական կենտրոն է: Մինչև 1982 թ. գործել է Կոմունիստական կուսակցության ենթակայությամբ, 1983 թ. անցել է Ազգային անվտանգության նախարարության համակարգ, իսկ 1999 թ.-ից՝ վերստին Չինաստանի կոմունիստական կուսակցության Կենտրոնական կոմիտեի Արտաքին գործերի առաջատար խմբի (The Foreign Affairs Leading Group - FALG) ենթակայությանը: Արևմտյան փորձագետների պնդմամբ, սակայն, Ինստիտուտը պահպանել է սերտ կապերը Չինաստանի ազգային անվտանգության նախարարության հետ, վարչականորեն և ֆինանսապես վերահսկվում է նախարարության կողմից, թեպետ այդ փոխկապվածության փաստը չինական մամուլը հազվադեպ է ներկայացնում²: Ինչպես արդեն նշվեց, *CICIR*-ը ֆինանսական միջոցների մեծ մասը ստանում է Պետական անվտանգության նախարարությունից³, սակայն առանձին հետազոտական ծրագրերի իրականացման համար կենտրոնը ստանում է նաև արտասահմանյան դրամաշնորհներ:

Այսօր *CICIR*-ը արտաքին քաղաքականության, միջազգային հարաբերությունների խնդիրներով զբաղվող առաջատար կենտրոններից է ինչպես

¹ Shambaugh D., China's International Relations Think Tanks: Evolving Structure and Process, 2002, p. 583

² Open Source Center, Profile of MSS-Affiliated PRC Foreign Policy Think Tank CICIR, 2011, p. 2. URL: <http://fas.org/irp/dni/osc/cicir.pdf>

³ Casarini N., The Role of Think Tanks in China. Short Term Policy Brief 33, June 2012, p. 6. URL: http://eeas.europa.eu/china/docs/division_ecran/ecran_is37_paper_33_the_role_of_think_tanks_in_china_nicola_casarini_en.pdf

Չինաստանում, այնպես էլ ամբողջ աշխարհում: Ըստ Փենսիլվանիայի համալսարանի հիշատակված վարկանշավորման գեկույցի՝ CICIR-ը 39-րդն է աշխարհի լավագույնների շարքում, իսկ արտաքին քաղաքականության և միջազգային հարաբերությունների գծով լավագույն կենտրոնների շարքում՝ 6-րդը: Նաև առաջատար դիրքեր է զբաղեցնում կառավարությանն առընթեր լավագույն կենտրոններ, պաշտպանության և ազգային անվտանգության ոլորտում լավագույն կենտրոններ կատեգորիաներում¹:

Աղյուսակ 2

CICIR-ի կառուցվածքը²

Ինստիտուտներ
Ռուսական հետազոտությունների ինստիտուտ
Ամերիկյան հետազոտությունների ինստիտուտ
Լատինամերիկյան հետազոտությունների ինստիտուտ
Եվրոպական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Ճապոնական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Հարավային և Հարավարևելյան Ասիայի ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Մերձավոր Արևելքի ինստիտուտ
Տեղեկատվական և սոցիալական զարգացման ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Անվտանգության և սպառազինությունների վերահսկման ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Համաշխարհային քաղաքականության ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Համաշխարհային տնտեսության ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Ռազմածովային ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Աֆրիկյան ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Բաժիններ
Կորեական թերակղզու ուսումնասիրությունների բաժին
Կենտրոնական Ասիայի ուսումնասիրությունների բաժին
Կենտրոններ
Հոնկոնգին և Մակաոյին առնչվող ուսումնասիրությունների կենտրոն
Էթիոպիայի և կրոնական ուսումնասիրությունների կենտրոն
Գլոբալացման ուսումնասիրությունների կենտրոն
Թայվանին առնչվող ուսումնասիրությունների կենտրոն
Հակահարձակության ուսումնասիրությունների կենտրոն
Ճգնաժամերի կառավարման ուսումնասիրությունների կենտրոն
Տնտեսական անվտանգության ուսումնասիրությունների կենտրոն

CICIR-ն իրականացնում է բազմակողմ հետազոտություններ (գլոբալ և տարածաշրջանային քաղաքականության, տնտեսական, դիվանագիտական,

¹ McGann J., 2015 Global Go To Think Tank Index Report. URL: http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1009&context=think_tanks
² URL: <http://www.cicir.ac.cn/chinese/>

նագմական և սոցիալական հարցեր, ինչպես նաև Թայվանի, Հոնկոնգի և Մակաոյի հիմնախնդիրներ), իրագործում է Չինաստանի կառավարության հանձնարարած, ինչպես նաև տեղական և արտասահմանյան ինստիտուտների հետ համատեղ հետազոտական նախագծեր, առաջարկում է մագիստրոսական և ասպիրանտական ծրագրեր:

Ինստիտուտի հետազոտությունների հիմնական թիրախը Միացյալ Նահանգներն ու չին-ամերիկյան հարաբերություններն են: 2009 թ. հունիսից մինչև 2010 թ. դեկտեմբեր «Ժամանակակից միջազգային հարաբերություններ» չինարեն ամսագրի հրապարակումներից ներքին խնդիրներին չառնչվող հոդվածների 53%-ի և նույն ամսագրի անգլերեն տարբերակի հոդվածների 60%-ի թեման եղել է Միացյալ Նահանգները¹: CICIR-ի կայքը շատ քիչ պատկերացում է տալիս կառավարության պատվերով իրականացվող հետազոտությունների մասին:

Ներկայումս CICIR-ի անձնակազմը բաղկացած է մոտ 380 աշխատակցից, որոնցից 150 գիտաշխատողներ են:

Հաստատության կազմում կա 13 ինստիտուտ, հետազոտական 2 բաժին և 7 կենտրոն:

Ինստիտուտի հետազոտություններն արդյունքներն ուղարկվում են կառավարության համապատասխան ստորաբաժանումներ կամ հրապարակվում են գիտական ամսագրերում: 1981 թ.-ից CICIR-ը հրապարակում է *Xiandai Guoji Guanxi* (Ժամանակակից միջազգային հարաբերություններ) ամսագիրը, որը 1986 թ. դարձել է եռամսյակային, իսկ 1993-ից հրապարակվում է ամիսը մեկ պարբերականությամբ: CICIR-ը հրապարակում է նաև «Ժամանակակից միջազգային հարաբերություններ» (Contemporary International Relations) անգլալեզու (յուրաքանչյուր ամիս) ամսագիրը, *Guoji Ziliao Xinxi* (Միջազգային տեղեկատվական տվյալներ) ամսագիրը (յուրաքանչյուր ամիս):

Ինստիտուտի գրադարանը միջազգային հարաբերությունների հիմնախնդիրներին նվիրված գրքերի քանակով Չինաստանում համարվում է ամենախոշորը: Գրադարանում հաշվվում է մոտ 500 հազար անուն գիրք տարբեր լեզուներով, ավելի քան հազար պարբերական, թերթ և ամսագիր²:

¹ Open Source Center, Profile of MSS-Affiliated PRC Foreign Policy Think Tank CICIR, 2011, p. 5.
URL: <http://fas.org/irp/dni/osc/cicir.pdf>

² Комиссина И. Н. Научные и аналитические центры Китая. Справочник, 2012, с. 121.

6.2 | Չինաստանի հասարակական գիտությունների ակադեմիա

The Chinese Academy of Social Sciences (CASS)

Ստեղծման տարեթիվ	1977
Տեսակը	Չինաստանի Պետական խորհրդին առընթեր ՈւԿ
Տեղակայված է	ք. Պեկին
Կայք՝	http://casseng.cssn.cn/
Ղեկավար՝	Ուանգ Ուայգուանգ (Wang Weiguang)
Աշխատակազմ՝	4200

Չինաստանի հասարակական գիտությունների ակադեմիան ամենաբազմակողմ հետազոտություններ իրականացնող կառույցն է: CASS-ը բարձրակարգ և նորարարական հետազոտություններ է իրականացնում փիլիսոփայության, սոցիալական գիտությունների և պետական քաղաքականության տարբեր բնագավառներում: Հիմնադրվել է 1977 թ. Չինաստանի գիտությունների ակադեմիայի Փիլիսոփայության և հասարակական գիտությունների բաժնի հիման վրա՝ որպես բաժնի իրավահաջորդ: Վարչական առումով համարժեք է նախարարության*, Պետական խորհրդի անմիջական վերահսկողության ներքո: Մշակութային հեղափոխության տարիներին CASS-ը գրեթե ամբողջությամբ ոչնչացվեց: 1990-ական թվականներին Ակադեմիայի ինստիտուտների ազդեցությունը սկսեց աստիճանաբար աճել, քանի որ այն կարողացավ ընդլայնել արտասահմանյան հետազոտական կենտրոնների հետ կապերը, ինչը բարձրացրեց նրա հեղինակությունը: Վերջին տվյալներով աշխարհի առաջատար ՈւԿ-ների շարքում 31-րդն է: Ակադեմիան առաջատար դիրքեր է զբաղեցնում նաև կառավարությանն առընթեր լավագույն, ինչպես նաև քաղաքական ուղղվածությամբ հասարակական հնչեղություն ունեցող ծրագրերով ՈւԿ-ների շարքում:

CASS-ը հսկայական կազմակերպություն է, որի հետազոտական 38 ինստիտուտներն և 90 կենտրոններն իրականացնում են մոտ 300 ոլորտ ընդգրկող հետազոտական գործունեություն: Ներկայումս ակադեմիան ունի ավելի քան 4200 աշխատակից, որոնցից 3200-ը հետազոտողներ են: Միաժամանակ, ակադեմիան համագործակցում է մոտ 200 գիտահետազոտական

* CASS-ի նախագահն ունի նախարարին համարժեք կարգավիճակ և երկրի կառավարման Ավագ խորհրդատուի կոչում: Նախագահ Ուանգ Ուայգուանգը առաջատար Կուսակցության անդամների խմբի (leading Party members' group) քարտուղարն է: Այս կառույցը որոշումներ կայացնող մարմին է, կուսակցության առաջատար անդամներից բաղկացած կազմակերպություն, օժանդակում է Չինաստանի կոմունիստական կուսակցության քաղաքականության իրականացմանը:

կազմակերպությունների, համալսարանների, հիմնադրամների, կառավարության ստորաբաժանումների հետ, որոնք ընգրկում են ավելի քան 80 երկիր և տարածաշրջան: Հատկանշական է, որ գործընկեր երկրների շարքում նշված է նաև Հայաստանի Հանրապետությունը¹:

CASS-ը բաղկացած է ակադեմիական 6 բաժնից (Փիլիսոփայության և գրականության, Պատմության, Տնտեսագիտության, Սոցիալական, քաղաքական և իրավական ուսումնասիրությունների, Միջազգային ուսումնասիրությունների, Մարքսիստական ուսումնասիրությունների), որոնք ներառում են հետազոտական 38 ինստիտուտ: Ունի նաև հետազոտական ավելի քան 90 կենտրոն և մեկ բարձրագույն դպրոց (Հասարակական գիտությունների չինական ակադեմիայի բարձրագույն դպրոց):

Աղյուսակ 3

CASS –ի կառուցվածքը²

Փիլիսոփայության և գրականության ակադեմիական բաժին
Գրականության ինստիտուտ
Էթնիկ գրականության ինստիտուտ
Արտասահմանյան գրականության ինստիտուտ
Լեզվաբանության ինստիտուտ
Փիլիսոփայության ինստիտուտ
Համաշխարհային կրոնների ինստիտուտ
Պատմության ակադեմիական բաժին
Հնէաբանության ինստիտուտ
Ժամանակակից պատմության ինստիտուտ
Համաշխարհային պատմության ինստիտուտ
Չինաստանի սահմանամերձ տարածքների պատմության և աշխարհագրության հետազոտական կենտրոն
Թայվանի ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Տնտեսագիտության ակադեմիական բաժին
Տնտեսագիտության ինստիտուտ
Արդյունաբերական տնտեսագիտության ինստիտուտ
Գյուղական զարգացման ինստիտուտ
Տնտեսական ռազմավարության ազգային ակադեմիա
Ֆինանսների և բանկային գործի ինստիտուտ
Քանակական և տեխնիկական տնտեսագիտության ինստիտուտ
Բնակչության և աշխատանքի տնտեսագիտության ինստիտուտ
Ուրբանիզացման և շրջակա միջավայրի ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

¹ URL: http://casseng.cssn.cn/international/international_partners/

² URL: <http://casseng.cssn.cn/organizations/>

Սոցիալական, քաղաքական և իրավական ուսումնասիրությունների ակադեմիական բաժին

Իրավագիտության ինստիտուտ

Միջազգային իրավունքի ինստիտուտ

Քաղաքական գիտությունների ինստիտուտ

Էթնոլոգիայի և մարդաբանության ինստիտուտ

Սոցիոլոգիայի ինստիտուտ

Սոցիալական զարգացման ռազմավարության ազգային ակադեմիա

Լրագրության և հաղորդակցման ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

Միջազգային ուսումնասիրությունների ակադեմիական բաժին

Համաշխարհային տնտեսության և քաղաքականության ինստիտուտ

Ռուսական, արևելաեվրոպական և կենտրոնասիական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

Եվրոպական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

Արևմտասիական և աֆրիկյան ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

Լատինամերիկյան ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

Միջազգային ռազմավարության ազգային ինստիտուտ

Ամերիկյան ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

ճապոնական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

Խաղաղ զարգացման ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

Մարքսիստական ուսումնասիրությունների բաժին

Մարքսիզմի ակադեմիա

Ժամանակակից չինական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

Տեղեկատվության ուսումնասիրության ինստիտուտ

Հարկ է ընդգծել նաև, որ անհրաժեշտության դեպքում կարճ ժամանակահատվածի համար ձևավորվում են հետազոտական միավորներ՝ միջգիտակարգային հետազոտական թեմաների իրականացման համար¹:

CASS-ի ինստիտուտները որոշ առումներով ինքնուրույն կառույցներ են՝ իրենց ստորաբաժանումներով, հետազոտական կազմով, պարբերականներով, համագործակցում են արտասահմանյան կառույցների հետ: Միաժամանակ, դրանք ֆինանսավորվում են պետությունից, CASS-ի ղեկավար անձնակազմը ևս պետությունն է նշանակում, ուստի դժվար է ասել, թե դրանք գործում են որպես անկախ ինստիտուտներ:

Ակադեմիայի ստորաբաժանումներից առանձնակի ուշադրության է արժանի Համաշխարհային տնտեսության և քաղաքականության ինստիտուտը (The Institute of World Economics and Politics (IWEP)): Ինստիտուտը հիմնադրվել է 1964 թ., իսկ 1977 թ. դարձել CASS-ի ստորաբաժանումներից մեկը: IWEP-ն հատուկ դեր ունի Չինաստանի տնտեսական քաղաքականության

¹ Mi N., Exploring the Political Roles of Chinese Think Tanks: A Case Study of China's Three Gorges Project Decision-Making, 2008, p. 21. URL: http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-05122008-120315/unrestricted/Thesis_of_Na_Mi.pdf

նազմավարության մշակման և տնտեսական բարեփոխումների մշակման գործում¹: Մաք-Գանի հիշատակված գեկույցում Ինստիտուտը, որպես առանառանձին կառույց, ներքին, ինչպես նաև արտաքին տնտեսական քաղաքականության հարցերով աշխարհի առաջատար ՈւԿ-ներից մեկն է:

Ի տարբերություն մյուս կառավարական ՈւԿ-ների՝ CASS-ի ազդեցությունը քաղաքականության որոշումների կայացման վրա այնքան էլ մեծ չէ, ինչն ունի մի քանի պատճառ: CASS-ը ակադեմիական կառույց է, ինստիտուտների մեծ մասը զբաղվում է ակադեմիական բնույթի հիմնարար հետազոտություններով, տեսական հարցերով և, ըստ էության, ամբողջությամբ կենտրոնացած չէ քաղաքական հետազոտությունների վրա: Ակադեմիայի առավել տեսական և երկարաժամկետ հետազոտությունները պակաս հրատապ են որոշում կայացնողների համար: Բացի դրանից, Ակադեմիայի ինստիտուտները չունեն դեպի վերին ղեկավարություն այն ինստիտուցիոնալ լծակները, որ ունի, օրինակ՝ CICIR-ը: CASS-ի հետազոտողները հետազոտությունների արդյունքները հասցնում են որոշում կայացնողներին մեծավ մասամբ անձնական կապերի շնորհիվ²: Լինելով Չինաստանի քաղաքական համակարգի համեմատաբար նվազ ազդեցիկ ղերակատար, CASS-ը նաև ներքին տեղեկատվության նվազ հասանելիություն ունի, քան մյուս պետական ՈւԿ-ները: Որոշակիորեն առանձնանում են CASS-ի միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտները, որոնք շնորհիվ արտասահմանյան հետազոտական ինստիտուտների հետ լայն կապերի Ակադեմիային հնարավորություն են ընձեռում հանդես գալու որպես կամուրջ Չինաստանի կառավարության և արտասահմանյան դիվանագիտական կառույցների միջև՝ հատկապես ճգնաժամային ժամանակաշրջաններում:

Կառավարության որոշումների կայացման վրա առավել էական ազդեցություն ունեն Ակադեմիայի տարածաշրջանային ուսումնասիրությունների ութ ինստիտուտները: Մասնավորապես՝ ամերիկյան և եվրոպական ուսումնասիրությունների ինստիտուտները բավական ազդեցիկ են:

Պետության հաստատած հետազոտական նախագծերից բացի՝ CASS-ը նախագծեր է իրականացնում նաև ձեռնարկությունների և ընկերությունների համար, համագործակցում միջազգային կառույցների և ակադեմիական ինստիտուտների հետ, խորհրդատվական ծառայություններ մատուցում այլ կազմակերպություններին և ինստիտուտներին:

¹ Առավել մանրամասն տե՛ս McGann J., Viden A, Rafferty J., How Think Tanks Shape Social Development Policies, 2014, էջ 200-212:

² Casarini N., The Role of Think Tanks in China, 2012, p. 11. URL: http://eeas.europa.eu/china/docs/division_ecran/ecran_is37_paper_33_the_role_of_think_tanks_in_china_nicola_casarini_en.pdf

Ֆինանսավորման հիմնական աղբյուրը պետությունն է: Վերջին բարեփոխումներով՝ կառավարությունը խրախուսում է այլ աղբյուրներից (արտասահմանյան հիմնադրամներից և մասնավոր գործարար հատվածից) *CASS*-ի սեփական ֆոնդերի ավելացումը: Օրինակ, գրքերի գնման ձևով աջակցություն է ստանում Ճապոնիայի հիմնադրամից:

6.3 | Չինաստանի միջազգային ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

China Institute of International Studies (CIIS)

Ստեղծման տարեթիվ	1956
Տեսակը	Արտաքին գործերի նախարարությանն առընթեր ՈւԿ
Տեղակայված է	ք. Պեկին
Կայք՝	http://www.ciis.org.cn/
Ղեկավար՝	Սու Գե (Su Ge)
Աշխատակազմ՝	100

Չինաստանի միջազգային ուսումնասիրությունների ինստիտուտը (*CIIS*) պետական ուղեղային կենտրոնի դասական օրինակ է, ՉԺՀ Արտաքին գործերի նախարարությանը կից: *CIIS*-ը իրականացնում է արտաքին քաղաքականության հարցերի լայն շրջանակին առնչվող հետազոտություններ և վերլուծություններ:

Դեռևս 1956 թ. հիմնադրվել է Միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտը, որի նպատակն է ուսումնասիրել քաղաքացիների բողոքի ցույցերը Լեհաստանում, Խորհրդային Միությունում և Հունգարիայում¹: «Մշակութային հեղափոխության» տարիներին ինստիտուտը դադարեց գործել և վերսկսել է աշխատանքները միայն 1973 թ.: 1986 թ. Ինստիտուտը վերանվանվել է Չինաստանի միջազգային ուսումնասիրությունների ինստիտուտ (China Institute of International Studies):

CIIS-ի անձնակազմը բաղկացած է մոտ 100 հետազոտողից: Նրանց շարքում են դիվանագետներ, առաջատար մասնագետներ և միջազգային հարաբերությունների նշանավոր փորձագետներ (օրինակ՝ Ինստիտուտի նախագահ Սու Գեն ԱՄՆ-ում Չինաստանի դեսպանի նախկին խորհրդականն է, եղել է Սուրինամում, Իռլանդիայում Չինաստանի դեսպանը, փոխ-

¹ Kaczmarek T., Think tanks and their impact on the new economic policy of China, 2015, p. 2. URL: http://www.kaczmarek.waw.pl/wp-content/uploads/2015/04/tkaczmarek_art_thinktanki_chiny.pdf

Նախագահ ժուան Ցունցզեն (Ruan Zongze)՝ ԱՄՆ-ում Չինաստանի դեսպանի խորհրդականը):

Ինստիտուտը բաղկացած է հետազոտական ութ բաժնից՝¹

Աղյուսակ 4

CIIS-ի կառուցվածքը

Բաժիններ
Գլոբալ ռազմավարության բաժին
Տեղեկատվական և հեռանկարային վերլուծություն
Ամերիկյան ուսումնասիրություններ
Ասիա-խաղաղօվկիանոսյան անվտանգություն և համագործակցություն
ԵՄ ուսումնասիրություններ
Ջարգացող երկրների ուսումնասիրություններ
Շանհայի համագործակցության կազմակերպության ուսումնասիրություններ
Համաշխարհային տնտեսության և զարգացման ուսումնասիրություններ

CIIS-ն ունի նաև հատուկ հետազոտական վեց կենտրոն, որոնք զբաղվում են ԵՄ, Մերձավոր Արևելքի, հարավ-խաղաղօվկիանոսյան, Չինաստանի էներգետիկ ռազմավարության, Չինաստանի ծայրամասային նահանգների անվտանգության, համաշխարհային տնտեսության և անվտանգության հարցերի ուսումնասիրությամբ: Կենտրոնում գործում է գրադարան և տեղեկատվական կենտրոն: Գրադարանն ընդգրկում է 300 հազարից ավելի գիրք, միջազգային հարաբերությունների վերաբերյալ հավաքածուն երկրում լավագույններից է:

CIIS-ի հետազոտության արդյունքները հաշվետվությունների ձևով ներկայացվում են երկրի արտաքին քաղաքականություն իրականացնողներին և պատասխանատուներին, ինչպես նաև տպագրվում գրքերի և հոդվածների տեսքով: CIIS-ը հրատարակում է «Չինաստանի միջազգային ուսումնասիրություններ» (China international studies) պարբերականը (եռամսյակը մեկ), որը 2005 թվականից լույս է տեսնում նաև անգլերեն: Այն արտաքին քաղաքականության վերաբերյալ ամենից շատ վաճառվող ամսագրերից մեկն է Չինաստանում:

Ինստիտուտում հետազոտությունները հիմնականում կենտրոնացած են ռազմավարական նշանակություն ունեցող միջնաժամկետ և երկարաժամկետ քաղաքականության, մասնավորապես՝ միջազգային քաղաքականության և համաշխարհային տնտեսության հարցերի վրա: CIIS-ի աշխատանքներն ընդգրկում են նաև աշխարհում տեղի ունեցող գլխավոր իրադարձու-

¹ Տե՛ս Չինաստանի միջազգային ուսումնասիրությունների ինստիտուտի պաշտոնական կայքը՝ URL: <http://www.ciis.org.cn/english/>

թյունների և հրատապ հիմնախնդիրների վերաբերյալ վերլուծություններ, մեկնաբանություններ և խորհրդատվություններ: Հարկ է ընդգծել, սակայն, որ այն գերծ է մնում ռազմական հարցերի դիտարկումից¹:

Կենտրոնն անցկացնում է սեմինարներ և կոնֆերանսներ՝ քննարկելու միջազգային զարգացումները և խթանելու այդ հարցերին առնչվող ուսումնասիրությունները: Այն ստեղծել է ակադեմիական փոխանակման ցանց և կանոնավոր հանդիպումներ է կազմակերպում արտասահմանյան հետազոտական ինստիտուտների հետ՝ իրականացնելով համատեղ նախագծեր ինչպես չինացի, այնպես էլ արտասահմանյան գիտնականների հետ՝ համատեղ հետաքրքրություն ներկայացնող հարցերի շուրջ: Ըստ այդմ էլ ֆինանսավորում ստանում է նաև այլ աղբյուրներից (օրինակ՝ Ֆորդ հիմնադրամից):

Թեպետ *CIIS*-ը միջազգային հարաբերությունների ամենահին հետազոտական կենտրոններից մեկն է Չինաստանում, մինչև վերջերս պատմականորեն կարևոր դերակատարում չի ունեցել Չինաստանի արտաքին քաղաքականության ձևավորման գործընթացում: Ավելի ուշ ստեղծված *CICIR*-ը ավելի մեծ ազդեցություն ուներ որոշումների կայացման գործընթացների վրա: Նվազ ազդեցիկ լինելու պատճառներից մեկն էլ, թերևս, այն էր, որ *CIIS*-ի անձնակազմի մեծ մասը, լինելով փորձառու դիվանագետներ, չունեին քաղաքական հետազոտությունների իրականացման փորձ:

1990-ական թվականներին Կոմունիստական կուսակցության Կենտրոնական կոմիտեի Արտաքին գործերի առաջատար խմբի և *CICIR*-ի ազդեցության թուլացման ֆոնին *CIIS*-ը զգալի առաջխաղացում ունեցավ: Դրան նպաստեց նաև 1998 թ. Չինաստանի Պետական խորհրդի հետազոտական կենտրոնի՝ Միջազգային հարաբերությունների չինական կենտրոնի (China Center for International Studies) ընդգրկումը *CIIS*-ի կազմի մեջ, ֆինանսավորման նոր աղբյուրների գոյացումը, ինչպես նաև՝ ինստիտուտի համալրումը Չինաստանի առաջատար համալսարանների շրջանավարտներով, որոնք վերապատրաստման էին ուղարկվում արտերկիր: Առանձնակի կարևոր նշանակություն ունեցավ Ինստիտուտի համագործակցության ընդլայնումը. ներկայումս *CIIS*-ը դարձել է աշխարհի տարբեր երկրների արտաքին գործերի նախարարությունների առաջատար հետազոտական կենտրոնների լիիրավ գործընկերը²: Մաք-Գանի զեկույցում աշխարհի լավագույն ՈւԿ-ների շարքում *CIIS*-ը զբաղեցրել է 35-րդ տեղը՝ առաջ անցնելով *CICIR*-ից:

¹ Комиссина И., Научные и аналитические центры Китая: Справочник, 2012, с. 143.

² Ahmad M., The Role of Chinese Think Tanks in Foreign Policy Making: Growing Influence and Political Limitations, 2008, p. 400. URL: http://qurtuba.edu.pk/thedialogue/The%20Dialogue/3_3/05_mahmood_ahmad.pdf

6.4 | Պետական խորհրդի զարգացման հետազոտական Development Research Center of the State Council (DRC)

Ստեղծման տարեթիվ	1980
Տեսակը	Կառավարությանն առընթեր տնտեսական քաղաքականության ՈւԿ
Տեղակայված է	ք. Պեկին
Կայք՝	http://en.drc.gov.cn/
Ղեկավար՝	Լի Ուեյ (Li Wei)
Աշխատակազմ	160

Պետական խորհրդի զարգացման հետազոտական կենտրոնը Չինաստանի ամենահեղինակավոր և ամենաազդեցիկ վերլուծական կենտրոններից մեկն է: Կենտրոնն իրականացնում է երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման խնդիրների համալիր ռազմավարական հետազոտություններ: *DRC*-ը մակրոտնտեսական քաղաքականության հետազոտությունների և խորհրդատվության ինստիտուտ է, գործում է Չինաստանի Պետական խորհրդի անմիջական վերահսկողությամբ:

1980–1981 թթ. Պետական խորհուրդը հիմնադրեց հետազոտական չորս կենտրոն՝ (Տնտեսական հետազոտությունների կենտրոն, Տեխնոլոգիական տնտեսության հետազոտությունների կենտրոն, Գների հետազոտության կենտրոն, Գյուղական զարգացման հետազոտությունների կենտրոն): 1985 թ. հունիսին առաջին երեք կենտրոնները միավորվեցին՝ ձևավորելով Պետական խորհրդի տնտեսության, տեխնոլոգիաների և հասարակության զարգացման հետազոտական կենտրոնը: 1990 թ. հունվարին Կենտրոնը ստացավ ներկայիս անվանումը: Դրա հետ մեկտեղ Գյուղական զարգացման հետազոտական կենտրոնի որոշ գործառույթներ և անդամներ ևս միավորվեցին *DRC*-ին¹: Չինացի հայտնի տնտեսագետ Մա Հոնգը (Ma Hong) դարձավ կենտրոնի առաջին տնօրենը: 1980 թ. համարվում է *DRC*-ի ստեղծման տարեթիվը:

Չինաստանի իշխանությունների կազմած վարկանշավորման համաձայն՝ Կենտրոնը երկրի լավագույն ՈւԿ-ների շարքում զիջում է միայն *CASS*-ին²: Ըստ Մաք-Գանի զեկույցի՝ աշխարհի առաջատար ՈւԿ-ների շար-

¹ DRC celebrates its 35th anniversary. URL: http://www.chinadaily.com.cn/m/drc/2015-07/15/content_21438154.htm

² Li Ch., China's New Think Tanks: Where Officials, Entrepreneurs, and Scholars Interact, p. 6. URL: <http://www.hoover.org/sites/default/files/uploads/documents/CLM29CL.pdf>

քում *DRC*-ն զբաղեցնում է 50-րդ տեղը: Բացի այս, *DRC*-ն ներքին տնտեսական, կրթական, առողջապահական քաղաքականության, միջազգային հարցերով զբաղվող, կառավարությանն առընթեր, որակյալ կառավարում ունեցող, քաղաքական ուղղվածությամբ հասարակական հնչեղություն ունեցող ծրագրերով աշխարհի լավագույն ՈւԿ-ների կատեգորիաներում զբաղեցնում է առաջատար դիրքեր¹:

Կենտրոնի հիմնական գործառնությունը տնտեսական և սոցիալական զարգացման ռազմավարական, երկարաժամկետ խնդիրների շուրջ հետազոտությունների իրականացումն է և Պետական խորհրդի Կենտրոնական կոմիտեին խորհրդատվության տրամադրումը: Հիմնադրման օրվանից ակտիվորեն ներգրավված է քաղաքականության ձևավորման՝ ներառյալ երկրի տնտեսական և սոցիալական զարգացման 5-ամյա պլանի, երկարաժամկետ զարգացման ծրագրերի, կարևորագույն բարեփոխումների և բացության քաղաքականության ձևավորման գործընթացում: Կենտրոնի հետազոտական աշխատանքները մեծ ներդրում ունեն երկրի արդյունաբերական, գիտատեխնիկական, ֆինանսական քաղաքականության, տարածաշրջանային զարգացման ռազմավարության, արտաքին տնտեսական քաղաքականության մշակման գործում: *DRC*-ն համագործակցում է արտասահմանյան կառավարական, գիտական և արդյունաբերական կազմակերպությունների հետ՝ իրականացնում համատեղ հետաքրքրություն ներկայացնող նախագծեր: Իրագործում նաև է մի շարք հետազոտական նախագծեր՝ միջազգային կառույցների ֆինանսավորմամբ: *DRC*-ն կազմակերպում է վերապատրաստման դասընթացներ պետական պաշտոնյաների համար:

Կենտրոնն ունի շուրջ 160 աշխատակից, որոնցից 120-ը՝ գիտաշխատող: Կենտրոնն ունի գիտական 7 բաժին և 9 ինստիտուտ:

Կենտրոնը հրատարակում է հոդվածներ, գրքեր, աշխատանքային փաստաթղթեր, վեց պարբերական՝ *China Development Review* (եռամսյակային, անգլերեն), *Management World* (լույս է տեսնում ամեն ամիս), *China Economic Times* (լրագիր, ամեն օր), *The Almanac of China's Economy* (տարեկան), *China Economic Report*, *China Development Observation* (լույս է տեսնում ամիսը մեկ):

DRC-ն տնտեսագիտական ուղղվածության ամենաառաջատար հետազոտական կենտրոնն է Չինաստանում: *DRC*-ի ազդեցության տարածման հիմնական ուղին բարձրակարգ գիտական կոնֆերանսներն ու ֆորումներն են, ինչպես, օրինակ՝ Չինաստանի զարգացման ամենամյա ֆորումը²:

¹ McGann J., 2015 Global Go to Think Tank Index Report. URL: http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1009&context=think_tanks

² Zhu X., *The Rise of Think Tanks in China*. China Policy Series, 28. London; New York: Routledge, 2013, p. 61.

DRC-ի կառուցվածքը¹

Հետազոտական բաժիններ
Մակրոտնտեսական հետազոտությունների բաժին
Արտաքին տնտեսական կապերի բաժին
Տարածաշրջանային տնտեսության և զարգացման ռազմավարության բաժին
Արդյունաբերական տնտեսության հետազոտական բաժին
Գյուղական տնտեսության հետազոտական բաժին
Տեխնա-տնտեսական հետազոտությունների բաժին
Սոցիալական զարգացման հետազոտական բաժին
Ինստիտուտներ
Շուկայական տնտեսության ինստիտուտ
Ձեռնարկատիրական հետազոտական ինստիտուտ
Ֆինանսական հետազոտությունների ինստիտուտ
Միջազգային տեխնոլոգիաների և տնտեսության ինստիտուտ
Համաշխարհային զարգացման ինստիտուտ
Եվրասիական սոցիալական զարգացման հետազոտական ինստիտուտ
Ասիա-աֆրիկյան զարգացման հետազոտական ինստիտուտ
Էթնիկ փոքրամասնության խմբերի զարգացման հետազոտական ինստիտուտ
Հոնկոնգի և Մակաոյի հարցերով ինստիտուտ
Կենտրոնի ամիջական վերահսկողությամբ գործող կենտրոններ
Ռեսուրսների և շրջակա միջավայրի հետազոտական ինստիտուտ
Պետական կառավարման և մարդկային ռեսուրսների ինստիտուտ
Չինաստանի գյուղական աշխատուժի ասոցիացիա
Քաղաքային և գյուղական զարգացման Չինաստանի միջազգային ասոցիացիա
Չինաստանի ձեռնարկատիրական գնահատման ասոցիացիա
Բարեփոխումների և զարգացման չինական ինստիտուտ
Չինաստանի զարգացման հետազոտական հիմնադրամ

Լինելով կառավարությանն առընթեր հետազոտական կենտրոն՝ վերջին տարիներին *DRC*-ն առավել մեծ ինքնավարություն է դրսևորում: Մի կողմից՝ Կենտրոնը ակտիվորեն համագործակցում է արտասահմանյան կազմակերպությունների հետ՝ ավելի լավ կլանելու արտասահմանյան փորձագետների մտավոր աջակցությունը: Մյուս կողմից՝ հետազոտական կենտրոնը, որն ավանդաբար գործել է կենտրոնական կառավարության քաղաքականությանը համահունչ, այժմ հրապարակայնորեն քննադատում է կառավարության ներկայիս քաղաքականության տեսլականը: Օրինակ, 2003 թ. *DRC*-ն և Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպությունը իրականացրին «Չինաստանի առողջապահական համակարգի բարեփոխումներ» հետազոտական նախագիծը: 2005 թ. գարնանը համատեղ հետազոտություն իրա-

¹ URL: <http://en.drc.gov.cn/departments.html>

կանացնողների խումբը հրապարակեց վեց հաշվետվություն և մեկ ընդհանուր հաշվետվություն, որոնցում ասվում էր, որ առողջապահական համակարգի բարեփոխումներն անհաջող են եղել և, կարելի է ասել՝ ձախողվել են:

6.5 Միջազգային և ռազմավարական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ (IISS)

(նախկինում հայտնի որպես Միջազգային և ռազմավարական ուսումնասիրությունների կենտրոն)

Institute of International and Strategic Studies (IISS)
(formerly known as Center for International and Strategic Studies)

Ստեղծման տարեթիվ	2013
Տեսակը	Համալսարանին կից գործող ՈւԿ, կիսապետական
Տեղակայված է	Պեկին
Կայք՝	http://www.iiss.pku.edu.cn/
Ղեկավար՝	Ուանգ Յզիսի /Wang Jisi
Աշխատակազմ՝	8

Պեկինի համալսարանի Միջազգային և ռազմավարական ուսումնասիրությունների ինստիտուտը հիմնադրվել է 2013 թ. հոկտեմբերին: Ուսումնասիրությունների շրջանակն ընդգրկում է համաշխարհային քաղաքականությունը, միջազգային անվտանգությունը, գլոբալ կառավարումը, գերտերությունների արտաքին կապերը:

Լավագույն ՈւԿ-ների շարքում աշխարհում 64-րդն է: Համալսարանին կից լավագույն ՈւԿ-ների շարքում՝ 11-րդը:

IISS-ի Պեկինի համալսարանի Միջազգային և ռազմավարական ուսումնասիրությունների կենտրոնի իրավահաջորդն է: Վերջինս հիմնադրվել է 2007 թ. և հրապարակել բարձրորակ մի շարք աշխատանքներ: Ղեկավարվելով Պեկինի համալսարանի կողմից, IISS-ը դասավանդման և կառավարման առումով կցված է Համալսարանի Միջազգային ուսումնասիրությունների դպրոցին (School of International Studies of Peking University)¹: Դպրոցը ձևավորվել է 1996 թ., ունի գիտահետազոտական 20 կենտրոն:

IISS-ի նպատակն է ռազմավարական գաղափարներ և քաղաքականության խորհրդատվություն մատուցել կառավարչական գործակալություններին, ձեռնարկություններին և Չինաստանի ու արտասահմանի տարաբնույթ այլ ինստիտուտների: IISS-ը կազմակերպում է կլոր սեղաններ, սեմինարներ,

¹ URL: <http://www.iiss.pku.edu.cn/>

կոնֆերանսներ, որոնք հնարավորություն են ընձեռում մասնագետներին, գիտնականներին և ուսանողներին փոխանակելու գաղափարներ և քննարկելու քաղաքական հիմնախնդիրներ:

IISS-ը արտաքին կապերն ու միջազգային ռազմավարությունը սահմանում է որպես հետազոտական աշխատանքի առաջնահերթ ուղղություն: Ինստիտուտում խրախուսվում են նաև էկոլոգիական միջավայրի, էներգետիկ զարգացման, հանրային առողջապահության, բնական աղետների, կիրեռանվտանգության և ոչ ավանդական անվտանգության այլ հարցեր:

IISS-ը հրապարակում է տարաբնույթ աշխատանքներ, ներառյալ թեմատիկ փաստաթղթերը, որոնք կոչվում են Միջազգային և ռազմավարական ուսումնասիրությունների հաշվետվություն, մենագրություններ և Չինաստանի ռազմավարության ամենամյա դիտարկումը: Այն նաև կառավարական ինստիտուտների հանձնարարած հաշվետվություններ է ներկայացնում: Ինստիտուտը թրեյնինգային ծրագրեր է իրականացնում, ունի նաև այցելու գիտնականներ:

IISS-ը իրականացնում է սեփական հետազոտական նախագծերը, ունի սեփական բյուջե և գրասենյակային տարածք, համագործակցում է այլ ինստիտուտների հետ՝ ինչպես Պեկինի համալսարանի ներսում, այնպես էլ դրսում: Օրինակ, ամերիկյան MacArthur Foundation-ից Պեկինի համալսարանի Ռազմավարական ուսումնասիրությունների միջազգային կենտրոնը ստացել է 2.1 մլն ԱՄՆ դոլարի դրամաշնորհ՝ միջազգային անվտանգությանն առնչվող հետազոտական մի շարք նախագծերի աջակցման նպատակով¹:

6.6 Միջազգային ուսումնասիրությունների Շանհայի ինստիտուտներ

Shanghai Institutes for International Studies (SIIS)

Ստեղծման տարեթիվ	1960
Տեսակը	Կիսապետական
Տեղակայված է	Շանհայ
Կայք՝	http://en.siis.org.cn/
Ղեկավար՝	Chen Dongxiao /Չեն Դոնյալսոն/
Աշխատակազմ՝	80

Միջազգային ուսումնասիրությունների Շանհայի ինստիտուտները միջազգային քաղաքականության, տնտեսության, անվտանգության ռազմավար

¹ URL: <https://www.macfound.org/grantees/638/>

րության և Չինաստանի արտաքին հարաբերությունների համընդգրկուն և բազմակողմ հետազոտություններ իրականացնող կազմակերպություն է, կոչված աջակցելու Չինաստանի արդիականացմանն ու տնտեսական զարգացմանը: *SIIS*-ը հիմնադրվել է 1960 թվականին:

Աշխարհի առաջատար ՈւԿ շարքում Ինստիտուտը 2015 թ. զբաղեցնում է 72-րդ տեղը: Աշխարհում առաջատար դիրքեր է զբաղեցնում նաև որպես արտաքին քաղաքականության և միջազգային հարաբերությունների, կառավարությանն առընթեր լավագույն կենտրոն: 2013–2014 թթ. «ՈւԿ-ների թողարկած լավագույն քաղաքական ուսումնասիրություն» կատեգորիայում Ինստիտուտի «Համատեղ ուսումնասիրություն և զարգացում. գերտերությունների՝ Չինաստանի և Միացյալ Նահանգների միջև հարաբերությունների նոր մոդելի կառուցում» հետազոտությունը 9-րդն է:

Ինստիտուտի հետազոտությունների թիրախն են ԱՄՆ-ը, Ճապոնիան, Եվրոպան, Ռուսաստանը և Ասիա-խաղաղօվկիանոսյան տարածաշրջանները, գերտերությունների միջև հարաբերությունները և Չինաստանին սահմանակից երկրները: *SIIS*-ը ավանդաբար ունի Մերձավոր Արևելքի ու ԱՄՆ-ի ուսումնասիրման ավելի ուժեղ հետազոտական կարողություններ: Հիմնվելով միջազգային հարաբերությունների տեսության և միջազգային կապերի դինամիկ փոփոխության ուսումնասիրության վրա, *SIIS*-ը միջնաժամկետ և երկարաժամկետ հետազոտություններ է իրականացնում ժամանակակից միջազգային քաղաքականության, տնտեսության և անվտանգության կարևորագույն հարցերի վերաբերյալ՝ կառավարությանն ապահովելով հետազոտական հաշվետվություններով, հանրությանը ներկայացնելով ամսագրեր՝ հանրայնացնելու միջազգային հարաբերությունների վերաբերյալ գիտելիքները: Սակայն այս ինստիտուտը ևս, ինչպես *CIIS*-ը, գերծ է մնում ռազմական հիմնախնդիրների ուսումնասիրությունից: *SIIS*-ը ունի մոտ 80 հետազոտող, ներառյալ՝ 30 ավագ գիտաշխատող, որոնք հիմնականում ներկայացնում են Ֆուդանի համալսարանը, ինչպես նաև ԱՄՆ և Եվրոպայի առաջատար բուհերում կրթություն ստացած փորձագետներ: Ինստիտուտը բաղկացած է հետազոտական 6 կենտրոնից և 7 ինստիտուտներից:

SIIS-ը հրապարակում է պարբերականներ՝ Միջազգային հարաբերությունների ուսումնասիրություն (*Survey of international affairs*), Միջազգային դիտարկում (*International review*), Համաշխարհային հեռանկարներ (*World outlook*), *SIIS*-ի ամսագիր (*SIIS journal*), ինչպես նաև գրքեր, հոդվածներ, մեկնաբանություններ, *SIIS*-ի տարեկան հաշվետվություններ: Նրա գիտական հրապարակումների մեջ կարելի է առանձնացնել *Global Review*-ն՝ անգլերենով:

SIIS-ի կառուցվածքը¹

Կենտրոններ
Ամերիկյան ուսումնասիրությունների կենտրոն
Ասիա-խաղաղօվկիանոսյան ուսումնասիրությունների կենտրոն
Ռուսաստանի և Կենտրոնական Ասիայի ուսումնասիրությունների կենտրոն
Արևմտյան Ասիայի և Աֆրիկայի ուսումնասիրությունների կենտրոն
Եվրոպական ուսումնասիրությունների կենտրոն
Ծովային և բնեռային ուսումնասիրությունների կենտրոն
Ինստիտուտներ
Միջազգային ռազմավարական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Գլոբալ կառավարման ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Համաշխարհային տնտեսության ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Արտաքին քաղաքականության ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Համեմատական քաղաքականության և հանրային քաղաքականության ինստիտուտ
Թայվանի, Հոնկոնգի և Մակաոյի ուսումնասիրությունների ինստիտուտ
Տեղեկատվության մշակման և ուսումնասիրությունների ինստիտուտ

Ֆինանսավորման հիմնական աղբյուրը Շանհայի քաղաքապետարանն է, սակայն առանձին հետազոտությունների գծով ֆինանսավորում ստանում է նաև այլ աղբյուրներից: Օրինակ, «Չին-ամերիկյան հարաբերությունները նոր միջազգային կարգի համատեքստում» հետազոտական նախագծի համար 2006 թ. Ֆորդ հիմնադրամից ստացել է 80 հազար ԱՄՆ դոլարի դրամաշնորհ²: Ինստիտուտի տարեկան բյուջեն 2013 թ. դրությամբ կազմել է 40.4 մլն յուան (≈ 6.4 մլն ԱՄՆ դոլար)³, որի 82.3%-ը բաժին է ընկնում Շանհայի մոնիցիցիալ կառավարության հատկացումներին, 9.7%-ը՝ միջազգային նվիրատվություններին և 7.9%-ը՝ նախագծերի ֆինանսավորմանը:

SIIS-ը շնորհում է մագիստրոսական աստիճաններ: 1979 թ. սկզբից SIIS-ը միջազգային քաղաքականության և միջազգային կազմակերպությունների հետբուհական կրթություն է իրականացնում:

Ինստիտուտը համագործակցային հարաբերություններ է հաստատել հարյուրավոր համալսարանների և առաջատար հետազոտական ինստիտուտների հետ Չինաստանում և 30 այլ երկրներում, հովանավորում է բազմաթիվ սեմինարներ, հրավիրում է առաջատար արտասահմանյան գիտնականների՝ ակադեմիական փոխանակության նպատակով, հովանավորում է միջազգային կոնֆերանսներ, ուղարկում է իր գիտաշխատողներին արտա-

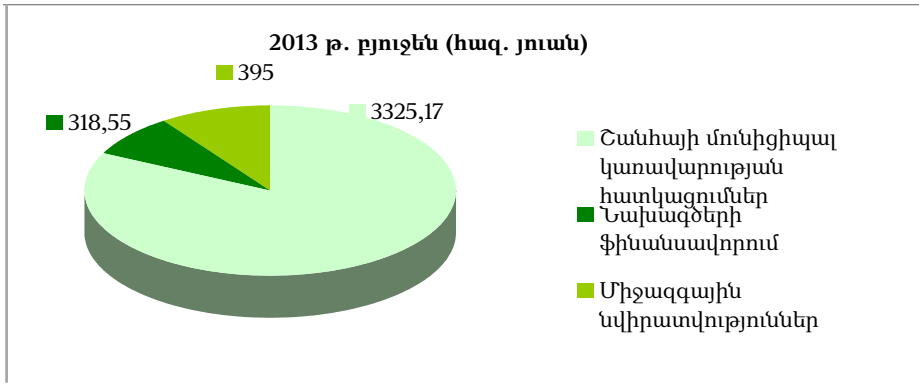
¹ URL: <http://www.cicir.ac.cn/chinese/>

² URL: <http://www.fordfoundation.org/grants/grantdetails?grantid=102602>

³ SIIS 2013 Annual Report.

սահման՝ դասախոսությունների և կոնֆերանսների, ձևավորում է համագործակցային նախագծեր:

Գծապարկեր 3

SIIS-ի 2013 թ. քյուջեն

Վարչականորեն *SIIS*-ը միշտ եղել է Շանհայի քաղաքապետարանի վերահսկողության ներքո, սակայն երկար տարիներ ուղղակի կապեր է ունեցել Արտաքին գործերի նախարարության հետ (ենթադրվում է, որ դրանք խզվել են 1980-ականներին)¹:

SIIS-ը հիմնադրվել է Շանհայի այն ժամանակվա քաղաքապետի կողմից և ըստ այդմ՝ հիմնադրման պահից սերտ կապեր է պահպանում Շանհայի տեղական կառավարման մարմինների հետ: Թեև Պեկինի գործընկերների՝ *CICIR*-ի կամ *CIIS*-ի համեմատ ունի ավելի փոքր անձնակազմ, սակայն *SIIS*-ի ստեղծած արդյունքը միշտ եղել է ավելի բարձր: Պեկինից հեռավորությունը նաև ենթադրում է, որ այն գաղափարապես ավելի անկախ է և ի վիճակի է թողարկելու վերլուծություններ և քաղաքական առաջարկներ, որոնք տարբեր են ստանդարտ քաղաքական գծից: Ինստիտուտի անձնակազմի քննարկումները միշտ ավելի բաց են եղել, քան Պեկինի ՈւԿ-ներում, որոնք շատ հաճախ կրկնում էին կուսակցության գիծը: *SIIS*-ը մերձ կապեր ունի Չինաստանի պաշտոնյաների հետ, որոնք ծագումով Շանհայից են: Այդ իսկ պատճառով ինստիտուտի ազդեցությունը տարբեր ժամանակներում տարբեր է՝ կախված Քաղբյուրոյի և բարձրաստիճան այլ մարմինների կազմից: Օրինակ՝ Ցզյան Ցզեմինը (Jiang Zemin) հաճախ է դիմել *SIIS*-ի խորհրդատվությանը իր՝ քաղաքը կառավարելու օրոք և հետագայում՝ որպես ՉԿԿ գլխավոր քարտուղար և Չինաստանի նախագահ:

¹ Shambaugh D., *China's International Relations Think Tanks: Evolving Structure and Process*, 2002, p. 594.

6.7 | Յունիբրույ տնտեսագիտության ինստիտուտ Unirule Institute for Economics

Ստեղծման տարեթիվ	1993
Տեսակը	Մասնավոր, շահույթ չհետապնդող հաստատություն
Տեղակայված է	Պեկին, Չինաստան
Կայք՝	http://english.unirule.org.cn/
Ղեկավար՝	Հոնգ Շեն (Hong Sheng)
Աշխատակազմ՝	35

1990-ական թվականների սկզբներին պետական հետազոտական որոշ կենտրոններ, բախվելով ֆինանսական միջոցների սահմանափակությանը, վերակազմավորվեցին կիսապետական հետազոտական կենտրոնների: Ազատականացման ալիքը սկիզբ առավ 1992 թ., երբ տնտեսագետներն ու ձեռնարկատերերը հիմնեցին պետությունից անկախ կառավարվող ուղեղային կենտրոններ: Սա ի հայտ բերեց բավական անկախ ՈւԿ-ներ՝ թե՛ հետազոտությունների առումով, որոնք ավելի նեղ ուղղվածություն ունեցող էին, թե՛ ֆինանսական աջակցության տեսանկյունից: Դրա առաջին օրինակը դարձավ շահույթ չհետապնդող Յունիբրույ տնտեսագիտության ինստիտուտը, որը հիմնադրվեց 1993 թ.: Իրապես, Յունիբրույը որևէ կառավարական մարմնից ֆինանսական օժանդակություն չի ստանում, փոխարենը կախված է Չինաստանի և արտասահմանի ինստիտուտների հասարակական նվիրատվություններից և առանձին նախագծերի համար դրամաշնորհներից: Քանի որ այս երկրում հասարակական կազմակերպության կարգավիճակ ստանալը բավական բարդ և դանդաղ գործընթաց էր, Յունիբրույը սկզբնապես գրանցվեց որպես գործարար կազմակերպություն: Երբ վերջապես կարողացավ կցվել Ֆենտայ շրջանի Sci-Tech վարչությանը (վերջինս պետական գործակալություն է), այն դարձավ օրինական շահույթ չհետապնդող ինստիտուտ՝ միաժամանակ պահպանելով արդյունաբերական և առևտրային կազմակերպության սկզբնական բնույթը¹: Մինչև 1999 թ. այն պահպանեց գործարար ձեռնարկության և հասարակական կազմակերպության երկակի կարգավիճակը²: 1999 թ. տարանջատվեց երկու բաժնի՝ խորհրդատվական և գիտական: Խորհրդատվական բաժինը վերանվանվել է Յունիբրույ Խորհրդատվական ֆիրմա (UCF), որն այդ պահից սկսած ամբողջովին առևտրայնացվել է և

¹ Zhu X., The Rise of Think Tanks in China. China Policy Series, 28. London; New York: Routledge, 2013, p. 78.
² Tibaldo G., Think tanks in the United States and in China. History and contemporary roles of Policy Research Institutes in two 'major powers', 2013, p. 148.

խորհրդատվական գործառնություններ է իրականացնում, մինչդեռ գիտական բաժինը, որը մնացել է որպես Յունիբոլ տնտեսագիտության ինստիտուտ (Unirule Institute of Economics) մասնավոր, շահույթ չհետապնդող հետազոտական ինստիտուտ է և բուն ուղեղային կենտրոնի գործառնություններ է իրականացնում: Յունիբոլ Խորհրդատվական ֆիրմայի (UCF) բաժնետոմսերի 10%-ը պատկանում է Ինստիտուտին¹: Այդ միջոցներով վերջինս կարող է զբաղվել գիտահետազոտական աշխատանքներով: Երկու կազմակերպությունները ներկայումս պահպանում են «պարզած ձեռքի հեռավորության»² շուկայական հարաբերությունները, որի դեպքում բոլոր գործարքներն ու ֆինանսական հարաբերությունները առանձնացվում են:

Յունիբոլը (չինարեն՝ Տիանզե/Tianze) առաջացել է Շի Յզին (Shi Jing) բառից, հին չինարեն սուրբ գրվածքից, որն ասում է. «Քանի որ տիեզերքը ստեղծվել է Աստծո կողմից, պետք է կանոններ լինեն դրա համար»: Հետևապես, Յունիբոլը մեկնաբանվում է որպես «համընդհանուր կանոններ» (universal rules), որոնք կառավարում են բոլոր ոլորտները, ներառյալ տնտեսական և քաղաքական, ինչպես նաև սոցիալական և մշակութային ինստիտուտները:

Յունիբոլը տնտեսագիտական հետազոտությունների ինստիտուտ է, կենտրոնացած է նոր ինստիտուցիոնալ տնտեսագիտության և անցումային տնտեսության ուսումնասիրությունների վրա: Հետազոտությունների հիմնական ուղղություններն են անցումային տնտեսությունը Չինաստանում, նոր ինստիտուցիոնալ տնտեսագիտությունը, ձեռնարկատիրական բարեփոխումները, ֆինանսական շուկան և ինստիտուտները, տրանսպորտը, էներգետիկական, գյուղատնտեսությունը և շրջակա միջավայրի պահպանությունը, կառավարական ինստիտուտների բարեփոխումները³:

Յունիբոլ տնտեսագիտության ինստիտուտը աշխարհի առաջատար ՈւԿ-ների շարքում 103-րդ է: Ընդ որում՝ Ինստիտուտը 5 միլիոն դոլարից պակաս տարեկան բյուջե ունեցող առաջատար կենտրոնների շարքում զբաղեցնում է 11-րդ տեղը:

Յունիբոլ տնտեսագիտության ինստիտուտը մասնավոր, շահույթ չհետապնդող, գիտահետազոտական և խորհրդատվական ընկերություն է, հիմնադրվել է հինգ տնտեսագետների կողմից՝ դոկտոր Հոնգ Շեն (Hong Sheng), պրոֆեսոր Յուշի Մաո (Yushi Mao), պրոֆեսոր Շուգուան Չժան (Shuguang

¹ Комиссина И. Н. Научные и аналитические центры Китая. Справочник, 2012, с. 41.

² «Պարզած ձեռքի հեռավորության» սկզբունք (arm's length principle) - կողմերը ֆինանսապես կապված չեն միմյանց, օրինակ, նույն ընկերության երկու մասնաճյուղերի միջև գործարքը կարելի է անվանել «պարզած ձեռքի հեռավորության» սկզբունք միայն այն դեպքում, երբ հնարավոր է ապացուցել, որ գործարքն իրականացվել է ընթացիկ շուկայական գներով և ոչ մի արտոնյալ պայման նախատեսված չի եղել:

³ URL: <http://www.eldis.org/go/home&id=4307&type=Organisation#.Vinpd9IrkM8>

Zhang), դոկտոր Գան Ֆան (Gang Fan), Շոունինգ Տան (Shouning Tang), որոնց հովանավորը դարձավ «Պեկին ունիվերսալ կուլտուր կո» ՓԲԸ-ն (Beijing Universal Culture Co): Այս կենտրոնը Յունիթրոլի հիմնադրման համար հատկացրեց 500 հազ. յուան, սակայն հետագայում ֆինանսական ճգնաժամի պատճառով միջոցների հատկացման հետ կապված դժվարություններ ունեցավ: Յունիթրոլը ստիպված եղավ ինքնուրույն միջոցներ հայթայթել: Սկզբնական շրջանում ֆինանսավորման հիմնական աղբյուրները մասնավոր ձեռնարկություններն էին, հետագայում կարևորագույն աղբյուր դարձան միջազգային կազմակերպությունները (Ասիական զարգացման բանկ, Ֆորդ հիմնադրամ և այլն): Յունիթրոլի ֆինանսները ձևավորվում են Չինաստանի և արտասահմանի հասարակական նվիրատվություններից և նախագծերի համար ժամանակավոր դրամաշնորհներից: Նախագծերն ընդգրկում են Յունիթրոլին հանձնարարված հետազոտության առաջարկները, թրեյնինգային ծրագրերը և այլ ծառայություններ: Վերջին տարիներին որոշ չափով ավելացել է պետության պատվիրած նախագծերը: Սա, իհարկե, չի ենթադրում ֆինանսական կախվածություն պետությունից: Ընդհանուր առմամբ, Յունիթրոլը միշտ ֆինանսական դժվարություններ է ունեցել:

Ներկայումս Յունիթրոլի աշխատակազմը 35 հոգուց է՝ 15 լրիվ դրույքով և կես դրույքով 20 աշխատակիցներ¹: Նրանցից շատերը մի քանի աշխատանք են կատարում՝ համատեղելով վարչական և հետազոտական գործառնություններ:

Կազմակերպության մարդկային ռեսուրսների ամենամեծ խումբը 158 հատուկ հետազոտողներն են, որոնք սովորաբար Յունիթրոլից վարձատրություն չեն ստանում, սակայն ստանում են ինստիտուտի հրապարակումները, մասնակցում կազմակերպության գործունեությանը, հրապարակում իրենց հետազոտությունների արդյունքները: Նրանք վարձատրվում են, երբ ընդգրկվում են հետազոտություններում: Հատուկ հետազոտողների մոտ 3/4-ը DRC-ից, CASS-ից և առաջատար համալսարաններից են, 12%-ը՝ պետական հատվածից, 6%-ը՝ արտասահմանյան համալսարաններից²:

Հաստատությունը սերտ համագործակցում է Չինաստանի առաջատար համալսարանների, ինչպես նաև այնպիսի պետական կառույցների հետ, ինչպիսին օրինակ, DRC-ն է: Ինստիտուտը վերջին տարիներին տարաբնույթ համագործակցային հարաբերություններ է հաստատել միջազգային մասնավոր ինստիտուտների հետ, ինչպիսիք են Միջազգային մասնավոր ձեռնարկության կենտրոնը (CIPE), Ֆորդ հիմնադրամը, Ալթոն Ջոնսի հիմնադրամը, ԱՄՆ-Չինաստան առևտրաարդյունաբերական պալատը, Տստեսագիտության միջազգային ինստիտուտը (IIE), ինչպես նաև միջազգային հասարա-

¹ Zhu X., *The Rise of Think Tanks in China*. China Policy Series, 28. London; New York: Routledge, 2013, p. 79.

² Նույն տեղում:

կական կազմակերպությունների՝ Համաշխարհային բանկը, Արժույթի միջազգային հիմնադրամը, Ասիական զարգացման բանկը, Աֆրիկյան զարգացման բանկը և այլն: Այն կապեր է պահպանում նաև մի շարք երկրների դեսպանությունների հետ:

Յունիբրուլը հրապարակում է տարեկան հաշվետվություն կազմակերպության գործունեության մասին, պարբերականներ (China Economics, Chinese Social Sciences Review, Macroeconomic situation և այլն), հետազոտությունների հաշվետվություններ և գրքեր: Ինստիտուտի աշխատակիցները հոդվածներ, մեկնաբանություններ են հրապարակում ՋԼՄ-ներում:

Յունիբրուլը տարեկան հրապարակում է ոչ պակաս, քան 7 ամսագիր: Հրապարակումներում առանձնանում են «Տնտեսագիտությունը Չինաստանում» (Economics in China) և Յունիբրուլ աշխատանքային փաստաթղթերի շարքը (Unirule Working Paper series) տարեկան հրապարակումները:

Բացի հետազոտություններից՝ ինստիտուտը իրականացնում է թրեյնինգային ծրագրեր, կազմակերպում կանոնավոր սեմինարներ, տարեկան կոնֆերանսներ (տարեկան՝ մոտ 50 գիտաժողով): Հատկապես առանձնանում են երկու շաբաթը մեկ կազմակերպող Ակադեմիական դասախոսությունները, որոնց ժամանակ թույլատրվում է ելույթ ունենալ միայն առավել ազդեցիկ գիտնականներին: Դասախոսությունները բաց են, թեմայով հետաքրքրված բոլոր անձինք կարող են մասնակցել: Մասնակիցները թիվը սովորաբար 10–30 է:

Յունիբրուլը ունի նաև չինարեն կայք՝ China-Review, որը Յունիբրուլի ակադեմիական փոխանակման հենքն է՝ նպաստելու մտավորականության և հանրության միջև շփմանը:

6.8 Ֆինանսական ուսումնասիրությունների Չունյան ինստիտուտ

Chongyang Institute for Financial Studies (RDCY)

Ստեղծման տարեթիվ	2013
Տեսակը	Համալսարանական հետազոտական կենտրոն
Տեղակայված է	Պեկին
Կայք՝	http://rdcy-sf.ruc.edu.cn/
Ղեկավար՝	Չեն Յուլու /Chen Yulu,
Աշխատակազմ՝	30

Չինաստանի Ռենմին համալսարանի Ֆինանսական ուսումնասիրությունների Չունյան ինստիտուտը (Chongyang Institute for Financial Studies,

Renmin University of China (RDCY)) նորագույն վերլուծական կենտրոն է, հիմնադրվել է 2013 թ. հունվարի 19-ին Չինաստանի Ռենմին համալսարանի և «Չունյան ներդրումներ» ՓԲԸ-ի՝ Շանհայում տեղակայված մասնավոր ընկերության կողմից: «Չունյան ներդրումներ» ՓԲԸ-ի տնօրեն Ցյու Գոգենը (Qiu Guogen), որը Ռենմին համալսարանի շրջանավարտ է, ինստիտուտի հիմնադրման նպատակով համալսարանին 200 մլն յուան (1.6 մլն ԱՄՆ դոլար) նվիրատվություն է կատարել¹:

RDCY-ի առաքելությունն է ֆինանսների ոլորտում խորհրդատվություն տրամադրել կառավարությանը: Պրոֆեսոր Չեն Յուլուն, ով նաև Ռենմին համալսարանի նախագահն է և Չինաստանի ժողովրդական բանկի արժույթային հանձնաժողովի անդամը, RDCY-ի ղեկանն է:

RDCY-ն ունի գլխավոր խորհուրդ՝ 12 անդամից, ավելի քան 30 հոգուց բաղկացած մշտական աշխատակազմ, որոնցից 14-ը՝ ոչ ռեզիդենտ ավագ գիտաշխատող (օրինակ, Կարլոս Մագարինոսը (Carlos Magarinos)՝ ՓՄՁ գլոբալ այլանսի նախագահը, Մարտին Լիսը (Martin Lees)՝ Հոուսի ակումբի նախկին գլխավոր քարտուղարը և այլն) և 20-ը՝ լրիվ դրույքով ավագ գիտաշխատող (օրինակ, Չինաստանի ազգային բանկի նախկին փոխնախագահ Չան Յալինը (Zhang Yaling) և այլն):

RDCY-ի գործունեության հիմնական սկզբունքն է՝ գործունեություն ծավալելով Ռենմին համալսարանում՝ ֆինանսական միջոցներ ներգրավել ամբողջ աշխարհից, քաղաքական խորհրդատվություն տրամադրել պետությանը և ծառայել հանրությանը: Այս համատեքստում նշենք, որ թեպետ ինստիտուտի ֆինանսական միջոցների մասին տվյալներ չկան, սակայն 5 մլն ԱՄՆ դոլարից պակաս բյուջե ունեցող առաջատար կենտրոնների շարքում 16-րդն է:

RDCY-ն հետազոտություններ է իրականացնում մակրոտնտեսագիտության, կառավարման արդիականացման, համացանցային ֆինանսների, բանկային բարեփոխումների, միկրոֆինանսների ոլորտներում:

Համատեղ ու կանոնավոր հետազոտությունների իրականացումը RDCY-ի հիմնական գործառնություններն են: Արտասահմանյան գործընկերների հետ համատեղ հետազոտություններն իրականացվում են առավել հրատապ հիմնախնդիրների շուրջ՝ ինստիտուտի ավագ գիտաշխատողները և արտասահմանյան գործընկերները: Կանոնավոր հետազոտությունների արդյունքները հրապարակվում են պարբերականներում, հաշվետվություններում: Դրանցում արծարծված են առավել կարևոր նշանակության հիմնախնդիրները, ինչպիսին են ֆինանսական ներդրումները, մակրոտնտեսագիտությունն ու համացանցային ֆինանսները:

Ինստիտուտն ունի հետազոտական երեք հիմնական նախագիծ՝

¹ URL: <http://rdcy-sf.ruc.edu.cn/>

- Քսանի խումբ (G20),
- «Գոտի և ճանապարհ» (Belt and road)
- Էկո-ֆինանսներ (Eco finance):

RDCY-ն Ռենմին համալսարանի և մի քանի այլ ՈւԿ-ների հետ համատեղ կազմակերպում է G20-ի ուղեղային կենտրոնների տարեկան գագաթնաժողովը, որին մասնակցում են G20-ի երկրների, այդ թվում՝ Չինաստանի, ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի, Ճապոնիայի բարձրաստիճան պաշտոնյաներ: Պատվիրակները քննարկում են համաշխարհային տնտեսության կարևորագույն հիմնախնդիրները¹: 2015 թ. անցկացվել է G20-ի ուղեղային կենտրոնների միջազգային երրորդ գագաթնաժողովը:

RDCY-ն իրականացնում է հետազոտական նախագիծ՝ «Գոտի և ճանապարհ» նախաձեռնությունը: Նախագծի շրջանակներում կազմակերպում է ֆորումներ, կոնֆերանսներ՝ քննարկելու մետաքսի ճանապարհի չինական նախաձեռնությունը: Ինչպես նշում է ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող Ժենիա Կեմբալը, ««Գոտի և ճանապարհ» նախաձեռնությունը բաց է բոլորի համար, միաժամանակ մոտ 50 երկիր՝, որոնցով անցնում է հնագույն մետաքսե ճանապարհը, պատրաստակամություն են հայտնել մասնակցելու այդ ծրագրին²»:

2014 թ. ինստիտուտը հիմնադրել է Էկո-ֆինանսական ուսումնասիրությունների կենտրոնը: Այս նախաձեռնությունը հնարավորություն կընձեռի ֆինանսական համակարգին միջոցներն ուղղելու էկոլոգիապես մաքուր արդյունաբերական ոլորտներ, ձեռնարկություններ, միաժամանակ՝ ֆինանսական միջոցները դուրս բերել էներգատար հատվածներից³: Այս նախաձեռնության շրջանակներում նույն թվականին հիմնադրվել են Միկրոֆինանսական ուսումնասիրությունների կենտրոնը և Ֆինանսական մշակույթի ուսումնասիրության կենտրոնը:

Հետազոտական 3 նախագծերի շրջանակներում հրապարակվել է 3 գիրք՝ անգլերեն և չինարեն տարբերակներով: Կենտրոնը հրապարակել է նաև այլ գրքեր, հետազոտությունների հաշվետվություններ:

RDCY-ն ամիսը 2–4 անգամ կանոնավոր գիտական սեմինարներ է անցկացնում: Դրանց շարքում առանձնանում է *RDCY*-ի Thought Salon-ը: Սեմինարներին մասնակցում են ֆինանսների և տնտեսագիտության ոլորտի

¹ URL: http://www.china.org.cn/china/2014-09/11/content_33481990.htm

^{*} Հայաստանի Հանրապետությունը ևս պատրաստակամություն է հայտնել մասնակցելու նախագծին: Առավել մանրամասն տե՛ս <http://armef.com/hy/news/ishkhanutyun/mek-goti-ev-mek-chanaparh>

² Foreign experts on NPC & CPPCC One Belt One Road. URL: <http://www.mustaghata.com/News/102.html>

³ Boyuan Ch., RUC launches first eco-finance think tank in China, (26.11.2014). URL: http://china.org.cn/environment/2014-11/26/content_34154882.htm

առաջատար փորձագետները, հիմնական թիրախը տնտեսական հրատապ խնդիրներն ու ֆինանսական հարցերն են: Մեմբերների արդյունքները հրապարակվում են *RDCY* Ֆինանսական ուսումնասիրությունների հաշվետվությունում (Financial Studies Report), որը ներկայացվում է որոշումներ կայացնող համապատասխան բաժիններին ու ֆինանսական գրասենյակներին:

RDCY ֆորումները ևս անցկացվում են ամիսը 2–4 անգամ, բաց են հանրության համար, որի ընթացքում զեկուցումներով հանդես են գալիս տարբեր ոլորտների առաջատար մասնագետներ: Ֆորումները նպաստում են Չինաստանի ՈւԿ-ների միջև ակադեմիական փոխանակությանը: Արդյունքները հրապարակվում են *RDCY*-ի Forum Authentic Records-ում:

Ինստիտուտը համագործակցում է մի շարք հեղինակավոր ՋԼՄ-ների հետ (Reuters, China daily և այլն), ինչպես նաև սոցիալական համագործակցություն է հաստատել Տորոնտոյի, Կոլումբիայի համալսարանի, Բրյուզել հետազոտական կենտրոնի և բազմաթիվ այլ կառույցների հետ:

RDCY հիմնադրման պահից կարճ ժամանակ է անցել, սակայն որպես չինական ուղեղային կենտրոն այն արդեն զգալի գիտական ձեռքբերումներ ունի: Սա առաջին չինական ՈւԿ-ն է, որը կազմակերպում է G20 ՈւԿ-ների միջազգային գագաթնաժողովը, Մետաքսե ճանապարհի տնտեսական գոտու 12 երկրների ՈւԿ-ների ֆորումը, ինչպես նաև APEC-ի երկրների բարձրաստիճան պաշտոնյաների 3-րդ հանդիպումը (SOM3):

Ամփոփելով նշենք, որ Ինստիտուտը ձևավորվելով 2013 թ. վերջին, 2015-ին աշխարհի լավագույն 150 ՈւԿ-ների շարքում արդեն զբաղեցրել է 150-րդ տեղը: Ինստիտուտը ներքին, միջազգային տնտեսական քաղաքականության, սոցիալական քաղաքականության աշխարհի առաջատար ՈւԿ-ների շարքում է: «Երկու և ավելի ՈւԿ մասնակցության ինստիտուցիոնալ համագործակցության լավագույն օրինակ» կատեգորիայում զբաղեցրել է 46-րդ տեղը: Իսկ 2013–2014 թթ. «ՈւԿ-ների թողարկած լավագույն քաղաքական ուսումնասիրություն» կատեգորիայում Ինստիտուտի «Ագրարայնացումը Չինաստանում» հետազոտությունը 37-րդն է¹:

¹ McGann J., 2015 Global Go To Think Tank Index Report, p. 122, URL: http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1009&context=think_tanks

6.9 Միջազգային տնտեսական փոխանակումների չինական կենտրոն China Center for International Economic Exchanges (CCIEE)

Ստեղծման տարեթիվ	2009
Տեսակը	Կիսապետական
Տեղակայված է	Պեկին
Կայք՝	/english.cciee.org.cn/
Ղեկավար՝	Ցզեն Պեիյան / Zeng Peiyan/
Աշխատակազմ՝	100

Միջազգային տնտեսական փոխանակումների չինական կենտրոնը (CCIEE) հիմնադրվել է 2009 թ. մարտին՝ միջազգային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի և Չինաստանի տնտեսության բացման գործընթացի 30-ամյակի ֆոնին: 2008 թ. նոյեմբերին վարչապետ Ուեն Ջիաբաոն (Wen Jiabao) հայտարարեց. «Ներկայիս անկայուն և բարդ տնտեսական իրավիճակում բավական դժվար է ճիշտ որոշում կայացնել՝ հիմնվելով միայն փոքր թվով մարդկանց խոհեմության վրա, հետևապես մենք պետք է կարծիքներ լսենք բոլոր կողմերից և ամրապնդենք գիտական և ժողովրդավարական որոշումների կայացումը»¹: Վարչապետի խոսքը հստակորեն ուղղված էր CCIEE-ի ստեղծմանը: Դրա հետ մեկտեղ Չինաստանի տնտեսության բացման 30 տարիների ընթացքում փոխանակումներ հիմնականում տեղի են ունեցել Չինաստանի կառավարության մարմինների և ձեռնարկությունների միջև, այն դեպքում, երբ ՈւԿ-ների միջև կապերը հարաբերականորեն թույլ են եղել: Հետևապես, գաղափար ծնվեց Չինաստանում հիմնելու արևմտյան ՈւԿ-ների գործունեության ոճին համապատասխան գործող հետազոտական կենտրոն, որն ակտիվ դեր կխաղա օտարերկրյա ուղեղային կենտրոնների հետ փոխանակումներն ամրապնդելու գործում: Ցզեն Պեիյանը նոր էր թոշակի անցել Պետական խորհրդի փոխվարչապետի պաշտոնից, և դա լավ հնարավորություն էր հրավիրելու նրան՝ ղեկավարել հետազոտական կենտրոնը: 2009 թ. մարտի 20-ին Զարգացման և բարեփոխումների պետական հանձնաժողովի և Քաղաքացիական հարցերի նախարարության հաստատմամբ և վեցամսյա նախապատրաստական աշխատանքներից հետո պաշտոնապես հիմնադրվեց CCIEE-ն:

Իր աշխատանքները սկսել է 2009 թ. գլոբալ ճգնաժամի ուսումնասիրությունից և երկրի տնտեսությանն օժանդակելու միջոցառումների առնչու-

¹ Zhu X. The Rise of Think Tanks in China. Routledge, 2013, p. 71.

թյամբ խորհրդատվության տրամադրումից: Կենտրոնի առաքելությունն է խթանել միջազգային տնտեսական հետազոտություններն ու փոխանակումները, մատուցել խորհրդատվական ծառայություններ:

CCIEE-ն աշխարհի առաջատար ՈւԿ-ների 2015 թ. զեկույցի մի շարք կատեգորիաներում զբաղեցնում է առաջատար դիրքեր (Միջազգային զարգացման հարցերով առաջատար ՈւԿ (100-րդ), Միջազգային տնտեսագիտության ոլորտում առաջատար ՈւԿ (61-րդ), Սոցիալական ցանցերի լավագույն օգտագործում (42) և Դիտարկման արժանի լավագույն ՈւԿ (88)):

CCIEE-ի գործունեության հիմնական ուղղություններն են՝

- **տնտեսական հարցերի ուսումնասիրություն** (հետազոտությունների կենտրոնացում համաշխարհային տնտեսության, գլոբալ ֆինանսների, առևտրի, օտարերկրյա ներդրումների, առանցքային ներքին տնտեսական հարցերի և մակրոտնտեսական քաղաքականության վրա՝ կառավարությանը, հասարակությանն ու ձեռարկություններին ծառայություններ մատուցելու նպատակով),
- **ներպետական և միջազգային մակարդակով փոխանակումների իրականացում** (չինական և օտարերկրյա ՈւԿ-ների միջև փոխանակումների իրականացում՝ կարևորագույն տնտեսական հարցեր քննարկելու նպատակով, համաժողովների և սեմինարների կազմակերպում, կառավարության, հետազոտական կենտրոնների ու ձեռնարկությունների համագործակցության հարթակի ձևավորում),
- **ներպետական և միջազգային մակարդակով տնտեսական համագործակցության խթանում** (համագործակցություն արտասահմանյան կառավարությունների, ձեռնարկությունների, հետազոտական կենտրոնների, միջազգային կազմակերպությունների հետ: Տեղեկատվությամբ ապահովելով և համատեղ ծրագրեր ներկայացնելով Չինաստանի և արտասահմանի կառավարություններին ու ձեռնարկություններին՝ կազմակերպությունը Չինաստանի և արտասահմանյանի միջև ծառայում է որպես տնտեսական համագործակցության ընդլայնման կամուրջ),
- **խորհրդատվական ծառայությունների ապահովում** (կառավարության համար հետազոտությունների և վերլուծությունների իրականացում, ձեռնարկություններին խորհրդատվության տրամադրում):

Կենտրոնի 89 աշխատակիցներից 65-ը հետազոտողներ են: Լրիվ դրույքով հետազոտողների 97%-ն ունի գիտության դոկտորի աստիճան:

Փորձագետների խմբերը բաղկացած են 3 խումբ մարդկանցից՝

1. փորձագետներ և ձեռնարկատերեր, ինչպես նաև փորձառու նախկին պաշտոնյաներ,
2. գիտնականներ և փորձագետներ, որոնք մեծ ճանաչում և ազդեցություն ունեն ինչպես երկրի ներսում, այնպես էլ արտասահմանում,

- 3. երիտասարդ և միջին տարիքի հետազոտողներ, որոնք ունեն գիտության դոկտորի աստիճան:
CCIEE-ի կառուցվածքը ներկայացված է աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1

Միջազգային տնտեսական փոխանակումների չինական կենտրոնի կառուցվածքը¹

Բաժիններ
Ռազմավարական հետազոտությունների բաժին
Տնտեսական հետազոտությունների բաժին
Խորհրդատվական բաժին
Փոխանակման բաժին
Տեղեկատվության բաժին
Կենտրոններ
Հետքուհական կրթության կենտրոն
Չինաստանի տնտեսական խորհրդատվական կորպորացիա

Առանձնակի ուշադրության է արժանի Չինաստանի տնտեսական խորհրդատվական կորպորացիան (China Economic Consulting Corporation - CECC), որը հիմնադրվել է 2011 թ.: Այն խորհրդատվական ծառայություններ մատուցող ձեռնարկություն է (enterprise of consulting services), ստեղծվել է CCIEE-ի Խորհրդատվության բաժնի հիման վրա: CECC-ը հողինգային ընկերություն է, որի 100% բաժնետոմսերը պատկանում են CCIEE-ին: Կորպորացիայի գործունեությունն ընդգրկում է ռազմավարական խորհրդատվությունը, հատուկ նախագծերի վերաբերյալ հետազոտությունների իրականացումը, քաղաքականությանը, ներդրումներին, ֆինանսներին առնչվող խորհրդատվությունը, միջազգային համագործակցության վերաբերյալ խորհրդատվությունը և այլն: Կորպորացիայի հիմնական պատվիրատուները նախարարություններն են՝ ՉԺՀ Առևտրի նախարարություն, Մշակույթի նախարարություն, Գյուղատնտեսության նախարարություն, Զարգացման և բարեփոխումների ազգային հանձնաժողով և այլն:

Հետազոտությունների շրջանակն ու հիմնական արդյունքները

Պետական խորհրդին և Կենտրոնական կոմիտեին խորհրդատվության տրամադրումը մշտապես եղել է CCIEE-ի առաջնահերթ խնդիրներից մեկը: Կենտրոնը ՉԿԿ համար բազմաթիվ պիլոտային հետազոտություններ է իրականացրել:

Կենտրոնի խորը հետազոտությունների ուղղություններն են՝

1. ռազմավարական հարցերի հետազոտություններ,
2. միջազգային տնտեսական հարցերի հետազոտություններ,

¹ <http://www.slideshare.net/DanniZheng/cciee-introduction>

3. ներքին տնտեսական հարցերի հետազոտություններ:

Առաջինը վերաբերում է հեռանկարային, ռազմավարական և համալիր հարցերի ուսումնասիրություններին՝ ուղղված ազգային շահերի և անվտանգության պաշտպանությանը:

1. Ասիայի ենթակառուցվածքների ներդրումային բանկի հիմնադրման առաջարկ

2013 թ. հունվարին CCIEE-ն առաջ քաշեց Ասիայի ենթակառուցվածքների ներդրումային բանկի հիմնադրման առաջարկը, որն ուշադրության արժանացավ և հաստատվեց Չինաստանի նախագահի կողմից: 2015 թ. կենտրոնը այս առաջարկի խորը հետազոտություն է իրականացնում:

2. «Գոտի և ճանապարհ» նախաձեռնության գլխավոր հետազոտական նախագիծը

CCIEE-ն հավաքագրել է իր լավագույն ռեսուրսները՝ իրականացնելու «Գոտի և ճանապարհ» նախաձեռնությունը (այն «Մետաքսե ճանապարհի տնտեսական գոտի» և «21-րդ դարի ծովային մետաքսի ճանապարհի» հապավումն է: Այս նախաձեռնություններն առաջ է քաշել նախագահ Սի Ծինփինը 2013 թ.՝ վերականգնելու առևտրի հնագույն ուղիները):

3. «ԱՄՆ–Չինաստան տնտեսական հարաբերությունները հաջորդ տասնամյակում»

Կենտրոնը այս նախագիծն իրականացրել է 2011 թ., որը կառուցողական դեր ունեցավ չին-ամերիկյան հարաբերությունների զարգացման գործում:

Գծապարկեր 4

CCIEE-ի իրականացրած հիմնական հետազոտական նախագծերը

Հետազոտություններն իրականացվում են Չինաստանի զարգացման կարիքներին համապատասխան: Ստորև ներկայացված են CCIEE-ի գործունեության հիմնական արդյունքները:

Բացի դրանից, կենտրոնն իրագործել է հատուկ հետազոտական 20 նախագիծ, որոնց արդյունքները ներկայացվել են կառավարությանը: Ներկայումս հետազոտության արդյունքները վերածվում են ազգային ռազմավարության, նախագծերի և քաղաքականության: Վերջին 6 տարիների ընթացքում CCIEE-ի փոխանակման հիմնադրամը ֆինանսավորել է տնտեսական քաղաքականությանն առնչվող շուրջ 150 հետազոտական նախագծեր:

Ինչ վերաբերում է *CCIEE*-ի միջազգային փոխանակումներին, ապա պետք է նշել, որ հիմնադրումից 4 ամիս անց *CCIEE*-ն գլոբալ ֆինանսական ճգնաժամի և ՈւԿ-ների դերի վերաբերյալ միջազգային համաժողով կազմակերպեց: ՈւԿ-ների գլոբալ գագաթնաժողովը (*The Global Think Tank Summit*) ուներ մոտ 900 մասնակից, որոնցից 150-ը նախկին կամ ներկա պաշտոնյաներ էին (Չինաստանից և այլ երկրներից), ինչպես նաև այնպիսի միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ, ինչպիսիք են Համաշխարհային բանկը, ՄԱԿ-ի Առևտրի և զարգացման համաժողովը, 450 գիտնական և ՈւԿ ներկայացուցիչ, մոտ 200 գործարար և 150 լրագրող¹: ՈւԿ-ների գլոբալ գագաթնաժողովը անցկացվում է երկու տարին մեկ:

Կենտրոնը մասամբ ֆինանսավորվում է պետական բյուջեից՝ 5 մլն յուան (մոտ 730 հազ. դոլար) և հատուկ հիմնադրամի միջոցներից (500 մլն յուան), որում մասհանումներ են կատարում պետական, մասնավոր և արտասահմանյան ձեռարկությունները²:

Կազմակերպության եկամուտների աղբյուրներն են՝

- անդամության վճարներ,
- նվիրատվություններ,
- կառավարությունից ստացվող միջոցներ,
- կազմակերպության գործունեությունից ստացվող եկամուտներ,
- տոկոսային եկամուտ,
- այլ եկամուտներ:

CCIEE-ի հրապարակումները, ինչպիսիք են "Key Facts", "Research Report" և "Think-tanks' Voice" անմիջապես ուղարկվում են որոշում կայացնողներին: Միասին վերցրած՝ շուրջ 1600 առաջարկություն և հաշվետվություն է ներկայացվել Կենտրոնական Կոմիտեին, Պետական Խորհրդին և այլուր: Որոշ առաջարկներ հաստատվել են, մյուսներն էլ կարևոր դեր են խաղացել որոշումների կայացման ընթացքում:

¹ Li Ch., *China's New Think Tanks: Where Officials, Entrepreneurs, and Scholars Interact*, p. 1, URL: <http://www.hoover.org/sites/default/files/uploads/documents/CLM29CL.pdf>

² Комиссина И. Н. *Научные и аналитические центры Китая. Справочник, 2012, с. 161.*

6.10 | Չինաստանի և գլոբալացման ուսումնասիրության կենտրոն

Center for China & Globalization (CCG)

Ստեղծման տարեթիվ	2008
Տեսակը	անկախ
Տեղակայված է	Պեկին
Կայք՝	http://en.ccg.org.cn/
Ղեկավար՝	Ուանգ Հույաո /Wang Huiyao
Աշխատակազմ՝	80

Չինաստանի և գլոբալացման ուսումնասիրության կենտրոնը (CCG) ՉԺՀ ամենամեծ անկախ հետազոտական կենտրոնն է, ունի լրիվ դրույքով մոտ 80 հոգուց աշխատակազմ: CCG-ի գլխամասային գրասենյակը Պեկինում է, մասնաճյուղերը՝ Գուանչժոուում, Ցինդաոյում, Շենչժենում, ներկայացուցչական գրասենյակները՝ Հոնկոնգում, Նյու Յորքում, Վաշինգտոնում, Լոնդոնում, Փարիզում, Ֆրանկֆուրտում և Սիդնեյում: Կենտրոնը հիմնադրել են Արևմուտքում կրթված, երկար տարիներ արտասահմանում աշխատած և ապա հայրենիք վերադարձած չինացի գիտնականները՝ Արևմուտքից վերադարձած չինացի գիտնականների ասոցիացիայի (China Western Returned Scholars Association-WRSA) Քաղաքական խորհրդատվական հանձնաժողովի (Policy Advisory Committee) աջակցությամբ:

Կենտրոնի նպատակն է միավորել Չինաստանի և արտասահմանի առաջատար փորձագետների գաղափարները, իրականացնել հետազոտական նախագծեր և հանրային քաղաքականություն մշակողներին ապահովել խորհրդատվությամբ՝ Չինաստանի փափուկ ուժն ու միջազգային ազդեցությունն ամրապնդելու նպատակով:

CCG-ի հետազոտությունների թիրախը Չինաստանի գլոբալացման ռազմավարությունն է, Չինաստանի, այսպես կոչված՝ «գլոբալ տաղանդները» (Chinese global talent) և չինական ձեռնարկությունների գլոբալացումը, ինչպես նաև Չինաստանի հարաբերությունները աշխարհի հետ՝ բացահայտելու այն հնարավորություններն ու մարտահրավերները, որոնց բախվում է երկիրը նոր դարաշրջանում:

Կենտրոնի տնօրենն է Ուանգ Հույաոն (Wang Huiyao), որը նաև Հարավային Չինաստանի գլոբալ տաղանդների ինստիտուտի (South China Global Talent Institute) հիմնադիր տնօրենն է, ինչպես նաև Հարավարդի համալսարանի Քենեդու անվան դպրոցի ավագ գիտաշխատող և Բրուքինգսի ինստիտուտի այցելու գիտաշխատող:

2015 թ. Չինաստանի և գլոբալացման ուսումնասիրության կենտրոնը ճանաչվել է Չինաստանի երեք լավագույն մասնավոր ՈւԿ-ներից մեկը¹: 2015 թ. աշխարհի առաջատար ՈւԿ-ների շարքում զբաղեցրել է 110-րդ տեղը, աշխարհի 50 լավագույն անկախ ՈւԿ-ներից մեկն է:

Իր ստեղծման օրից Կենտրոնը պետական մարմինների համար հաջողությամբ իրականացրել է հետազոտական 40 նախագիծ, ներկայացրել շուրջ 200 հաշվետվություն, որոնք նպատակ են ունեցել ազդելու կառավարության որոշումների վրա²:

Կենտրոնը կազմակերպում է միջազգային գիտաժողովներ, կլոր սեղաններ, քննարկումներ, դասախոսություններ՝ կենտրոնանալով Չինաստանի գլոբալացման հիմնասխնայիչների և մարտահրավերների վրա:

Չինաստանի և գլոբալացման ուսումնասիրության կենտրոնի հրապարակումները (Գլոբալ ուղեղային կենտրոն (Global Think Tank), Պետական ռազմավարություն (State Strategy), Տաղանդների պատերազմ (Talent War), Ժամանակակից չինացի հայերենադարձներ (Contemporary Chinese Returnees), Առաջարկներ Չինաստանի համար (Suggestions for China) և այլն) լայնածավալ հետազոտությունների արդյունք են:

CCG-ն ամեն տարի հրապարակում է հեղինակավոր 4 Կապույտ գրքեր՝ Արտասահմանում սովորող չինացի ուսանողների վերաբերյալ տարեկան հաշվետվություն (Annual Report on the Development of Chinese Students Studying Abroad), Չինացիների միջազգային միգրացիայի տարեկան հաշվետվություն (Annual Report on the Development of Chinese International Migration), Չինաստանի տաղանդների տարածաշրջանային մրցունակության վերաբերյալ հաշվետվություն (Report on China' Regional Talent Competitiveness), Արտասահմանում գտնվող չինացի մասնագետների վերաբերյալ հաշվետվություն (Report on Overseas Chinese Professionals), որոնք կենտրոնի հասարակական ազդեցության հիմնական լծակներն են:

CCG-ի քաղաքական ազդեցության հիմնական լծակը ամեն ամիս լույս տեսնող հաշվետվություններն են, որոնք ներառում են առաջատար փորձագետների և գիտնականների քաղաքական խորհրդատվությունը: Հաշվետվությունները ներկայացվում են բարձրաստիճան պաշտոնյաներին, միաժամանակ CCG-ի համար ծառայում են որպես հիմնական միջոց հասարակական կարծիքը քաղաքականություն մշակողներին հասցնելու:

Կենտրոնի ռազմավարական գործընկերների շարքում առանձնանում է Հարվարդի Քենեդու անվան դպրոցը, CCG-ն համատեղ հետազոտական նախագծեր է իրականացնում Բրուքինգսի ինստիտուտի, Համաշխարհային բանկի, Միգրացիայի միջազգային կազմակերպության հետ:

¹ <http://perseon.livejournal.com/6866.html>

² <http://en.ccg.org.cn/dianzizazhi/ccginfo150903.pdf>

Ամփոփելով ՉԺՀ ՈւԿ-ների ուսումնասիրությունը՝ կատարենք որոշ եզրակացություններ:

1. Չինաստանում ուղեղային կենտրոնների ձևավորումը սկսվել է 1950-ական թվականներից: Ի սկզբանե այդպիսի կենտրոններ հիմնել է պետությունը, իսկ մասնավոր հետազոտական կենտրոններ սկսել են ձևավորվել միայն վերջին երկու տասնամյակի ընթացքում: Ներկայումս Չինաստանում հետազոտական կենտրոնների միայն 5 տոկոսն է համարվում անկախ:
2. Ընդհանուր առմամբ երկրում գերակշռում են կիսապետական ուղեղային կենտրոնները, որոնց ղեկավարում է կառավարության նշանակած անձնակազմը և սկզբնական կապիտալը ևս ստանում են իրենց գործունեությունը համակարգող կառավարական գործակալություններից: Բացի դրանից, այս կենտրոնները վերահսկող մարմնից ստանում են կայուն ֆինանսավորում՝ սահմանված հետազոտությունների իրականացման համար: Մասնավոր հետազոտական կենտրոնները ևս ունեն վերահսկող մարմին, որը պետական հաստատություն է, սակայն դրանց և վերահսկող մարմնի միջև կապը բավական թույլ է, իսկ որոշ դեպքերում հիմնականում ձևական բնույթի:
3. Չինաստանի փորձագետների կապը քաղաքական վերնախավի հետ առավել մեծացնում է ՈւԿ-ների դերակատարությունը քաղաքական գործընթացներում, ուստի, ի տարբերություն արևմտյան ՈւԿ-ների, Չինաստանի կառավարությանն առընթեր ՈւԿ-ներն առավել ազդեցիկ են, քան անկախ ՈւԿ-ները: Մասնավոր հետազոտական կենտրոնների փոքր ազդեցությունը պայմանավորված է նաև ռեսուրսների սահմանափակությամբ և պաշտոնական տեղեկատվության դժվար հասանելիությամբ:
4. Մեր դիտարկմամբ՝ Չինաստանի Կոմունիստական կուսակցության չափազանց հսկողությունը կարող է վտանգել չինական ՈւԿ-ների հետազոտությունների արդյունքների նկատմամբ վստահությունը և սահմանափակել չինացի փորձագետների առավել ընդգրկումն համագործակցությունը արտերկրի գործընկերների հետ: Բացի դրանից, ուղղաձիգ կառավարումը սահմանափակում է փորձագետների ստեղծագործական ազատությունը, կարող է որոշակիորեն ստվերել ոլորտում իրականացվող բարեփոխումները:
5. Վերջին տարիներին կտրուկ ավելացել է ոչ կառավարական, համալսարաններին կից գործող ՈւԿ-ների թիվը (հիմնականում՝ տնտեսագիտության ոլորտի): Նոր ՈւԿ-ներն ունեն հետազոտությունների ավելի նեղ

(տնտեսական, շրջակա միջավայրի և սոցիալական) ուղղվածություն: Ոլորտի զարգացման շարժընթացի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ թեպետ տեսանելի ապագայում կառավարական կամ պետական ՈւԿ-ները մնալու են առավել ազդեցիկը, սակայն համալսարանական և մասնավոր հատվածին առնչվող ՈւԿ-ները աստիճանաբար ավելացնելու են իրենց ազդեցությունը որոշումների կայացման գործընթացում՝ ապահովելով առավել քննադատական հայացք Չինաստանի քաղաքականությանը:

6. Հարկ է ընդգծել նաև, որ Չինաստանի ուղեղային կենտրոնները իրենց գլոբալ ազդեցությամբ դեռևս զիջում են արևմտյան համանման կառույցներին և դրանց ազդեցությունը տարածվում է հիմնականում երկրի ներսում:

Մյուս կողմից՝ թեև ՉԺՀ քաղաքական համակարգում որոշումների կայացման գործընթացների ինստիտուցիոնալացման և արհեստավարժության բարձրացման միտում կա, սակայն, ընդհանուր առմամբ համակարգը դեռևս մնում է մի քանի առաջնորդների կողմից վերահսկվող, համեմատաբար փակ: Չինաստանի փորձագետների կողմից արևմտյան քաղաքական և տնտեսական հարացույցի ընկալումները և հանրայնացումը որոշակիորեն ներգործում են Չինաստանի նոր սերնդի առաջնորդների՝ երկրի քաղաքական և տնտեսական զարգացման բարեփոխումների վերաբերյալ հայացքների վրա:

7. Ոլորտային նախապատվությունների առումով Չինաստանում գերակշռում են միջազգային հարաբերությունների ուսումնասիրություններ իրականացնող կենտրոնները, որոնք հետազոտությունների ծանրակշիռ մասը վերաբերում է չին-ամերիկյան հարաբերություններին: Չինական կենտրոնները հիմնականում զերծ են մնում ռազմական հարցերի ուսումնասիրություններից:

8. Չինաստանի անկախ ՈւԿ-ների առանձնահատկություններից է այն, որ հետազոտությունների թիրախը հիմնականում տնտեսական խնդիրներն են, սակայն վերջին տարիներին կտրուկ ավելացել է նաև բնապահպանության ոլորտում ուսումնասիրություն իրականացնող կենտրոնների թիվը:

9. Համագործակցության առումով պետք է նշել, որ 1980-ական թվականներից սկսած Չինաստանի ՈւԿ-ները նշանակալիորեն սերտացրել են կապերը արևմտյան գործընկերների հետ և ժողովրդավարական քաղաքականության ու շուկայական տնտեսության տեսանկյունից ձգտում են ճանաչել արևմտյան տեսության արժեքները: Համագործակցության ակտիվացումը կարելի է բացատրել թե՛ այդ երևույթի նկատմամբ պետության վերաբերմունքի փոփոխությամբ, թե՛ այն հանգամանքով, որ չի-

նացի բազմաթիվ փորձագետներ կրթություն են ստացել Արևմուտքում և փորձում են պահպանել ու ընդարձակել իրենց մասնագիտական կապերը արտերկրի գործընկերների հետ:

Ընդհանուր միտումներից հարկ է կարևորել այն, որ աստիճանաբար առավել շատ անկախ կազմակերպություններ են ի հայտ գալիս: Բացի դրանից, նշանակալի թվով փորձագետներ առավել հակված են լրատվության միջոցով հանրայնացնելու թե՛ իրենց անձնական, թե՛ հաստատությունների աշխատանքը:

10. Ակնհայտ է, որ Չինաստանից դուրս կրթություն ստացած երիտասարդ մասնագետներն ու գիտնականները նոր գաղափարներ և թարմություն են բերում ինտելեկտուալ ոլորտ, միաժամանակ՝ առավել բաց են փոփոխությունների համար և առավել քիչ են կառչած ավանդական բյուրոկրատական նորմերին:

1. Աթոյան, Վ., & Բարաջանյան, Կ. (2008). Պետության բրենդը և դրա ձևավորման անհրաժեշտությունը Հայաստանի Հանրապետությունում. «21-րդ դար», 4 (22), 71-79, [\(hal-03278780\)](#)
2. Աթոյան, Վ., & Մովսիսյան, Ծ. (2014). Հարավային Կովկասն ու Հայաստանը Չինաստանի արտաքին քաղաքականության մեջ. քնած հսկայի զարթոնքը, «Բանբեր ՀՊՏՀ», 4 (36), 169-178, [\(hal-03277711\)](#)
3. Սուն-Յզի, Ստրատեգիայի արվեստը: Թարգմ.՝ Ա. Տեր-Հովհաննիսյան, խմբագիր՝ Ս. Մկրտչյան, Եր., Բյուրոկրատ, 2011:
4. Журбей Е., «Мозговые центры» и внешняя политика Китайской Народной Республики: история вопроса. Ойкумена. № 2, 2011.
5. Китай создает «супермозговой центр» для развития экономической дипломатии, (13.07.2009). URL:
http://russian.china.org.cn/business/txt/2009-07/13/content_18127250.htm
6. Комиссина И. Н., Научные и аналитические центры Китая. Справочник, 2012.
7. Чжэн Синьли, О Китайском центре международного экономического обмена: Верховном мозговом центре Китая, (22.06.2009). URL:
<http://russian.people.com.cn/31521/6683598.html>
8. Ahmad M., The Role of Chinese Think Tanks in Foreign Policy Making: Growing Influence and Political Limitations // The Dialogue, Volume 3, No. 3, 2008. URL:
http://qurtuba.edu.pk/thedialogue/The%20Dialogue/3_3/05_mahmood_ahmad.pdf
9. Bondiguel Th., Kellner Th., The impact of China's foreign policy think tanks // BICCS Asia Paper Vol. 5 (5), 2009, URL: <http://www.vub.ac.be/biccs/site/assets/files/apapers/Asia%20papers/20100405%20-%20Bondiguel%20Kellner.pdf>
10. Boyuan Ch., RUC launches first eco-finance think tank in China, 26.11.2014. URL:
http://china.org.cn/environment/2014-11/26/content_34154882.htm
11. Building Think Tanks with Chinese Characteristics: Current Debates and Changing Trends. China Brief Volume: 14, Issue: 24, (19/12/2014), p. 14. URL:
http://www.jamestown.org/uploads/media/China_Brief_Vol_14_Issue_24_5.pdf
12. Casarini N., The Role of Think Tanks in China, 2012.
13. Cheung T.M., The Impact of Research Institutes in the Post-Mao Period of Peking's Foreign Policy-Making // Issues and Studies, 23 (7), 1987.
14. China Brief Volume: 14 Issue: 24, December 19, 2014. URL:
http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=43214&tx_ttnews%5BbackPid%5D=758&no_cache=1#.VdMeMrKqkqko
15. Chinese Military Think Tanks: “Chinese Characteristics” and the “Revoving Door”, Volume XV, Issue 8, (17/04/2015). URL:
http://www.jamestown.org/uploads/media/China_Brief_Vol_15_Issue_8_5.pdf
16. DRC celebrates its 35th anniversary. URL: http://www.chinadaily.com.cn/m/drc/2015-07/15/content_21438154.htm

17. Dumbaugh K., Martin M. F. Understanding China's Political System // Congressional Research Service. CRS Report for Congress R41007. 2009. December 31. URL: <http://www.crs.gov>
18. Foreign experts on NPC & CPPCC One Belt One Road. URL: <http://www.mustaghata.com/News/102.html>
19. From Academia to Politics: When scholars rule China, Publication: China Brief Volume: 15, Issue: 23, (07.12.2015). URL: http://www.jamestown.org/uploads/media/_CB_15_23_3.pdf
20. Gill B., Mulvenon J., Chinese Military-Related Think Tanks and Research Institutions //China Quarterly, 171 (September), 2002.
21. Jackson S., Lessons from a Neighbour: China's Japan-Watching Community in China and Japan: History, Trends, and Prospects, Oxford University Press, USA, 1996.
22. Kaczmarek T., Think tanks and their impact on the new economic policy of China, 2015. URL: http://www.kaczmarek.waw.pl/wp-content/uploads/2015/04/tkaczmarek_art_thinktanki_chiny.pdf
23. Kent W., The Changing World of Think Tanks // "Political Science and Politics", Vol. 22, Issue 3.
24. Li Ch., China's New Think Tanks: Where Officials, Entrepreneurs, and Scholars Interact. URL: <http://www.hoover.org/sites/default/files/uploads/documents/CLM29CL.pdf>
25. Luo Z., The Globalization Challenge and the Role of Think Tanks in China, in J.W. Langford and K.L. Brownsey (eds), Think Tanks and Governance in Asia-Pacific region, Halifax, Nova Scotia, Institute for Research on Public Policy, 1991.
26. McGann J., 2015 Global Go To Think Tank Index Report. URL: http://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1009&context=think_tanks
27. McGann J., Viden A, Rafferty J., How Think Tanks Shape Social Development Policies, 2014.
28. McGann J., Chinese Think Tanks, Policy Advice and Global Governance. RCCPB Working Paper #21, Indiana University, March 2012. URL: <https://www.indiana.edu/~rccpb/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/McGann-RCCPB-21-Think-Tanks-March-2012.pdf>
29. McGann J., Kent W., Think-tanks and Civil Societies: Catalysts for Ideas and Action, Transaction Publishers, New Brunswick, 2000.
30. Meidan M., Les think tanks chinois, conseillers du roi. China Analysis/Les Nouvelles de Chine, # 16.
31. Mi N., Exploring the Political Roles of Chinese Think Tanks: A Case Study of China's Three Gorges Project Decision-Making, 2008. URL: http://scholar.lib.vt.edu/theses/available/etd-05122008-120315/unrestricted/Thesis_of_Na_Mi.pdf
32. Muta S., Noda M., Status of Research Institutions in China: A Trend report. in T. Yamamoto (ed.), Emerging Civil Society in the Asia-Pacific Community, Tokyo and

- Singapore, Japan Center for International Exchange and the Institute of Southeast Asian Studies, 1995.
33. Nelson D.N., Charisma, Control, and Coercion: the Dilemma of Communist Leadership // *Comparative Politics*, 17 (1), 1984.
  34. Open Source Center, Profile of MSS-Affiliated PRC Foreign Policy Think Tank CICIR, 2011. URL: <http://fas.org/irp/dni/osc/cicir.pdf>
  35. Shai Ming-Chen, Stone Diane., The Chinese tradition of policy research institutes. Think tank traditions: Policy research and the politics of ideas. Edited by Stone D. and Denham A., Manchester University Press, 2004.
  36. Shambaugh D., China's International Relations Think Tanks: Evolving Structure and Process, 2002.
  37. Tanner M.S., Changing Windows on a Changing China: The Evolving "Think Tank" System and the Case of the Public Security Sector, *China Quarterly*, 171 (September), 2002.
  38. Tibaldo G., Think tanks in the United States and in China. History and contemporary roles of Policy Research Institutes in two 'major powers', 2013.
  39. Ye Y., Feasible Paths of Development for Think Tanks in China. Think Tanks in Policy Making – Do They Matter? Briefing paper. Special Issue, September 2011. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/china/08564.pdf>
  40. Wang L., The Brookings Institution (2008), Think Tank in China: Growing Influence and Political Limitations, Washington DC. URL: www.brookings.edu/~media/Files/events/2008/1023_china_think_tanks/20091023_china.pdf
  41. Zhao Q., Interpreting Chinese Foreign Policy: The Micro-Macro Linkage Approach, Hong Kong, Oxford University Press, 1996.
  42. Zhifeng L., Ping 'di san zhi yan jing kan zhong guo': jie shi zhong guo (Comment on "The Third Eye on China": Explaining China), Hong Kong, Ming Pao, 1996.
  43. Zhu X., The Rise of Think Tanks in China. China Policy Series, 28. London, New York: Routledge, 2013.
  44. Zhu X., Xue L., Think Tanks in Transitional China // *Public Administration and Development*. 2007. № 27.
  45. <http://casseng.cssn.cn/>
  46. <http://www.ciis.org.cn/english/>
  47. <http://www.cicir.ac.cn/chinese/>
  48. <http://en.drc.gov.cn/>
  49. <http://www.iiss.pku.edu.cn/>
  50. <http://en.sis.org.cn/>
  51. <http://english.unirule.org.cn>
  52. <http://rdcy-sf.ruc.edu.cn/>
  53. <http://en.ccg.org.cn/>

Հավելված 1

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԸ ԸՍՏ ՄԱՔ-ԳԱՆԻ
2015 թ. ԶԵԿՈՒՅՑԻ

№	Անվանակարգ	CICIR	CASS	CIIS	DRC	SIIS	RDCY	ISS	Unirule	CCG	Carnegie Center	CIPA	SASS	IWEP	CCIEE
1	Առաջատար ՈւԿ (առանց ԱՄՆ-ի)	16	27	34	65	68	91		106						
2	Առաջատար ՈւԿ (ԱՄՆ-ը ներառյալ)	39	31	35	50	64	150	64	103	110					
3	Չինաստանի, Հնդկաստանի, ճապոնիայի և Կորեայի հանրապետության առաջատար ՈւԿ	4	10	8	13	15	40	23	30	34	9	36	39		47
4	Պաշտպանության և ազգային անվտանգության առաջատար ՈւԿ	47													
5	Ներքին տնտեսական քաղաքականության առաջատար ՈւԿ		98		34		48		39			36	117	41	
6	Կրթական քաղաքականության առաջատար ՈւԿ				16										
7	Էներգետիկ և ռեսուրսային քաղաքականության առաջատար ՈւԿ														
8	Շրջակա միջավայրի առաջատար ՈւԿ														
9	Արտաքին քաղաքականության և արտաքին կապերի առաջատար ՈւԿ	6		28		33	104								
10	Ներքին առողջապահական քաղաքականության առաջատար ՈւԿ				19										
11	Միջազգային զարգացման առաջատար ՈւԿ		26		35		65							115	100
12	Միջազգային տնտեսական քաղաքականության առաջատար ՈւԿ				62		36						35		61

№	Անվանակարգ	PLA National Defence University	CAEP	CRAES	Civic Exchange	CIRD	SynergyNet	IMIR	SAIF	China-ASEAN Research Institute	Think Tank Industry Research Center	Party School of the Central Committee of the CPC	CEERP
1	Առաջատար ՈւԿ (առանց ԱՄՆ-ի)												
2	Առաջատար ՈւԿ (ԱՄՆ-ը ներառյալ)												
3	Չինաստանի, Հնդկաստանի, Ճապոնիայի և Կորեայի հանրապետության առաջատար ՈւԿ												
4	Պաշտպանության և ազգային անվտանգության առաջատար ՈւԿ	38											
5	Ներքին տնտեսական քաղաքականության առաջատար ՈւԿ												
6	Կրթական քաղաքականության առաջատար ՈւԿ												
7	Էներգետիկ և ռեսուրսային քաղաքականության առաջատար ՈւԿ												19
8	Շրջակա միջավայրի առաջատար ՈւԿ		34	36	46								
9	Արտաքին քաղաքականության և արտաքին կապերի առաջատար ՈւԿ												
10	Ներքին առողջապահական քաղաքականության առաջատար ՈւԿ					26							
11	Միջազգային զարգացման առաջատար ՈւԿ												
12	Միջազգային տնտեսական քաղաքականության առաջատար ՈւԿ												
13	Գիտության և տեխնոլոգիաների առաջատար ՈւԿ												
14	Սոցիալական քաղաքականության առաջատար ՈւԿ												
15	Առաջատար հասարակական կազմակերպություն				78		68						

Հավելված 2

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ՝ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՎԱԾ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԸ

№	Ա ն վ ա ն ու մ	Հիմնադրման տարեթիվ
1	Chinese Academy of International Trade and Economic Cooperation (CAITEC) (Միջազգային առևտրի և տնտեսական համագործակցության չինական ակադեմիա)	1948
2	Chinese People's Institute of Foreign Affairs (CPIFA) (Արտաքին կապերի Չինաստանի ժողովրդական ինստիտուտ)	1949
3	China Institute of International Studies (CIIS) (Չինաստանի միջազգային ուսումնասիրությունների ինստիտուտ)	1956
4	PLA Academy of Military Science (AMS) (ԺԱԲ ռազմական գիտությունների ակադեմիա)	1958
5	Shanghai Academy of Social Sciences (SASS) (Շանհայի հասարակական գիտությունների ակադեմիա)	1958
6	China Association for Science and Technology (CAST) (Գիտության և տեխնոլոգիայի չինական ասոցիացիա)	1958
7	Institute of Agricultural Economics and Development CAAS (ՉԳԳԱ գյուղատնտեսական գիտությունների զարգացման ինստիտուտ)	1958
8	China Defense Science and Technology Information Center (CDSTIC) (Չինաստանի պաշտպանության գիտությունների և տեխնոլոգիաների տեղեկատվական կենտրոն)	1959
9	Shanghai Institute of Foreign Trade (SIFT) (Շանհայի արտաքին առևտրի ինստիտուտ)	1960
10	Shanghai Institutes for International Studies (SIIS) (Շանհայի միջազգային ուսումնասիրությունների ինստիտուտ)	1960
11	Institute of World Economics and Politics (IWEP) (Համաշխարհային տնտեսության և քաղաքականության ինստիտուտ)	1964
12	National Development and Reform Commission Academy of Macroeconomic Research (NDRC) (Զարգացման և բարեփոխումների պետական հանձնաժողովի Մակրոտնտեսական հետազոտությունների ակադեմիա)	1976
13	Chinese Academy of Social Sciences (CASS) (Չինաստանի սոցիալական գիտությունների ակադեմիա)	1977
14	Institute of South Asian Studies of Sichuan University (Միչուան համալսարանի Հարավային Ասիայի ուսումնասիրությունների ինստիտուտ)	1978
15	Chinese Research Academy of Environmental Sciences (CRAES) (Չինաստանի էկոլոգիական գիտությունների հետազոտական ակադեմիա)	1978
16	China Institute for International Strategic Studies (CIISS) (Չինաստանի միջազգային ռազմավարական ուսումնասիրությունների ինստիտուտ)	1979
17	Heilongjiang Province Academy of Social Sciences (Հեյլոնցզյան նահանգի հասարակական գիտությունների ակադեմիա)	1979
18	Tianjin Academy of Social Sciences (TASS) (Տյանցզին հասարակական գիտությունների ակադեմիա)	1979
19	Development Research Center of the Shanghai Municipal People's Government (Շանհայի մունիցիպալ ժողովրդական կառավարության զարգացման հետազոտությունների կենտրոն)	1980

20	Energy Research Institute of the Academy of Macroeconomic Research (Մակրոտնտեսական հետազոտությունների ակադեմիայի էներգետիկ հետազոտությունների ինստիտուտ)	1980
21	China Institutes of Contemporary International Relations (CICIR) (Չինաստանի ժամանակակից միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտ)	1980
22	Development Research Center of the State Council (DRC) (Պետական խորհրդի զարգացման հետազոտական կենտրոն)	1981
23	China Association for International Friendly Contact (CAIFC) (Չինաստանի միջազգային բարեկամական կապերի ասոցիացիա)	1984
24	Chinese People's Association for Peace and Disarmament (CPAPD) (Չինաստանի խաղաղության և զինաթափման ժողովրդական ասոցիացիա)	1985
25	School of Economics of Fudan University (Ֆուդան համալսարանի տնտեսագիտության դպրոց)	1985
26	PLA National Defence University (China) (ԺԱԲ ազգային պաշտպանության համալսարան)	1985
27	China National Committee for Pacific Economic Cooperation (CNCPEC) (Խաղաղօվկիանոսյան տնտեսական համագործակցության Չինաստանի ազգային կոմիտե)	1986
28	Siyuan Social Sciences Research Center (SSSRC) (Միյուանի հասարակական գիտությունների հետազոտական կենտրոն)	1988
29	China Development Institute (CDI) (Չինաստանի զարգացման ինստիտուտ)	1989
30	Chinese Foundation for International Strategic Studies (CFISS) (Միջազգային ռազմավարական ուսումնասիրությունների չինական հիմնադրամ)	1989
31	Institute for National Policy Research (INPR) (Ազգային քաղաքական հետազոտությունների ինստիտուտ)	1989
32	China Association for Military Science (CAMS) (Ռազմական գիտությունների չինական ասոցիացիա)	1991
33	China Institute for WTO Studies of University of International Business and Economics (CIWTO) (Չինաստանի միջազգային քիզնեսի և տնտեսագիտության համալսարանի ԱՀԿ ուսումնասիրությունների ինստիտուտ)	1991
34	Policy Research Center for Environment and Economy (Շրջակա միջավայրի և տնտեսության քաղաքական հետազոտությունների կենտրոն)	1991
35	Xinhua Centre for World Affairs (XCWA) (Սինխուա համաշխարհային քաղաքականության կենտրոն)	1991
36	China Institute for Reform and Development (CIRD) (Չինաստանի բարեփոխումների և զարգացման ինստիտուտ)	1991
37	China Council for International Cooperation on Environment and Development (CCICED) (Չինաստանի զարգացման և շրջակա միջավայրի միջազգային համագործակցության խորհուրդ)	1992
38	Horison Research Consulting Group (Հորիզոն հետազոտական խորհրդատվական խումբ)	1992
39	Beijing Energy Efficiency Center (Էներգոարդյունավետության պեկինյան կենտրոն)	1993
40	Unirule Institute for Economics (Յունիբուլ տնտեսագիտության ինստիտուտ)	1993
41	China Center for Economic Research of Peking University (Չինաստանի տնտեսագիտական հետազոտությունների կենտրոն, Պեկինի համալսարան)	1994
42	China Reform Forum (CRF) (Չինաստանի բարեփոխումների ֆորում)	1994

43	Friends of the Nature («Բնության բնկերները»)	1994
44	Northeast Asian Studies Academy of Jilin University (Ցզիլին համալսարանի Հյուսիսարևելյան Ասիայի ուսումնասիրությունների ակադեմիա)	1994
45	World and China Institute (WCI) (Չինաստանի և աշխարհի ինստիտուտ)	1994
46	APEC Study Center of Nankai University (Նանկինի համալսարանի ԱՊԵԿ-ի ուսումնասիրությունների կենտրոն)	1995
47	Center for Chinese Agricultural Policy CAS (ՉԳԱ Չինաստանի գյուղատնտեսական քաղաքականության կենտրոն)	1995
48	Development Research Academy for the 21st Century (21-րդ դարի զարգացման հետազոտությունների ակադեմիա)	1996
49	Institute of International Studies of Tsinghua University (Ցինխուա համալսարանի միջազգային ուսումնասիրությունների ինստիտուտ)	1997
50	National Economic Research Institute (NERI) (Ազգային տնտեսական հետազոտությունների ինստիտուտ)	1997
51	Chinese Economists 50 Forum (50 չինացի տնտեսագետների ֆորում)	1998
52	Contemporary Chinese Politics Research Institute of Shenzhen University (Շենչժեն համալսարանի ժամանակակից չինական քաղաքականության հետազոտությունների ինստիտուտ)	1999
53	Asian International River Research Center of Yunnan University (Յունան համալսարանի Ասիայի միջազգային գետերի հետազոտական կենտրոն)	2000
54	Center for Southeast Asia Studies of Xiamen University (Սյամենի համալսարանի Հարավարևելյան Ասիայի ուսումնասիրությունների կենտրոն)	2000
55	Dajun Center for Economic Observation & Studies (DCEOS) (Դաջոյուն տնտեսական հետազոտությունների կենտրոն)	2000
56	Research Center of Central China Economic Development of Nanchang University (Նանչան համալսարանի Կենտրոնական Չինաստանի տնտեսական զարգացման հետազոտական կենտրոն)	2000
57	Shanghai WTO Affairs Consultation Centre (SCC/WTO) (Շանհայի ԱՀԿ հարցերով խորհրդատվական կենտրոն (ՇԽԿ/ԱՀԿ))	2000
58	Civic Exchange («Սիվիկ իքսչեյնջ»)	2000
59	China Arms Control and Disarmament Association (CACDA) (Չինաստանի սպառազինությունների վերահսկման և զինաթափման ասոցիացիա)	2001
60	Chinese Academy For Environmental Planning (CAEP) (Էկոլոգիական պլանավորման չինական ակադեմիա)	2001
61	Asia-Pacific Research Institute of Peking University (Պեկինի համալսարանի Ասիա-խաղաղօվկիանոսյան հետազոտությունների ինստիտուտ)	2002
62	Cathay Institute for Public Affairs (CIPA) (Հասարակայնության հետ կապերի Կատեյ ինստիտուտ)	2002
63	SynergyNet («Սիներջինեթ»)	2002
64	Beijing Gongmeng Consulting (Պեկինի բաց սահմանադրական նախաձեռնություն(Գունմեն) խորհրդատվական բնկերություն)	2003
65	Chinese Overseas Returned Scholars Association (COSA) (Արտասահմանում կրթություն ստացած զինականների ասոցիացիա)	2003
66	Center for China in the World Economy the School of Economics and Management of Tsinghua University	2004

	(Ցինխուա համալսարանի կառավարման և տնտեսագիտության դպրոցի Համաշխարհային տնտեսության մեջ Չինաստանի դերի ուսումնասիրության կենտրոն)	
67	Global Environmental Institute (GEI) (Գլոբալ էկոլոգիական հիմնախնդիրների ուսումնասիրության կենտրոն)	2004
68	National Institute for the South China Sea Studies (NISCSS) (Հարավչինական ծովի ուսումնասիրության ազգային ինստիտուտ)	2004
69	Center on Environment, Energy and Resource Policy (CEERP) (Էկոլոգիական, էներգետիկայի և ռեսուրսների կենտրոն)	2004
70	China-ASEAN Research Institute (Չինաստան-ՀԱԱՊԱ հետազոտական ինստիտուտ)	2005
71	China Institute for Development Planning of Tsinghua University (Չինաստանի Ցինխուա համալսարանի զարգացման պլանավորման ինստիտուտ)	2006
72	Brookings-Tsinghua Center for Public Policy (BTC), Tsinghua University (Բրուկինգս-Ցինխուա հանրային քաղաքականության կենտրոն, Ցինխուա համալսարան)	2006
73	Party School of the Central Committee of the Communist Party of China (Չինաստանի կոմունիստական կուսակցության Կենտրոնական Կոմիտեի կուսակցական դպրոց)	2007
74	China Automotive Energy Research Center (CAERC) (Չինաստանի ավտոմոբիլաշինության էներգետիկ ասպեկտների ուսումնասիրության հետազոտական կենտրոն)	2008
75	Center for China and Globalization (CCG) (Չինաստանի և գլոբալացման կենտրոն)	2008
76	China Finance 40 Forum (CF40) (Չինաստանի ֆինանսների 40 ֆորում)	2008
77	China Center for International Economic Exchanges (CCIEE) (Չինաստանի միջազգային տնտեսական փոխանակության կենտրոն)	2009
78	Shanghai Advanced Institute of Finance (SAIF) (Շանհայի ֆինանսների ընդլայնված ինստիտուտ)	2009
79	Carnegie – Tsinghua Center for Global Policy (Քարնեգի- Ցինխուա գլոբալ քաղաքականության կենտրոն)	2010
80	Institute of Modern International Relations (IMIR) (Ժամանակակից միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտ)	2010
81	Institute of Politics and Public Administration Studies (Հանրային կառավարման և քաղաքագիտության ուսումնասիրությունների ինստիտուտ)	2012
82	Chongyang Institute for Financial Studies (RDCY) (Ֆինանսական ուսումնասիրությունների Չույան ինստիտուտ)	2013
83	Charhar institute Չարհար ինստիտուտ	2009
84	Lion Rock institute Lion Rock ինստիտուտ	2004
85	Chinese Environmental Protection Foundation (CEPF) Շրջակա միջավայրի պահպանության չինական հիմնադրամ	1993
86	China National Health Development Research Center (CNHDRC) Չինաստանի առողջապահական զարգացման ազգային հետազոտական կենտրոն	1991
87	Center for China Studies, Tsinghua University Չինական ուսումնասիրությունների կենտրոն, Ցինխուա համալսարան	2000
88	National school of development, Peking University Զարգացման ազգային դպրոց, Պեկինի համալսարան	1994
89	China Center for Contemporary World Studies Ժամանակակից աշխարհի ուսումնասիրությունների չիինական կենտրոն	2010

Руководитель исследовательской группы

ВАРДАН АТОЯН

кандидат экономических наук, доцент

Исследователь

ШУШАН МОВСИСЯН

младший эксперт

«МОЗГОВЫЕ ЦЕНТРЫ» КИТАЯ

*И*сследование посвящено «мозговым центрам» (МЦ) Китая. В работе рассмотрены стадии развития МЦ Китайской Народной Республики, их отличительные характеристики, роль аналитических структур в публичной политике страны и в процессе принятия политических решений. Показаны инструменты влияния МЦ Китая на политическую элиту страны. В процессе работы было исследовано около 90 МЦ КНР.

Книга предназначена для политологов, специалистов в области исследовательских центров публичной политики, а также широкого круга читателей.

Head of research team

VARDAN ATOYAN

PhD in Economics, Associate professor

Researcher

SHUSHAN MOVSISYAN

Junior expert

“THINK TANKS” IN CHINA

The book is devoted to the tools having impact on decisions made by experts and think tank on development stages, specifications, role in the public policy and decisions made by the political elite of think tanks in China. Around 90 think tanks in China were discussed.

The book is intended for the specialists engaged in public policy research and other interested in the topic.

*Հեղազոտրական խմբի ղեկավար՝
ՎԱՐԴԱՆ ԱԹՈՅԱՆ*

Կնարկաագիտության թեկնածու, դոցենտ

*Հեղազոտրական խմբի անդամներ՝
ՇՈՒՇԱՆ ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ*

*ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հեղազոտրական կենտրոնի
կրթակր փորձագետ*

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԸ

Խմբագիր՝ **Վալերի Միրզոյան**

Տեխնիկական խմբագիր

և ձևավորող՝ **Նաիրա Խչեյան**

Էջադրող և սրբագրող՝ **Ռուզաննա Պեպրոսյան**

Չափս՝ 70×108¹/₁₆:

5 տպ. մամուլ:

Տպաքանակ՝ 100:

ՀՊՏՀ «ՏՆՏԵՍԱԳԵՏ» հրատարակչություն
Երևան, Նալբանդյան 128
010 59 34 37

